

1990
KOVAS - BALANDIS
MARCH - APRIL
Nr. 2

da
KARYS

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

TURINIO SKYRIAI: Karinės žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje pasižvalgius, Žvilgsnis į politiką, Kronika ir Šaulių priedas — Tremties trimitas.**Redaktorius —** Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075**Administratorius —** Alfonsas Samušis

KARYS išleidžiamas kas du mėnesiai. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami **KARYJE**, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie removėnų, šaulių ar birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$26.00, pusmečiui U.S. \$13.00, atskiro nr. U.S. \$4.50Pinigus siųsti šiuo adresu: **KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA**Čekius arba Money Orders adresuoti tik **KARYS** vardu, - ne "Warrior" ar kt.Keisdami adresą nedelsdami praneškite **KARIUI**, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

KARYS (ISSN 0022-9199) is published bi-monthly by Lithuanian Veterans Assoc. **RAMOVĖ**, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$26.00 per year (single copy \$3.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: **KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207.****TURINYS**

Viršelis iš 1939 m. lapkričio mėn. "Kario"

Dr. V. A. Dambava — II pasaulinio karo kaltininkai	65
Alf. Nakas — Siųskime medžiagą apie Lietuvos karius	67
O. Žadvydas — Genocidas — komunistų priemonė tautom pavergti	68
Alg. Budreckis — Lietuvių kovos su Aukso orda	73
M. Tytuvėnis — Lietuvos karininko keliai	76
P. Pečiulaitis — Mačiau Daumanto - Lukšos žuvimą	78
Dar apie atsisakymą tarnauti	80
Dr. K. Pautienis — Apie 1-mą mobilizaciją ir savanorio - kūrėjo vardą	83
JAV aviac. plk. ltn. D. Skučas — Politika, kariuomenė ir atsikurianti Lietuva	94
Karininkų metraštis	101

KARIO SKYRIAI:

Karinės žinios	84
Mūsų spaudoje pasižvalgius	89
Žvilgsnis į politiką	92
Iš grožinės literatūros	103

KARIO PRIEDAS

"Tremties trimitas"	105
---------------------------	-----

ATSTOVAI**Baltimore — K. Česonis, California — A. Auðronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Aurora, Col. — Br. Masiokas, Boston — V. Senūta, Detroit — V. Kutkus, Australia — V. Šalkūnas.**

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgaivintas Jugišėse
Amerikos Valstybėse
1950 metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 2 (1658)

KOVAS - BALANDIS

1990

1990 METŲ KOVO 11-OJI

Su didžiausiu džiaugsmu ir nuoširdžiausia pagarba sveikiname Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą, š. m. kovo 11-ąją paskelbusią sostinėje Vilniuje Lietuvos nepriklausomybės atstatymą. . .

Viešpatie, laimink tiek daug kančių pakėlusią Lietuvą ir suteik mūsų išsivijai jėgų vieningai ir gausiai dalyvauti Lietuvos valstybinio atkūrimo darbuose, teikiant materialinę ir dvasinę paramą. . .

ANTROJO PASAULINIO KARO KALTININKAI

(Tęsa iš "Kario" Nr. 1)

VYTAUTAS A. DAMBRAVA

Sąjungininkų pergalė ir Stalino laimėjimas

Hitleriai pradėję žaibu vesti karą prieš Sovietų Sąjungą, sovietų politika iš karto apsvirtė aukštytyn kojomis. Stalinas tapo Hitlerio auka, taigi Vakarams — naujas, kad ir abejotinos vertės sąjungininkas. Britų karo ekspertai nerodė entuziazmo, aplinkybėms susidėjus, atsidūrę nepasirašytoje sąjungoje su Stalinu. Vis dėlto, puolimo dienos vakare, Churchillis kreipėsi į anglius per radiją sekančiu pareiškimu: "Anglijos tikslas nušluoti nacizmą nuo žemės paviršiaus, todėl mes pagal išgales teiksime pagalbą Rusijai ir jos žmonėms".

1941 m. kovo mėnesį įsigaliojo amerikiečių priimtas "Land Lease" aktas, kuriuo JAV vyriausybė galėjo teikti karo medžiagas — lėktuvus, tankus, ginklus, municiją, žaliavas, maistą ir kt. — tų valstybių gynybai, kurių išlaikymą JAV prezidentas

laikė būtinu Amerikos saugumui užtikrinti. Taigi Anglija, kurios finansiniai ištekliai buvo beišsibaigę, galėjo ir toliau aprūpinti save, pirkdama karo medžiagas ir maistą iš JAV, mokėdama grynais pinigais, ar užsitraukdama lengvai duodamas naujas paskolas.

Stalinas, su pasibaisėjimu stebėdamas, koku neįtikimu greičiu nacių armijos veržiasi pirmyn, tuojau pradėjo prašyti siūlyti ir reikalauti, kad sąjungininkai atidarytų antrąjį frontą. Britų komunistai, kurie prieš kelius mėnesius reikalavo baigti "imperialistinį karą", taigi kapituliuoti, dabar irgi rašė šūkius ant fabriky sienų: "Antrasis frontas — dabar"! Rugsėjo 4 d., Stalinui apeliavus į Anglijos vyriausybę pradėti antrąjį frontą, Churchillis įpykęs mandagiai iškoliojo Staliną už nepuolimo sutartį, pasirašytą Ribbentropo su Molotovu, ir už tragiškas pasėkas Rytų Europoje.

LIETUVOS
NEPILNAMENĖ
MOKYTOJŲ
BENDROJI
MOKYTOJŲ KAS

1941 m. rudenį amerikiečių-britų delegacija vyko į Maskvą svarstyti karinės pagalbos klausimo. Britų delegacijai vadovavo Churchillio draugas lordas Beaverbrook, nežiūrind to, kad sovietų reikalų specialistai britų Ambasadoje, Maskvoje, prašė jo neskirti: jis esąs perdaug palankus sovietams. Amerikos ambasadorius Maskvoje George Kennan rekomendavo Valstybės Departamentui amerikiečių delegacijai laikytis biznio taktikos ir vengti viso to, kas galėtų būti interpretuojama, kaip amerikiečių simpatijos sovietų politikai, , ar jų (marksistinei) ideologijai. Beaverbrook, kaip ir buvo laukiama, davė sovietams užtikrinimą, kad britai ir amerikiečiai darys visa sovietų reikalavimams patenkinti. JAV prezidentas Rooseveltas irgi norėjo bendradarbiauti su Sovietų Sąjunga, kaip su „pilnateisiu partneriu“. Jis buvo naiviai įsitikinęs, sugebėsiąs palenkinti sovietus savo idėjai ne tik baigti karą, bet ir ateityje išvengti karo grėsmės bei tarpusavio kivirčių. Rooseveltas prašė Churchillio nepykti už „brutalų atvirumą“, pareiškiant jo įsitikinimą, kad tik tai jis vienas galės „asmeniškai paveikti Staliną — daug geriau, negu britų užsienio reikalų įstaiga, ar mano Valstybės Departamentas”.

Atsilygindamas Churchillui už britų paramą Rooseveltui planui reikalauti iš Hitlerio besąlyginės kapituliacijos, Churchillis gavo laisvas rankas vesti politiką Rytų Europoje ir rytinėje Viduržemio jūros srityje.

Pirmuosius metus Stalinas kovojo desperatiškai prarasdamas milijonus karių ir civilių, o taip pat didelius teritorijos plotus. Stalinas pradėjo atsigauti nuo 1942 m. birželio mėn. 17 d., kada JAV pasiuntė sąjungininkams (jų tarpe ir Stalinui) 3,000 lėktuvų, 4,000 tankų, 30,000 motorizuotų vienetų, 42,000 tonas benzino lėktuvams ir 66,000 tonas benzino automobiliams ir sunkvežimiams ir 800,000 vienetų kitokios karo medžiagos. Tai buvo milžiniškas karo reikmenų kiekis, padėjęs Raudonajai armijai Vakarų sąjungininkų pagalba persiorganizuoti, atsigauti ir pradėti kontraktą.

1943 m. lapkričio mėn. pabaigoje Rooseveltas, Churchillis ir Stalinas turėjo pasitarimus Teherane. Stalinas pažadėjo pradėti intervenciją prieš Japoniją čia pat reikalaudamas pietinės Sachalino dalies, Kurilų salų ir uosto prie Ramiojo vandenyno toje Azijos dalyje. Ta pačia proga jis reikalavo sau Rytų Prūsijos ir visų teritorijų, kurias jis pasigrobė 1939 - 1940 metais. Stalinas taip pat griežtai pasisakė prieš teisėtą egzilinę lenkų vyriausybę Londone. Chur-

chillui Lenkija buvo britų garbės klausimas: jie norėjo matyti Lenkiją laisvą, nepriklausomą ir demokratišką valstybę. Sovietų diktatorius nenusileido. Ambasadorius Kennan patarė prezidentui Rooseveltui nesivelti į diskusijas, nes, jo nuomone, tai yra „padėtis be išeities”. Vakarų sąjungininkai buvo nusiminę ir nusivylę. Tik sovietinis blokas džiūgavo, ypač Stalinui gavus užtikrinimą, kad sekančiais metais aliantai pradės invaziją Europoje. Lenkų klausimas tačiau dilgino nervus.

1941 m. liepos mėnesį, penkios savaitės po Hitlerio invazijos į Sovietų Sąjungą, sovietų užsienio reikalų komisaro pavaduotojas Maisky ir lenkų egzilinės vyriausybės premjeras Paryžiuje, o vėliau Londone, pasirašė savitarpio pagalbos sutartį. Tekste sakoma sekančiai: „Sovietų Sąjungos vyriausybė pripažįsta, kad 1939 m. sudarytos sovietų-vokiečių sutartys, liečiančios teritorinius pakeitimus Lenkijoje yra niekinės”. Sutartyje nurodoma, kad sovietų laikomi belaisviai bus išlaisvinti, o kariai, galėsią įsirikiuoti į lenkų kariuomenės vienetus (jie buvo laikomi Irake), kurie, laikui atėjus, grįšią tarnybai į nepriklausomą Lenkiją.

Prieš metus su viršum laiko įvyko kažkas siaubingo, ko lenkai, pasirašydami su sovietais sutartį, dar nežinojo. 1943 m. balandžio mėn. 13 d. Berlyno radijas paskelbė žinią apie atrastus masinius lenkų karininkų kapus Katyno miške. Jie buvo sovietų nužudyti 1940 m. balandžio mėnesį (Stalinus kalbėjo apie jų išvykimą į Mongoliją). Katyno miške buvo surasta trečdalis lenkų karininkų lavonų, o jų buvo apie 15,000. Likusieji lavonai — apie 10,000 — buvo surasti netoli sovietų koncentracijos stovyklų Storbelsko ir Ostačkovo. Galima prileisti, kad sovietai šias genocidines skerdynes vykdė kurstomi nacių Gestapo, tačiau nėra abejonės, kad tikrieji jų žudikai buvo sovietai.

Paskelbus šią siaubingą žinią, lenkų vyriausybė Londone prašė Tarptautinį Raudonąjį Kryžių praveisti žudynių tyrinėjimą. Sovietai protestavo mechaniškai versdami kaltą vokiečiams. Vis dėlto sovietų nervai šio smūgio neišlaikė, ir 1943 m. balandžio mėn. 23 d. Maskva nutraukė diplomatinius santykius su lenkų vyriausybe. Vėliau, lyg atsikeršydamas, Stalinas iš komunistų sudarė vadinamąjį Liublino komitetą, prie pirmos progos paverstą jau sovietų rankose laikomos Lenkijos provizorine vyriausybe.

Lenkijos klausimas drumstė nuotaiką ir 1945 m. vasario mėnesį sušauktoje Jaltos konferencijoje,

kur nei Lenkija, nei Stalino okupuotos ir aneksuotos Baltijos valstybės nebuvo išgelbėtos. Tiesa, Churchillis pakartojo savo pažadą niekad nepriimti sprendimo, kuris negarantuotų Lenkijai laisvės ir nepriklausomybės. JAV ambasadorius Kennan, kalbėdamas privačiai, buvęs ciniškai pragmatiškas: “Mes turime atsisakyti laisvų rinkimų minties Lenkijoje ir Rytų Europoje. To klausimo neverta net kelti tada, kai sovietų kariuomenei jau yra pavykę užimti tas sritis”. Tai buvo skaudi, bet teisinga išvada. Prezidentas Rooseveltas, atsisakęs iš anksto pasitarti su Churchilliu dėl bendros strategijos Jaltoje, kad nepadarius įspūdžio, jog jis veikia išvien, griebsi praktiškai bereikšmės retorikos, kalbėdamas apie “visų tautų teisę pasirinkti tokias vyriausybes, kokių žmonės pageidauja”.

Churchillis “apgailėstavo”, kad jam nepavyko Roosevelto įtikinti savo argumentais dėl sovietų pozicijos teisėtumo. Paskutinę konferencijos dieną Stalinas atrodė nuolaidesnis: jis sutiko galutiname komunikate įrašyti reikalavimą lenkų (komunistinei) provizorinei vyriausybei praveisti tautos atsiklausimą ir laisvus reinkimus su slaptu balsavimu. Tai, žinoma, buvo tiktai popierinis pažadas.

Jaltoje buvo padaryti keli kiti susitarimai, kurių turinys nebuvo viešai paskelbtas. Ten buvo nuspręstas likimas — mirtis, kalėjimas, ar vergija — dešimties sovietų piliečių patekusių į vokiečių rankas ir laikomų britų ar amerikiečių belaisvių stovyklose. Jaltoje buvo sutarta juos repatrijuoti, jei reikia — jėga. Daugelis jų niekad nebuvo laikę ginklo savo rankose, daugelis buvo priversti dirbti nacių pramonėje. Edenas gynėsi Anglijoje, ciniškai pareikšdamas: “Mes negalime būti sentimentalūs šiuo klausimu. Mes jų nenorime... niekas jų nenori”. Ne visai taip. Stalinas jų norėjo ir jų reikalavo. Jis net naudojo šantažą: jis davė suprasti nepaleisąs sovietų rankose laikomų sąjungininkų belaisvių, kol sovietų piliečiai nebus repatrijuoti.

Būta baisių scenų repatriacijos metu. Išplaukus iš Liverpoolio uosto ir pasiekus sausumą, daugelis bandė pabėgti. Jie buvo gaudomi. Tie, kurie priešinosi, buvo uoste sušaudyti. Austrų pasienyje buvę belaisviai buvo varomi į traukinį, įrėmus durklus į nugarą. Ešalonams sujudėjus, jie važiavo ne į savo namus, o tiesiai į Sibirą, kur jie dirbo darbo vergų stovyklose, jei nebuvo sušaudyti, ir ten dingo be žinios ir be garso.

(*Bus daugiau*)

SIŪSKIM MEDŽIAGĄ APIE LIETUVOS KARIUS

Pereitų 1989 m. lapkričio 18 d. Vilniuje atsisteigė Lietuvos atsargos karininkų sąjunga. Pradėtas leisti ir sąjungos oficiozas *Kardas*. Jo pirmasis keturių didelių pusapių numeris, redaguotas ats. kpt. žurnalisto Anmtano Martinionio, irgi išėjo lapkričio 18 d. data, tik kukliu 500 egz. tiražu.

Ats. kpt. Antanas Martinionis, kuris 1988 ir 1989 metų *Švyturio* žurnalo bent keliuose numeriuose rašė apybraižas apie paskirų Lietuvos kariuomenės aukštųjų karininkų tragišką likimą, šiuo metu kaupia medžiagą apie Lietuvos karius. Tai yra apie visus, visų kartų Lietuvos karius, tarnavusius ne tik neprikl. Lietuvos, bet ir visų okupantų kariuomenėse. Bekaupdamas šiuo metu tik Lietuvoje prieinamą medžiagą, jis įsitikino, kad veikalas išeity su didelėmis spragomis, jeigu nebūtų panaudoti iševijoje susitelkusios medžiagos šaltiniai.

A. Martinionis prašo, kad per JAV ir Kanados lietuvių spaudą paragintų jo kolegas ats. karininkus, karius, šaulius jam medžiagos suteikti. Visų pirma jam skubiai reikalingi šie veikalai: Kazio Ališausko ir Antano Rukšos *Laisvės kovų istorija*,

visi trys tomai; Vytenio Statkaus 1988 m. išėjęs veikalas apie Lietuvos ginkluotas pajėgas; Stasio Raštikio atsiminimų visi tomai; iševijoje leidžiamo *Kario* visų metų komplektai; Bostone išleistos *Lietuvių enciklopedijos* pilnas komplektas. Tai leidiniai apie kuriuos jis girdėjo ir žino jų neįkainojamą vertę. Jis pageidauja ir kitų leidinių arba išnašų iš leidinių (pažymint leidinio pavadinimą bei datą), kur tik apie Lietuvos karius ar kariuomenę rašyta. Taip pat prašo dar gyvų karininkų, karių bei šaulių atsiminimų.

Žinant, kad okupantas knygų bei žurnalų siuntas tebevaržo, patartina siųsti užregistravus. Idealu, jei kas po keletą leidinių nuvežtų ir įteiktų asmeniškai. A. Martinionis iš betkurio viešbučio pats atsiimtų, jam paskambinus telefonu.

Viliuosi, kad į šį rašinį atkreips dėmesį visi buvę kariai, ypač organizuoti šauliai, ramovėnai, birutininkės. Tad štai adresatas: **Antanas Martinionis /Erfurto 50-69/ 232043 Vilnius/ Lithuania, USSR. Telef. 44 11 07.**

Alfonsas Nakas

GENOCIDAS — KOMUNISTŲ PRIEMONĖ TAUTOMS PAVERGTI

OSVALDAS ŽADVYDAS

(Tęsa iš "Kario" Nr. 1)

O tokių esama ir dabar tarpe mūsų, vaizduojančius veikėjus, organizacijų viršūnėse įsi-brovusius.

Stepas Jakubickas prašė manęs patarimo. Tuo metu buvo sunku patarti. Ir ne iš blogos valios. galėjai žmogų pražudyti, jei nepasisėkė, pasikeitė aplinkybės. Kaip senam ginklo draugui, artimam bičiuliui patariau bėgti į Vokietiją. Prižadėjau per-vesti per sieną. Jis su mano patarimu sutiko ir nu-tarėm pabėgimą vykdyti.

Nuo Vokietijos sienos 15 kilometrų ruožas vadi-nosi draudžiamuoju. Šioje zonoje gyventojai turėjo antspaudu pažymėtus pase. Atvykstantieji privalėjo turėti specialius leidimus. Jakubickas tokio leidimo neturėjo, o išsiimti užtruktų daug laiko ir pavojinga, nes turėjo prisistatyti į NKVD įstaigą. Sutarėm, kad jis atvažiuos rugpjūčio 22 d. rytą į Kartenos (Ka-lupėnų) geležinkelio stotį. Po tarnybos atvažiuosiu jį paimti.

Ivyko kitaip. Jis atvažiavo anksčiau, planas pa-sikeitė. Rugpjūčio 22 d. po tarnybos grįžau į butą. Rengiausi papietavęs važiuoti motociklu paimti Ste-pą iš Kartenos geležinkelio stoties. Kažkas pasibeldė į duris. Atidaręs, nustebau. Stepas jau čia.

Jis papasakojo, kad išlipo Kartenoj anksti rytą, ne popietiniu laiku. Paėjęs vieškeliu, sustojo pas ūkininką, gyvenusį prie vieškeliu. Ten saugiau buvo praleisti laiką. 15 kilometrų atžygiavęs pėsčias, nie-kas jo nesulaikė. Jokio rankų bei kojų kelių sužeidi-mo nemačiau, o jis nesiskundė. Tai atrodo, kad jo pirmoji versija buvo teisinga.

Nemigo naktis praslinko aptariant perėjimą per sieną. Aš dar buvau ryšininkas prie brigados štabo. Užtvarų vadai ir kareiviai man pažįstami. Kasdien važinėdavau pasienio ruožu. Sutarėm vaizduoti nuo-stoliams apskaičiuoti komisiją. Tuo metu jau buvo kertami krūmai mirties (100 metrų) zonoje. Su-darėm fiktyvią komisiją. Stepas — Gargždų valsčiaus vykdomojo komiteto atstovas. Daknevičius — ūkio savininkas, aš — komendantūros atstovas. Trūko tik užtvaros vado, kuris būtų sugadinęs visą planą, tad jo ir nebuvo. Rugpjūčio 23 rytą pasirengėm rizikin-gam žygiui — pasiseks, ar ne, bet vykdysim. Lau-kiau kol išsirioglins mano seklys vyr. ltn. Visockis.

Diena saulėta, šilta. Mano seklys išėjo apsirengęs "mindiru". Aš apsvilkau jo juodu, odiniu paltu, užsidėjau žemėlapiņę, o Stepas paėmė mano port-felį, kuriame buvo keletas blankų nuostoliams ap-skaičiuoti. Sėdau ant motociklo už vairo. Stepas užnugary, ant balnelio.

Pravažiuojant Jokubavo bažnytkaimį, užtvaros patruliai sustabdė. Kai važiuodavau vienas niekuo-met netikrino, bet dabar buvo dar kitas žmogus. Petruliai mane pažino, dokumentų nereikalavo. Ja-kubicks savo pase pažymėjimo neturėjo, tad nerodė. Besikrapštydamas po kišenes ištraukė šaulio pažy-mėjimą dar mano išduotą. Bet ir šis ne tik negaliojo, bet buvo pavojinga rodyti. Kitos išeities nebuvo, padavė šaulio pažymėjimą. Patruliai paėjo nuošaliau tikrinti dokumentų. Stepas susijaudino, pateko į spąstus, o kartu ir aš. Patruliai nemokėjo lietuvių kalbos, nesuprato kas pažymėta. Nugirdau vyresnio-jo aiškinimą, kad jei yra antspaudas, dokumentas turi būti tikras. Antrasis su tuo sutiko. Priėję prie mūsų vyresnysis gerokai įžiūrėjo į Jakubicko veidą ir palygino su nuotrauka. Įsitikino, kad asmuo yra tas pats. Grąžino pažymėjimą Jakubickui. Bet at-kreipė dėmesį į motociklo priekabą, kuri buvo uždengta brezentiniu uždangalu. Reikalavo atsegti. Atsegiau — tuščia. Vyresnysis patrulis išsitempė, trinktelėjo kulnis ir ramiai atsistojęs atraportavo:

— Drauge kapitone, viskas tvarkoje, galite va-žiuoti!

Atslūgo mudviejų nervai. Per patrulių žioplū-mą išlikome laisvi.

Privažiavus Vaitelių kaimą, iš vieškeli išsukom į miškelį, kurio savininkas buvo S. Daknevičius. Čia pat buvo ir jo ūkis. Vengdami, kad pašaliniai mus nepastebėtų, Jakubickas pasiliko prie motociklo. Aš nuėjau pas Daknevičių pasitarti. Jį sutikau daržinė-je. Pasakiau kokių reikalu atvažiavau. Pabėgimui ne-prieštaravo, bet jo sode pasieniečiai kartais pastato slapukus. Daknevičiaus žemė siekė Vokietijos sieną, kuri dabar buvo mirties zonoje. Krūmai iškirsti, bet dar nuostoliai komisijos neapskaičiuoti. Pašaukus ženklų, Stepas tuoj atėjo. Duknevičius pasiėmė kirvį ir sustodamas apsidairė, pagenėdamas medžių sau-sas šakas. Artėjome prie mirties zonos. Sargybiniai

bei patruliai šaudavo be įspėjimo įžengus į mirties zoną. Klausomės, tylu, žengiu pirmas, esu uniformuotas. Staiga prieš mane pašoko trys pasieniečiai. Durtuvai atremti į mano krūtinę. Susiorientavau. Paklausiau ar jie matė užtvaros vadą leitenantą Sinėčenko? Vyresnys atsakė, kad šiandien jo nematė. Pasakiau, kad esam komisija nuostoliams apskaičiuoti ir šioje vietoje lauksim jų vado. Pažvelgiau į laikrodį, leitenantui už vėlavimą lyg supykęs, nusikeikiau rusiškai “mat, mat”. Patruliai irgi buvo nusižengę. Juos užtikau sėdinčius. Jų pareiga buvo patruliuoti, žvalgyti apylinkę nurodytu maršrutu, kad niekas neperžengtų mirties zonos. Jie galėjo būti nubauti. Todėl nieko nelaukdami pasišalino. Patruliams nutolus, Jakubickas, kiek tik jėgos leido, spruko Vokietijon. Artimiausias ūkis buvo apie trejetą šimtų metrų. Mudu pradėjome matuoti mirties zonoje skersai ruožo ir žiūrėti ar Stepui pasiseks nubėgti patruliams nepastebėjus. Tyla, jokio šūvio. Pasitraukus iš mirties zonos, pamatėm Stepą prisiglaudusį prie namo sienos ir mosikuojantį mums. Žygis pasisekė. Jis jau laisvas. Bet koks likimas ištiks mus? Stasys Daknevičius buvo areštuotas, žiauriai tardomas ir nukankintas Rainingi miškelyje. Jo lavono neatpažino net šeimos nariai. Man likimas lėmė išlikti gyvam Červenės skardynėse.

Tapau “kontrrevoliucionierium”

Kartą, iš užtvaros grįžusi sargybos pamaina, užuot šovinius išėmus lauke, per apsileidimą šoviniai buvo išimti viduje. Išimant įvyko netikėtas šūvis ir nukovė kareivį, kuris stovėjo prie scenos, salės gale. Pravesti kvotą buvo įsakyta ltn. Kaziubrai. Jis norėjo nustatyti kulkos įsmigimo vietą scenos sandėlio scenoje, kurio durys buvo užrakintos. Ltn. Kaziubra išlaužė duris ir pamatė sandėlyje ginklų, lenkų kariuomenės aprangą, daug įvairių spalvų kostiumų. Tuoj pranešė kpt. Salminui, kad surado “kontrrevoliucionierių” ginklų sandėlį. Sužinojęs, kad sandėlio durų raktus turi ats. j. ltn. Puskunigis, jį areštavo.

Buvau iššauktas į brigados štabą. Kpt. Salminas paklausė, ar aš žinau apie pagrindinę organizaciją? Prašiau, kad paaiškintų, nurodytų faktais apie šią organizaciją. Ltn. Kaziubra tuoj parodė kampe sumestus drabužius, lenkiškus šautuvus, kurios jis suradęs šaulių namų sandėlyje, kurio durys buvusios užrakintos.

Išaiškinau, kad tie ginklai ir apranga yra skirti

vaidinimui. Šauliai turėjo vaidintojų trupę ir sandėlyje laikė jiems reikalingus rūbus. Ginklai buvo atimti iš internuotų lenkų, kuriuos komendantas paskolino vaidintojams. Už šiuos reikmenis esu asmeniškai atsakingas. Dar negavau parėdymo, kuriai organizacijai turiu perduoti. Prašiau šį turtą grąžinti man. Be to, Šaulių namuose yra kareivinės. Ar pogrindininkai būtų tiek kvaili laikydami ginklus, prie kurių negali prieiti. Vaidintojų turtas dar neperduotas, nes nežinoma kuriai įstaigai perduoti. Už šį turtą esu asmeniškai atsakingas, todėl turit man grąžinti. Patikėjo.

Kpt. Salminas nusijuokė ir ltn. Kaziubrai tarė:

— Tovarisch leitenant, pėrėstaralsia! (Drauge leitenante, persistengta!)

Turtą grąžino ir j. ltn. Puskunigj paleido iš daboklės.

Nušautas pasienietis palaidotas Kretingos katalikų kapinėse, žinoma su bolševikinėmis apeigomis. Karstas aptrauktas raudona medžiaga. Antkapio vietoje kryžiaus kuolas, prie kurio pritvirtinta lentelė su mirusio vardu ir pavarde. Dalyvavau laidotuvėse ir rėgėjau laidojimo apeigas. Be kalbų, vainikų ir prideramos pagarbos palaidotas, net be saljutavimo. Paklausiau kpt. Salmينو, kodėl nebuvo žuvęs karys pagerbtas šautuvų šūviais? Jis paaiškino, kad draudžiamoje zonoje draudžiama šaudyti.

62-ro pestininkų pulko įkurdinimas

Atžygiavus į Kretingą raudonosios armijos 62-ram pestininkų pulkui, pasienio užtvaros būrys Šaulių namus užleido pulkui ir išsikraustė į Ščeponavičiaus namus. Patalpas užėmė mjr. Voskresenskij, pulko ūkio viršininkas. Pulko štabui — apylinkės teismo namus, susirinkimams ir pramogai — pradžios mokyklą. Pulko gurguolei — šaulių sporto aikštę. Kariškos gurguolės visai nebuvo. Vežimai įvairaus dydžio, išklere, matomai, surankioti iš daugelio vietovių, o pakinktai ir arkliai priminė nusigyvenusio, prasigėrusio žmogaus skurdą.

Ūkio kuopos vadas kpt. Kopytovas Šaulių namuose įrengė arklidę. Patogesniam arklių vedimui sienoje iškirto angą. Virš fronto durų dar nebuvo nuimtas užrašas ŠAULIŲ NAMAI – TAUTOS NAMAI, bet viduj dvelkė rusiškojo komunizmo atneštoji kultūrinė smarvė — mėšlas.

Vienas batalionas užėmė kareivinėms patalpas buv. Šateikių dvare. Šateikių šaulių namų dar nesekvestravus, raudonarmiečiai įsilaužė vidun. Išėmė

langų rėmus su stiklais, durų užraktus bei rankenas. Sudaužė bibliotekos spintą, sunaikino knygas. Langus užkalė lentomis ir įrengė sandėlį.

Komunistai apsvylė raodonoju “rojumi”

Kretingoje gyveno pasižymėjęs komunistų veikloje Julius Simutis, kurį pažinau asmeniškai. Jis turėjo laikrodžių krautuvę ir taisė sugedusius. Už platinimą bei slėpimą komunistinės literatūros teismo nubaustas 4 metams sunkiųjų darbų klėjimu. Atlikęs bausmę, vertėsi laikrodininko amatu.

Bolševikų okupacijos pradžioje, kaip nukentėjusiam už komunistinę veiklą, jam pasiūlė Kretingos miesto vykdomojo komiteto pirmininko vietą. Bet Simutis atsisakė, aiškindamas, kad esąs mažo išsilavinimo ir neturi administracinio patyrimo. Jis rekomendavo parinkti kandidatą iš buvusių tarnautojų, kurie dabar yra pašalinti ir yra bedarbiai. Bet kompartija nesutiko.

Netrukus, kai visos atsakingos vietos buvo užpildytos žydais, Simutis drįso protestuoti. Aiškino, kad jis kovojęs už lietuvių liaudį, ne žydų reikalus. Jo protestas baigėsi liūdnai — areštu, kalėjimu, o pabaiga — tragiškai. Jį beveik metus kalino Telšių kalėjime. Kilus vokiečių-rusų karui, raudonieji sadistai 1941 metais birželio 24-25 naktį žiauriai nukankino Rainių miškelyje. Simutį palaidojo su 72 kankiniais Telšių kapinių atskirame sklype. Rasti Kretingos NKVD įstaigoje slapti dokumentai įrodė, kad Julijų Simutį įskundė žydas Beras Mauša, NKVD įstaigos tarnautojas.

Kitas senas komunistas Želvys, Darbėnų valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininkas pasakojo nuotykių iš Nepriklausomos Lietuvos laikų. Kartą, nakties metu, įmetęs granatą į Darbėnų policijos nuovados raštinę. Bet aukų nebuvę. Bebėgant per sieną į Latviją, pasienio policininkas pamatė. Po įspėjimo, Želviui nesustojus, jam peršovė blauzdi-kaulį, bet pasisėkė pabėgti. Nors žaizda ir sugijo, bet liko invalidu.

Pasikalbėjimo metu išsireiškė apie žydus nei-
giamai. Esą, komunistai greitai susidoros su smetonininkais, tačiau nepajėgia sutvarkyti žydų, kurie davinėja įsakymus seniems Lietuvos komunistams.

Pasienio įtvirtinimas

Visu pasieniu iškirtus krūmus bei medžius, šimto metrų ruože, mirties zonoje išardė ir išakėjo žemę. Užtvarų vadai kas dieną tikrino, ar kas nors

neperėjo per mirties zoną. Šis ruožas dažnai buvo pažeidžiamas — praeita iš abiejų pusių. Iš užtvarų vadų esu girdėjęs, kad būna ir aukų. Nušautuosius, jei jokių dokumentų neranda, užkasa. Sužeistus tar-
do ir gydo ligoninėse. Kasdien perbėgimai didėja. Bet atvežus treniruotus šunis, pasieniečių darbas palengvėjęs. Ltn. Siničenkos užtvaros rajone atsitiko gana retas įvykis. Nakties metu bėglys, paleidus šunį, numetė dvi kates, kurias šuo puolė draskyti. Šiuo momentu pasinaudodamas bėglys pabėgęs Vokietijon. Ltn. Siničenko juokėsi, kad tokį pabėgimo būdą jis pirmą kartą gyvenime sužinojo.

Nuo rugsėjo mėnesio okupantai pradėjo statyti bunkerius. Tai ženklas, kad Sovietų Sąjunga nebe-
pasitiki Hitleriui. Į statybos darbą buvo įjungti darbininkai ir ūkininkai. Palangoje, Birutės kalno pašonėje, bunkeris laike karo išliko sveikas, ir vokiečiai užmūrijo įėjimo angas. Prie pat vieškelio, Kretinga-Kartena, ūkininko daržinėje buvo pastatytas bunkeris, bet kilus karui, raudonoji armija nepasinaudojo. Tūbasių kaime statyba vyko ilgai. Buvo suvežti dideli kiekiai akmenų, kurie buvo skaldomi. Cemento didžiausios krūvos. Tačiau kilus karui statybos neužbaigė.

Vokiečių kariuomenės Kretingos komendantas šią medžiagą paėmė savo žinion kaip karo grobį, o apsaugą pavedė Kretingos aps. administracijai. Medžiaga nebuvo inventarizuota, iškilo sumanymas pastatyti šventovę. Apskrities viršininkas Osvaldas Žadvydas susitarė su Tūbasių klebonu kun. Cirtautu vykdyti statybą. Apskrities viršininkas įpareigojo ūkininkus suvežti bunkeriu skirtą medžiagą, pavedė statybą vykdyti inž. Zubkui. Kun. Cirtautas rūpinosi priežiūros reikalais. Mūrinė šventovė pastatyta 1942 m. Vokiečių komendantas buvo kilęs iš Austrijos. Trečiojo Reicho reikalai jam buvo svetimi. Jo dėka tas “karo grobis” atiteko lietuviams.

Prie pasienio saugumo sustiprinimo reikia pri-
skirti dideliu skaičiumi NKVD, kurie sekė gyventojus. Buvo atsitikimų, kad, numatęs bėgti, pervedėją pasirinkdavo agentą.

5-tos pasienio brigados likimas

Prieš karo pradžią vyko dalių keitimas. 62 pėst. pulkas apleido Kretingą ir užėmė pozicijas apie 7 kilometrus nuo Kretingos, Kartenos link. Šarvuočių daliniai keitė pozicijas. Atrodė, nepastovumas keitė gynyos planą.

Kilus karui, brigada nepajėgė apginti Kretingos

miesto. Užtvaros buvo sunaikintos pirmu puolimu, tik kur-ne-kur stipriai priešinosi. Prie nesėkmių prisidėjo ir surengtas pobūvis.

1941 m. birželio 21 vakare įvyko brigados metinės. Paskaitą skaitė brigados vadas mjr. Bočarovas. Pagal rusišką paprotį ne tik išgerta, bet ir nusigerta. Dar paryčiais stipresnieji gurkšnojo vodką. Staigus vokiečių puolimas okupantus užklupo netikėtai.

Brigados vadas įsakė ltn. Kolupajėvui krauti į auto slaptus dokumentus. Buvo suformuota auto kolona iš lengvų tankų, sunkvežimių ir sanitarijos automobilių. Brigados štabas ir užtvaros paliko deganti Kretingos miestą. Okupantai, žadėję mus apginti nuo Hitlerio, įkurdinę mūsų žemėje apie 30,000 raudonarmiečių, dabar galvotrūkčiais nešdinosi iš mūsų krašto. Brigados štabas, Palangos ir Kretingos užtvaros prisijungė prie 62-ro pėstininkų pulko. Bet vokiečių puolimo neatlaikius, su dideliais nuostoliais apleido pozicijas.

5-tos Pasienio brigados baras — 180 kilometrų ruožas, nuo Tauragės-Tilžės plento iki Palangos. Prasidėjus karui, užtvaros kovėsi ir pagal aplinkybes traukėsi savo iniciatyva, nes su brigados štabu nutrūko ryšiai. Čia aprašomos kautynės yra mažos grupės, kuriai vadovavo brigados vadas mjr. Bočarovas.

Prie Tryškių, susidūrus su vokiečių stipriomis jėgom, mjr. Bočiarovas prarado visą transportą, o kovotojų liko apie šimtą. Pro Šiaudinę pasiekus Ventos krantus, sustojo nakvynei mažame Krioklių miestelyje. Birželio 26 d. ankstyvą rytą įvyko lemiamas ir paskutinis mūšis. Mjr. Bočiarovas buvo sunkiai sužeistas. Į paskutinę ataką pasieniečius pakėlė komisaras Lesniakovas. Po pralaimėto mūšio Semečiaių kaimo gyventojai palaidojo 72 pasieniečius jų tarpe mjr. Bočiarovą, Lesniakovą, vyr. ltn. Visockį ir kt. Tik pavieniai pasieniečiai iš tos grupės išliko gyvi, patekę nelaisvėn.

Pirmosios dienos vokiečiams užėmus Kretingą

Antradienio vakare ant stulpų ir tvorų buvo iškabinti tokio turinio skelbimai: "Ryt, birželio 25 d., visi vyrai nuo 15 iki 60 metų amžiaus 9 val. iš ryto privalo susirinkti turgavietėje. Kas neatvyks — bus sušaudytas".

Trečiadienio rytą skirtu laiku turgavietėje prisirinko daug vyrų. Vokiečių komendantas, lydimas kuopos kareivių, per vertėją pareikalavo, kad visi vyrai išsirikiuotų į tris eiles. Tuomet įsakė, kad į

aikštę išeitų visi žydų tautybės asmenys. Išėjo nemažai. Kareiviai juos nuvarė nuošaliai ir išrikiavo.

Po to įsakė išeiti komunistų partijai priklausę, o taip pat prie bolševikų užėmę aukštas ir atsakingas pareigas. Nedaug, bet išėjo. Kareiviai juos nuvarė prie žydų grupės.

Paskutinis įsakymas, kad išeitų kas dirbo kartu su bolševikais pragaištingą darbą — skundė, išdavinėjo savo krašto žmones ir šnipinėjo. Tokių savanoriškai išeinančių neatsirado. Tuomet buv. Kretingos apskrities veterinarijos gydytojas Vilimas pribėgo prie Perkumo ir išstumė jį iš eilės, sakydamas:

— Kodėl tu, bolševikų šmote, neišeini?!

Vokiečių kareiviai išstumtą žmogų nuvedė prie žydų. Komendantas įspėjo, kad tie, kurie šiandien turėjo išeiti, bet neišėjo — nepasislėps. Jie bus išaiškinti ir areštuoti. Už tai turės papildomai atkentėti. O tokių buvo. Vienas jų — Vilimas. Jis neišėjo, nes tikėjos, kad enkavedistai bėgdami išsivežė ir slaptas bylas. Apsiriko. NKVD įstaigoje agentų bylos buvo rastos seife. Vilimo slapyvardis — "Nėznajėmyj". Dauguma agentų buvo žydės bei visuomenės padugnės. Užtruko kurį laiką, kol visus išaiškino. Atėjo eilė ir Perkumo įskundėjui. Mūsų saugumo policija areštavo Vilimą ir perdavė Bajorų gestapo viršininkui Morašui. Po tardymo, kuris užtruko apie mėnesį, iš Klaipėdos kalėjimo Vilimas buvo paleistas. Vilimas turėjo Kretingoje namus. Darbėnų valsciuje stambų ūkį. Priklausė Krikščionių demokratų partijai. Ilgus metus veikė Kretingos apskrities valdyboje. Jis prisipažino, kad enkavedistai jėga priverstė būti jų agentu. Tačiau niekas nebuvo išduotas. Tas ir padėjo jam išsisukti iš Gestapo rankų.

Partizanų vadų ir šeimos rūpesčiu Perkumas buvo išvaduotas iš mirtininkų grupės. Žydai ir buvę jų grupėje po kankinimų buvo sušaudyti.

Vilimas buvo įsiutęs ant Perkumo už tai, kad nacionalizuojant jo namus, Perkumas išmatavęs grindų plotą. Ar galėjo Perkumas komisijos akivaizdoje pasakyti falsifikuotus duomenis? Ir vien už tai atkeršyti — nepateisinama.

NKVD įvykdytos genocido aukos

Enkavedistai buvo kalėjimą įrengę Šv. Antano namo rūsyje. Vokiečiams įžengus į Kretingą, kaliniai išlaužė kamerų duris ir išėjo laisvėn. Šiame kalėjime, Nr. 5 kameroje, ir man teko atlikti "stažą".

Kieme prie vienuolyno tvenkinio augo pušys,

apie porą hektarų plote enkavedistai įrengė specialiai kankinimo vietą. Pašaliniams įeiti į šį plotą buvo uždrausta.

Tačiau sekmadienį, t. y. birželio 22 dieną, vokiečiams užėmus Kretingą, keletas smalsuolių nuėjo pažvalgyti kalėjimo rajoną. Arti tvenkinio jie pamatė baisų reginį: numestas kruvinas švarkas, greta padėti nuo žmogaus nuplėšti pirštų kruvini nagai, iš viršugalvio su plaukais išpjautas viršutinis kremzlės sluoksniš. Jie nuėjo į savo namus, atsinešė įrankius bei medžiagą. Padarė medinį kryžių, nunešė atokiau nuo tvenkinio, pastatė (įkasė) ir aptvėrė keturkampę tvorelę. Sunešė rastas relikvijas bei kankinimo įrankius ir padėjo prie kryžiaus, kad atsilankiusieji matytų, ką padarė enkavedistai. Prie kryžiaus jie prikėlė lentą su užrašu: "Nežinomajam kankiniui, nuo bolševikų budelių rankų nukentėjusiam, 1941 m. birželio 22 d."

Bolševikams pabėgus, Salantuos policija sulaukė įtartina asmenį. Paaiškėjo, kad jis yra vietinis Dvarionas. Praeityje žinomas kaip prijaučiantis komunistams, bet veikloje nepastebėtas. Areštavus ir tardant prisipažino apie savo veiklą bolševikų okupacijos laiku. Enkavedistai prieš jo valią nusiuntė į kursus, netoli Maskvos. Rūsų kalbą jis jau anksčiau mokėjęs. Kursuose mokė, kaip kankinti, kai tardomasis neprisipažįsta kaltu. Kankinimo būdai, priemonės buvo aiškinama teoretiniai ir praktiniai. Tai turėjo atlikti kursantai. Po šešių mėnesių baigus kursus, grįžo į Kretingą. Čia NKVD įstaigoje jam reikėjo dalyvauti prie tardymo ir drauge su tardytojais atlikti tai, kas jo buvo išmokta kursuose. Bet Kretingoje netekę ilgai tarnauti, apie porą mėnesių. Jis parodė vieno nukankinto kapą, kuris buvo kalėjimo

mo rajone. Kapas buvo akmenimis užverstas. Atkasus paaiškėjo, kad lavono krūtinė išdeginta karšta alyva, kojų apačia išdeginta iki kaulo. Prie pušies enkavedistai pririšdavo kankinamąjį viela. Burna būdavo užrišama, kad nesigirdėtų šauksmas. Buvo lupama oda nuo rankų. Daugumoje nukankintieji buvo vežami Palangos link ir krūmuose užkasami. Kiek tokių buvo nukankinta, jis nežinojo.

Pušyje liko vielų randai, žymės. Medžio stuobris aprūkęs nuo ugnies ir dūmų. Prie pušies dar buvo krūva pelenų, kur kūreno ugnį. Karštą alyvą pildavo ant nuogos krūtinės. Iš kankinamų niekas neprisipažindavo kaltės. Jis nežinąs, ar kankinamieji buvo nekalti, ar užsispyrę. Šiame plote bent tuo laiku buvo palaidoti tik du.

Vėliau nukankintieji ir palaidoti šiame rajone su išskilmėmis palaidoti Kretingos katalikų kapinėse.

Dvariono liudijimu kankinimus kalėjimo rajone atlikę enkavedistai lt. Nevikovas, vadovas, Janinas, Šeras ir jis — Dvarionas. Dvarionas buvo perduotas Klaipėdos gestapui. Po tardymo jį sušaudė.

Kiek yra žuvusių lietuvių pereinant sieną, tardymo metu nukankintų, statistikos duomenų niekuomet nesužinosim. Neteko sužinoti ar tokią statistiką vedė pasieniečiai bei enkavedistai.

Raudonųjų sadistų įvykdytas genocidas nesibaigė. Sibiro plotai nusėti mūsų kankinių kūnais. Vyksta "perestroika", palaikai pervežami karstuose. Bet tai dalelė išvežtųjų. Dauguma liks amžiams įšalo žemėje. Niekas nesuras jų žuvimo vietų. Genocidas ir dabar praktikuojamas. Jis išnyks tik tuomet, kai Lietuva taps nepriklausoma valstybė. Bet dar daug, daug patirsime iš raudonojo okupanto skriaudos, genocido.

Nemuno laivininkystės garlaiviai ir baidokai Kauno priekplaukoje 1940 m.

LIETUVIŲ KOVOS SU AUKSO ORDA XIII AMŽIUJE

ALGIRDAS BUDRECKIS

Totorių antplūdis

Čingischano totoriai pirmą kartą sutriuškino rusus ir kumanus ties Kalkos upe 1223. „Pasaulio užkariautojas“ Čingischanas mirė 1227 m. 1229 totorių didikų susirinkimas ar kuriltajus išrinko vieną iš jo sūnų Ugedejų didžiuoju chanu. 1235 m. kuriltajus vėl susirinko mongolų sostinėje Karakorume aptarti planus užkariauti Kiniją ir Persiją ir pradėti Vakarų žemių nukariavimą. Pastarajam užsimojimui įgyvendinti didysis chanas Ugedėjus paskyrė brolvaiškį Batijų. Džiucida. Jo patarėju buvo paskirtas prityręs karvedys Subudejus, dalyvavęs 1223 m. žygyje į pietų Rusiją. Batijaus kariuomenėje buvo 120.000 karių, įskaitant Vidurinės Azijos turkus.

Visų pirma Batijus nugalėjo Volgos bulgarų valstybę. Po to 1237 m. gruodžio mėn. jis peržengė Volgą ir įsiveržė į Riazanės kunigaikštiją. Matyti, kad rusai nieko nebuvo pasimokę iš Kalkos katastrofos. Dabar tarp rusų kunigaikščių buvo mažiau vienybės negu 1223 m. Po Riazanės įveikimo totoriai užpuolė Maskvos kunigaikštiję ir sudegino medinį kremlių. Po to jie pasuko į turtingą Vladimirą, Suzdalės sostinę. Didysis kunigaikštis Jurijus II išvyko į šiaurę surinkti daugiau kariuomenės. Vladimiras krito po šešių apgulties dienų. Likę gyvi gynėjai buvo išžudyti. Tada totoriai pasuko į šiaurę ir sumušė bei nukovė didįjį kunigaikštį Jurijų. Jie nutraukė žygį į Naugardą, nes bijojo 1238 m. pavasario atolydžio.

Orda pasuko į pietus, į kumanų stepes. Ordos kariuomenė ilgai ilsėjosi. Per sekančius metus totoriai įsitvirtino žemutinio Dono srityje ir šiaurės Kaukaze.

1240 m. totorių antplūdis į Vakarus vėl prasidėjo. Orda įveikė ir sunaikino Černigovą ir Kijevą. Lenkija ir Vengrija, susižinojusios apie totorių grėsmę, kreipėsi pagalbos į popiežių, Vokiečių imperatorių ir Prancūzijos karalių. Tačiau nebuvo vienybės Vakarų Europos kraštuose. Tuo tarpu totoriai žygiavo į Vakarus, įsibraudami į Lenkiją ir Vengriją 1241 m. pavasarį. Nepaisant kryžiuočių, sileziečių ir vokiečių pagalbos, lenkai buvo smarkiai sumušti ties Lignica, o vengrai susilaukė smūgio prie Bohi upės. Po to totoriai pasuko į pietus, užimdami Dalmatiją iki Dubrovniko.

Atrodė, kad Europos karinės pajėgos negalinos atsispirti totoriams. Bet padėtis Vidurinėje Europoje drastiškai pasikeitė, nes chaną Batijų pasiekė žinia, jog didysis chanas Ugedėjus mirė Mongolijoje 1241 m. gruodžio 11 d. Pats norėdamas senuolio sosto Karakorume, Batijus ir jo kunigaikščiai nutarė grįžti į rytus. Batijus įsakė kariuomenei pasitraukti. Vengrija išbuvo po totorių jungu vos metus. Bulgarijai ir Moldavijai teko būti paklusniom Ordai apie šimtmetį.

Aukso Orda¹

Prieš mirtį Čingischanas padalino savo augančią imperiją tarp savo keturių sūnų. Džučis buvo numatytas į jo įpėdinius, jam taipgi buvo paskirtos užkariautos Vakaruose žemės. Tai buvo jo valda ar ulusas. Džučis nelaiku mirė (1227 m. prieš pat tėvą), jo sūnus Batijus (1208 - 55) buvo aplenkta, ir vyriausia valdžia atiteko dėdei Ugedėjui.

Dėdei mirus, Batijus galvojo, kad turįs rimtą šansą į didžiojo chano sostą. Bet tos viltys sudužo, kai bežygiuojantį rytuose Batijų pasiekė žinia apie jam nedraugiško pusbrolio Gajuko išrinkimą kaganu (didžiuoju chanu). Jis sustojo rytų Rusijos stepėse, kurios labiausiai atitiko totorių tėvynės gyvenimo sąlygas. Čia jis sukūrė savo savarankišką valstybę, kuri tik nominaliniai buvo pavaldi Karakorumo chanui.

Pradžioje Batijus su savo dvaru ir kariuomene kilnojosi iš vietos į vietą su savo gyvulių bandomis. Pagaliau sustojo prie vieno žemutinės Volgos intakų, Achtubos. Chano būstinė paprastai buvo vadinama orda. Būdami klajokliai, totoriai gyveno palapinėse. Dėl savo auksinių papuošalų Batijaus palapinė buvo vadinama auksine. Dėl to ir pati jo būstinė, o vėliau visa valstybė buvo praminta **A u k s o O r d a**. Kadangi į Batijaus valstybę įėjo anksčiau stepėse gyvenę kipčakai, tai Aukso Orda arabų rašytojų buvo vadinama ir „Oešti Kipčak“ („dešt“ = stepės) arba Kipčako orda.

Batijaus įkurta Aukso orda neturėjo aiškiai nustatytų valstybinių sienų. Orda užkariavo nuo Dunojaus žemupio ir Suomijos įlankos Vakaruose iki Irtysiaus baseino Rytuose nuo Juodosios Kaspijos, Arbu jūrų ir Baldraso ežero pietuose iki Naugardo žemių šiaurėje. Batijus pats nukariavo Rostovo-Suz-

dalės, Perejaslaulio, Černigovo, Kijevo, Valuinės-Haličo kunigaikštijos. Jis užėmė Krymo pusiasalį ir dalį šiaurės Kaukazo. Vakaruose jo valstybė siekė Karpatų ir Dunojaus žiočių. Šiaurės vakaruose Didžiojo Naugardo ir Pskovo respublikos pripažino totorių valdžią be karo maždaug 1259 m. Smolensko valstybė pasidavė totoriams tik 1270 m. Rytuose ordai priklausė Šiaurės Chorezmo (Chivo), Otraro, Saganako, Syrdarjos.

Žemės, ligi kinų sienos. Rytų siena keitėsi, atsižvelgus į Aukso ordos chanų galingumą kivirčiuose su kitais Cingischano palikuonimis.

Aukso Ordos valstybėje totoriai sudarė mažumą. Popiežiaus pasiuntinys pas totorius kunigas Plano Carpini (Karpinis) lankėsis pas Batijų 1246 - 1247 m. liudijo, kad "Batijaus kariuomenėje buvo 600.000 vyrų: iš jų 150.000 totorių, o kiti 450.000 netikinčiųjų ir krikščionių". Karpinio apskaičiavimas be abejo perdėtas, tačiau įdomus santykis tarp totorių ir netotorių chano kariuomenėje: 1:3! Prie totorių buvo priskiriami ir mongolų rasės žmonės (baškyrai, kalmukai ir pn.). Tikrieji totoriai sudarė valdantį sluoksnį. Totorių ilgos kovos su kultūringesniais kaimynais juos išmiklino ir davė naudingo įprusimo karyboje. Batijaus kariuomenė buvo gerai išmiklinta ir turėjo naujausias tų laikų karo mašinas miestams griauti.

Batijus išlaikė savo valstybėje tą karinę ir valstybinę organizaciją, kurią buvo sudaręs jo senolis Čingischanas. Žemiausias karinis vienetas buvo dešimtis ir didžiausias apvaldomas vienetas, kuris buvo dešimtis tūkstančių karių. Vadinas, totorių rikiuotė buvo dešimtaine sistema suskirstyta. Visoje kariuomenėje buvo palaikoma grieščiausia drausmė. Karinė totorių organizacija buvo suderinta su jų kilčių organizacija: aukščiausiais karvedžiais buvo skiriami kilčių viršininkai.

Batijus įkūrė nuolatinę sostinę Sarajų prie žemutinės Volgos 1254 m. Istorikas I. Jonynas mano, kad Batijaus sustojimas prie Volgos žemupio nebuvo atsitiktinis dalykas:... "Volga iš senų laikų buvo labai žymi prekybos arterija tarp Azijos (daugiausia Persijos ir Irako) ir Europos. Be to, aukso orda buvo viduryje kelio, kuriuo ėjo susižinojimas tarp Vidurinės Azijos ir Europos. Ji todėl buvo lyg patogiausias Batų valstybės centras. Dėl chano sustojimo vienoje vietoje Aukso orda, kaip sostinė, virto iš laikinos stovyklos pastoviu nuolatiniu dideliu miestu."²

Chano valdžia buvo neribota. Kunigas-diplo-

matas Plano Carpini taip išsitaria: "Niekas negali drįsti gyventi kitur, kaip tik toje vietoje, kurią chanas jam paskiria. Jis pažymi, kur reikia laikytis temnikams, temnikai tūkstantininkams, kuriuo laiku ir net kurioje vietoje eiti į karą ar mirti, visa tai yra vykdoma be mažiausio pasipriešinimo".³ Chanui Batijui mirus 1255 m., kuriltijus išrinko jo sūnų/brolį Berkę nauju valdovu.

Tarp totorių ir užkariautų rusinų žemių, gyven-tojų ryšys buvo tik tarpinis, per pačių rusinų kunigaikščius, iš kurių totoriai reikalavo besąlyginio paklusnumo. Visi jie turėjo vykti pas chaną ir prašyti patvirtinti juos valdyti. Toks patvirtinimas reiškėsi jarlyko (raštiško leidimo) davimu. Pasikeitus chanui soste, reikėjo prašyti jarlyko iš naujo iš jo įpėdinio. Taip pat rusinų kunigaikščiai turėjo vykti į Sarajų pas chanus kiekvienam jų pareikalavimui.

Rytų Europoje tuo metu iškilo nauja karinė valstybė, kuri niekuomet nemokėjo duoklių ir niekad nepakluso Aukso Ordai ir net tykojo į rusinų žemes. Tai buvo Lietuvos Didžioji Kunigaikštija.

Mindaugo Lietuva

Sakoma, kad Ordos raiteliai bijojo vykti į miškingas ir pelkingas sritis. Tai gal dalinai paaiškino, kodėl jie antplūdžio metu nemėgino užpulti lietuvių žemių, kurios buvo apaugusios tankumynais. Žodžiu, Pripetės upė buvo ta riba, iki kurios totoriai veržėsi.

Bet tai yra tik viena iš priežasčių, kodėl Lietuva nebuvo palenkta Ordos valiai. Rimtesnė priežastis buvo tai, kad nuo XII amžiaus galo ėmė sparčiai vystytis lietuvių tautos valstybingumas, kuriam vadovavo sumanūs ir karingi vyresnieji kunigaikščiai. DLK vėliau karalius Mindaugas daugeliu atžvilgių buvo panašus į Batijų: agresyvus, ambicingas, turįs valstybininko viziją ir norą užkariauti juo daugiau žemių.

Lietuvos kunigaikštijelių susijungimas, pradėtas Mindaugo, vyko iki 1236 m. Lietuvių grobuoniški žygiai prieš artimus ir tolimus kaimynus vyko dar anksčiau. Tai buvo pirminis Lietuvos ekspansijos etapas. Nuo XIII amžiaus pradžios atsiranda naujas polinkis, būtent: nukariauti ir prijungti prie Lietuvos įvairias silpnesnes rusinų žemes. Mindaugo nauja politika reikalavo rusinų kunigaikščių pašalinimo nuo vietos kunigaikštijos sosto. Kitaip sakant, Lietuvos valdovas pasodino saviškius ant rusinų sostų. Nuo Mindaugo viešpatavimo laikmečio Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės galybė išsivystė kartu su

Dail. V. Kašuba

lietuvių karžygių besiveržimu rytuosna ir pietuosna.

Tarp 1220 ir 1236 Mindaugas sujungė visą Aukštaitiją, pusę Žemaitijos ir didesnę dalį Jotvos po savo tvirta valdžia. Jo valdžią pripažino Volkaviskas, Slanynas, Ždzitovas ir Svisločius. Vadinas, Mindaugas atgavo rusinų nukariautas jotvingių sritis. Jo valdžia tose srityse nesunaikino vietinių kunigaikščių. Pa vyzdžiui, jam tapo paklusnūs Iziaslavas Naugarduke (1238), Volkavisko Glebas ir Svisločiaus Iziaslavas (1254) bei Slanymo Vosylus.

Mindaugas išsiuntė maištingus giminaičius karvedžius Eidivydą, Tautvilą ir Vykintą į Rusijos žemes, kad ten kariautų ir valdytų.⁴

Tautvilas Dausprungaitis įsikūrė Polocke. 1238-1948 metais Tautvilo lietuviai siekė šiaurėje tolimas Lygos ir Didžiojo Naugardo žemes, 1239 m. rudenį jis apiplėšė Pskovo žemę; 1240-42 m. jis apiplėšė Naugardo žemes palei Lugą. Valdydamas Polocką, kaip Mindaugo lenininkas, Tautvilas kovojo taip pat ir su Vladimiro — Suzdalės kunigaikščiu. Kova ėjo dėl Dauguvos, Volgos ir Dniepro aukštupių. 1254 m. lietuviai pasiekė Tvercos upę, kur jie sunaikino Toržoką.

Eidivydas užėmė Smolenską. Tuomet rusinai buvo silpni. Riazanė ir Smolenskas buvo vidaus kovų ir lietuvių antpuolių nualinti 1237-38 m. Kai Vladi-

miro didysis kunigaikštis Jurijus Vsevolodovičius žuvo kovoje prieš totorius 1239 m., totoriai nusiautė Vladimiro žemę. Vis vien jo įpėdinis Jaroslavas Vsevolodovičius tais pat metais suruošė žygį prieš lietuvius ir atsėmęs Smolenską išstūmė lietuvius iš Dniepro aukštupio.

Vitebsko kunigaikštija XIII amžiaus pradžioje buvo puldinėjama lietuvių. 1235 m. Vitebską užėmė žemaitis kunigaikštis Vykintas. Bet jau 1239 m. ir Vitebskas išslydo iš lietuvių rankų. Tik 1262 m. Vitebskas vėl grįžo prie Lietuvos.

Tik vien Polocke liko lietuvis valdovas Tautvilas, kuris net popiežiaus Inocento 1248 m. rugsėjo 28 d. buvo pripažintas Polocko kunigaikščiu. Tautvilas išsilaikė tik Mindaugo paramos dėka. Geografo Kazio Pakšto apskaičiavimu, Mindaugo laikais maksimalinis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos plotas galėjo apimti 200.000 km², kurie apie 105.000 buvo lietuvių apgyventi. Turėjusi dar apie du trečdalius lietuvių ir tik trečdalį slavų, mindauginė Lietuva gyventojų sudėtimi dar laikytina tautine lietuvių valstybe.⁵

(Bus daugiau)

IŠPAŠOS

¹ Išsamesnės studijos apie Aukso ordą yra šie veikalai: J. Hammer-Purgstall, *Geschichte der Goldene Horde in Kiptschak, das ist: Die Mongolen in Russland*, Pestas, 1840; Ignas Jonynas, "Aukso Orda", *Lietuviškoji Enciklopedija*, II tomas, Kaunas, 1934; Bertold Spuler, *Die Goldene Horde, Die Mongolen in Russland*, 1223-1502, Leipcigas, 1943; ——— *The Mongols in History*, Niujorkas, 1971; V. G. Tizengausen, red., *Sbornik materialov otnosiaščichsia k istorii Zelotoi Ordy*, I, Petrapilis, 1884, antra laida Maskva, 1941; George Vernadsky, Michael Karpovich, *A History of Russia*, III tomas; *The Mongols and Russia*, New Haven, 1953; B. D. Grekov, A. J. Jakubovskij, *Zolotaja Orda i jeje padenije*, Maskva, 1950; S. Katužynski, *Imperium mongolskie*, Varšuva, 1970.

² Ignas Jonynas, "Aukso Orda", *Lietuviškoji Enciklopedija*, II t., Kaunas, 1934, 178 skiltis.

³ Ten pat, citata, 179 skiltis.

⁴ ...išna Mindoh snovca svojeho Tevtevcile, Eidivida poslavšem u vojnu...s. Vykantom na Rus vojevat ko Smolensk, Velynska letopis, PSRL, II, psl. 815.

⁵ Kazys Pakštas, "Lietuvos valstybės plotai ir sienos", *Lietuvių Enciklopedija*, XV tomas, Bostons, 1968, psl. 450.

SKAITYK ir PLATINK K A R Į

LIETUVOS KARININKO KELIAI

MARIUS TYTUVENIS

(Tęsa iš "Kario" Nr. 1)

Sutinku kalėjimo viršininką ltn. Miselį. Jis turi didelį rūpestį ir prašo jam padėti. Jis turi kalėjime patalpinęs žydą Kroną ir jo šeimą, kad juos apsaugotų nuo sušaudymo. Vienas iš jo sargų yra parašęs skundą į Kauną. Jo paties galva dabar yra pavojuje, jei vokiečiai sužinos apie žydų slėpimą.

Žydas Kronas buvo gerai žinomas Raseiniuose: savanoris, Vyčio kryžiaus kavaliereus, padorus ir patriotas žydas lietuvis. Raseiniai darė visas pastangas jį su šeima nuo vokiečių apsaugoti.

Pažadu ltn. Miseliui, kai grįšiu į Kauną, pažiūrėti, ką aš galiu padėti.

Važiuoju į savo tėviškę. Ji labai sukręsta nuo skaudžių karo įvykių.

Pirmomis karo dienomis, įžygiuojant į miestelį priekinei vokiečių vorai, iš pasalų buvo nušautas vokiečių kuopos vadas leitenantas. Vokiečiai greitai įvažiavo į miestelio vidurį, rado 18 ginkluotų jaunų vyrų, išrikiavo juos prie sienos ir sušaudė. Jie buvo sukėlėliai, jau suareštavę komunistėlius ir laukė atžygiuojant vokiečių kariuomenės. Vėliau vokiečiai surinko kunigą, mokytoją ir kitus kelis, sukūpdė miestelio aikštėje ir pareiškė, kad jei 24 val. laikotarpyje bus nušautas bent vienas vokiečių — visi surinktieji bus sušaudyti. Laimei niekas nenušovė jokio vokiečio, surinktuosius paleido ir nužygiavo toliau.

Vėliau baisiai sukrėtė juos elgesys su žydais ir jų likvidavimas. Aš buvau ypatingai užsiūtęs, kai sušaudė jauną žyduką, kuris yra buvęs mano būryje labai geras kareivis.

Aplankiau daugiau miestų ir miestelių — visur tas pats pasibaisėtinas žydų likvidavimas ir padugnių gaivalų už bonką šnapso pagalba vokiečiams.

Parvažiuoju atgal į Kauną, esu pats gana sukrėstas. Sužinau, kad skundas, parašytas prieš ltn. Miselį, yra Vidaus Reikalų Ministerijoje. Aš prašau, kad tą skundą įmestų į šiukšlių dėžę. Pažada tai padaryti.

Kartais aš klausiu save — kodėl aš žydams padedu ir rizikuoju savo galva, kai jie patys nieko nerizikavo, lyg pasibaisėtina avių banda, nė vienas nemėgino vokiečiams priešintis, kovoti už savo gyvybę, nei mėgino pabėgti — ėjo prie duobės ir leidosi žudomi.

Vokiečiai išvaro LAF iš patalpų, tad persikraustome į Karmelitų bažnyčios salę.

Vokietijos atsiųstas Ziwil Verwaltung perima viską ir mūsų Ministerių Kabinetas 1941 m. rugpjūčio mėn. 6 d. pasitraukia. Vokiečiai susiorganizuoja Tarėjų Tarybą. Geležinis Vilkas pradeda smarkiau reikštis. LAF gresia uždarymas.

Prapuolenis ir jo pasekėjai nori bet kokia kaina išsilaikyti. Geležinis Vilkas mane painformuoja, kad vokiečiai per savo mjr. Lechtabler pasiūlė jiems organizuoti lietuvių kariuomenės dalinius. Geležinis Vilkas sutiko su sąlyga, kad tie daliniai bus tik Lietuvos ribose, vietinei apsaugai.

Rugpjūčio mėn. 26 d. Prapuolenis atėjo į LAF štabą labai entuziastiškai nusiteikęs ir pranešė, kad dabar LAF nebus uždarytas — jis turys labai gerą žinią. Mjr. Lechtahler pasiūlė jam organizuoti lietuvių kariuomenės dalinius. Jis sutiko. Aš jo paklausiau: "Kokiomis sąlygomis?" "Be jokių" — jis atsakė. "Leonai, aš esu karininkas ir tu manęs nepardavinėk, idant išlaikytum LAF", — pasakiau jam.

Dar nėra atvėrusi lietuvių partizanų sukilimo nuotaika, dar nenudžiūvo išvežtųjų į Sibirą giminių ašaros, tūkstančiai lietuvių, tūkstančiai jaunuolių stotų savanoriais į Prapuolenio organizuojamą kariuomenę, vokiečiai būtų patenkinti suradę kvailius, kurie besąlyginiai kovotų už jų interesus. Rusijos plotai būtų nukloti lietuvių jaunuolių kaulais. Ir už ką? Ogi kad nebūtų uždarytas LAF! Kokia bjauri ir šlykšti politinė ironija žaisti su lietuvių jaunuolių galvomis dėl LAF egzistencijos pratęsimo! Esu pasipiktinęs ir įtužęs! Aš privalau tai sustabdyti!

Sekančią dieną, rugpjūčio mėn. 27-tą, aš savistoviai sušaukiau visuotinį LAF štabo susirinkimą, kuriame kviečiau Prapuolenį dalyvauti. Paaiškinau, kad LAF ir Geležinis Vilkas pasidarė mario-netėmis — vokiečiai tampo virvutes, o mes šokinėjame. Siūlau mjr. Lachtahler pasiūlymą, organizuoti lietuvių kariuomenės dalinius atmesti ir LAF užsidaryti. Susirinkimui aš ir vadovavau. Po ilgų diskusijų pasiūliau balsuoti. Iš 27 dalyvavusių asmenų 17 pasisakė už uždarymą, 7 prieš ir 3 susilaikė.

LAF buvo uždarytas. Vienas studentas iš LAF štabo, kuris dirbo vokiečiams, juos painformavo.

Prapuolenis šio susirinkimo nutarimą ignoravo, vokiečiams oficialiai nepranešė ir veikė toliau, įstatydamas daugelį LAF veikėjų į pavojų.

Rugsėjo mėn. 20 dieną, susirinkęs 30 įžymiųjų lietuvių parašų, Prapuolenis įteikė vokiečiams memorandumą.

Rugsėjo 21 d. Geštapas užėmė LAF patalpas ir Prapuolenį areštavo, o visus po memorandumu pasirašiusius privertė pasirašyti pasižadėjimą, kad ateityje jokioje politinėje veikloje nedalyvaus. Tą dieną vokiečiai formaliai uždarė LAF.

Lietuvos Nacionalistų partijos veikla

1941 m. atsikūręs Geležinis Vilkas buvo nusi-statęs dirbti sutartinai su vokiečiais, kol vokiečiai išlaisvins jų vadą prof. Voldemarą. Jis grįžęs iš tremties, vadovausiąs partijai ir Lietuvos administracijai.

Karo Muziejuje organizuojantis, vadu buvo numatytas Karutis, nariais kpt. Vylius, ltn. Taunius, ltn. Stanevičius, mjr. Šimkus ir kiti.

Laikui bėgant ir įsijungus rimtesniems ir nuosaikesniems, kaip inž. Klemas Brunius, dr. Algirdas Vokietaitis, Zenonas Blynas, Isidorius Kurklietis ir kt. Geležinio Vilko idėjos, tikslai ir partijos programa ėmė keistis. Partijos ugdytojai pradėjo tramdyti karštakošius: Stanevičių, Taunį, Žarskų, Joną Vokietaitį ir kitus, kurie buvo pasidarę besąlyginiais vokiečių tarnais. Besirūpinantieji Lietuvos nepriklausomybės atstatymu ir tautos laisvės atgaivinimu, turėjo pamatuotos baimės, kur Geležinis Vilkas nuvairuos ir ar netaps vokiečių įrankiu.

Lietuvos laikinoji vyriausybė kelis kartus bandė tuo laiku veikusį LAF ir Geležinį Vilką ir net paskui iš Geležinio Vilko išsivysčiusią Lietuvos Nacionalistų partiją suvesti į darbą, bendrą ir pozityvią veiklą, bet nieko neišėjo. Dabar, po mano sušaukto LAF susirinkimo ir nubalsavimo uždaryti LAF ir iki formalaus vokiečių LAF uždarymo ir Prapuolenio arešto, prabėgo visas mėnuo. Per tą laiką aš dariau viską, kad LAF esamieji po visą Lietuvą daliniai, palikti Dievo valiai ir vokiečių malonei, nesubyrėtų.

Nueinu į Nacionalistų Partijos buveinę pažiūrėti kokie yra jų planai. Išsikalbėjus paaiški, kad jų siekiai tokie pat, kaip ir LAF, tik didelis jų pasipiktinimas, kad LAF smarkiai patraukė į krikščionių demokratų pusę ir jų neįsileidžia nei į Ministerių Kabineta, nei į kitas vietas. Vokiečių atžvilgiu jų laikysena tokia pat, kaip ir LAF. Buvo užvesta kalba apie LNP ir LAF sujungimo galimybes. Padiskutavus, atrodė įmanoma. Aš sutikau įjungti visas

LAF valdybas į LNP su sąlyga, kad visos LAF apskričių valdybos su visais pareigūnais, jei jie sutinka, paliekamos tos pačios, tik pakeičiamos iškabos. Vietoje LAF, įrašoma LNP.

Stanevičius man pasiūlo būti LNP Jaunimo vadu. Aš sutinku.

Šiai operacijai atlikti buvo sudarytos kelios grupės, daugiausia iš karininkų, kurie, pasiskirstę apskritis, nuvažiuotų ir paaiškintų susidariusią padėtį ir reikalą pereiti į LNP. Dauguma LAF apskričių valdybų nežinojo apie Prapuolenio tikslus ir LAF uždarymą.

Aš su ltn. Stanevičium ir ltn. Vakseliu nuvažia-vome į Tauragės, Raseinių, Šiaulių, Telšių ir Mažeikių apskritis. Mums pavyko visas vadovybes ir pareigūnus įtikinti ir jie įsijungė į LNP vadovybę. Kitoms grupėms kitose apskrityse ta operacija taip pat pavyko. Tuo būdu LNP vadovybė buvo surišta su visais buvusiais Lietuvos LAF daliniais.

Prapuolenio arešto metu jau nebuvo Lietuvoje jokio LAF dalinio ar pareigūno ir vokiečiai negalėjo jų areštuoti, o LNP tuo būdu galėjo kalbėti kaip atstovaujanti visą tautą. Taip pat ir LNP vadovybė buvo atsakominga prieš visą tautą už savo veiksmus.

Prapuolenis, uždarius LAF, apskričių vadoboms nepranešė apie tai ir pastatė juos į pavojingą padėtį, tęsdamas nelegalią veiklą. Jeigu nebūčiau LAF įjungęs į LNP, dauguma LAF apskričių vadų būtų buvę kartu su Prapuoleniu areštuoti.

Turime stiprią LNP — neturime vado. Iš esamų asmenų daugelis norėtų būti vadais, kaip inž. Bronius, Stanevičius, Taunys ir kiti.

Nutarta ieškoti populiaresnio ir nuosaikesnio voldemarininko už partijos ribų. Buvo apsistota prie buvusio prof. Voldemaro adjutanto mjr. Leono Virbicko. Nors aš nebuvau pažįstamas su mjr. Virbicku, bet man buvo pavesta nuvažiuoti į Šiaulius ir prašyti jį būti LNP vadu. Net tris dienas teko man su juo kalbėti. Mjr. Virbickas sutiko.

LNP suformuoja sekančiai:

Partijos vadas — mjr. Leonas Virbickas.
Pavduotojai — inž. Brunius ir ltn. Taunys.
Gen. sekretorius — Leonas Blynas.
Kultūros vadyba — dr. Algirdas Vokietaitis.
Organizacinė vadyba — ltn. Stanevičius.
Ūkio vadyba — Sliesoraitis.
Geležinio Vilko vadas — gen. št. plk. Gaušas.
Jaunimo vadas — inž. Jurkūnas.

(*Bus daugiau*)

MAČIAU DAUMANTO – LUKŠOS ŽUVIMĄ. . .

Atvykus į JAV nuolatiniam gyvenimui pagal pilietybę, teko susipažinti su lietuvių išėivijos spauda, kurioje rašoma apie Lietuvos pokario įvykius. Jie nevisiškai atitinka tikrovę, pavyzdžiui — Juozo Lukšos - Daumanto žuvimo aplinkybės.

Baigiu ruošti platesnio masto prisiiminimus apie Tauro apygardos partizanus. Ten bus plačiau apibūdinta nuo Daumanto grįžimo iš Vakarų iki žuvimo vietovės ryšiai ir čekistų klasotės.

Šiuo kartu trumpai paminėsiu Daumanto žuvimo aplinkybes, kurios yra tikros, man asmeniškai visur dalyvaujant.

1951 m. balandžio mėn. į Lietuvą Kazlų Rūdos miško ruože, tarp Papylio ir Kajackų kaimų, Vakarų žvalgyba nuleido du asmenis, Būtėną ir Kukauską. Nuleistų desantininkų vienas parašiuas įstrigo į aukštą pušį, kurie jį paliko tokioje būklėje. Balandžio 19 d. rytą parašiuatą aptiko čekistai ir nustatė, kad į Lietuvą siunčiami Vakarų žvalgai.

Jiems likviduoti buvo staigiai permesta labai didelis skaičius kariuomenės į Suvalkijos kraštą, o daugiausia į Kazlų Rūdos ir Lekėčių miškus. Per tokį staigų kariuomenės pasirodymą tuose kraštuose žuvo daug partizanų. O kurie buvo likę, tarp partizanų buvo nutrūkę ryšiai ilgesnį laiką. Taip pat buvo nutrūkęs ryšys tarp Daumanto ir Trumpio. Trumpis 1951 m. gegužės mėn. žuvo kartu su kitais partizanaus.

Būtėnui su Kukausku pavyko pasiekti jiems Vakaruose išduotą ryšį ir gyvenamą vietą. Koku tai būdu, ar per kratą, ar išdavimu jų slėptuvę rado čekistai. Būtėnas žuvo, o Kukauskas pasidavė gyvas. Būtėnas ir Kukauskas turėjo dar atsarginius ryššio punktus, duotus Daumanto Vakaruose. Kukauskas ryšį turėjo Marijampolės apsk., Sasnavos krašte, pas Mačinską. Kukauskas, pasitikėjęs čekistų pažadaus, savo ryšį ir Mačins-

Juozas Daumantas - Lukša

ką perdavė čekistams. Ir taip atidavė visus šrifthus, kurie buvo surišti su Daumantu, ir pradėjo reikalauti susitikimo. Daumantas, gavęs nuo Kukausko tokį aiškų nurodymą, be jokių iškraipymų, pradėjo ruošti susitikimui. Čekistai, paėmę į savo rankas tokį garantuotą ryšį, pradėjo siųsti Kukausko vardu ryšininkus, kol prišisaukė Daumantą į susitikimą.

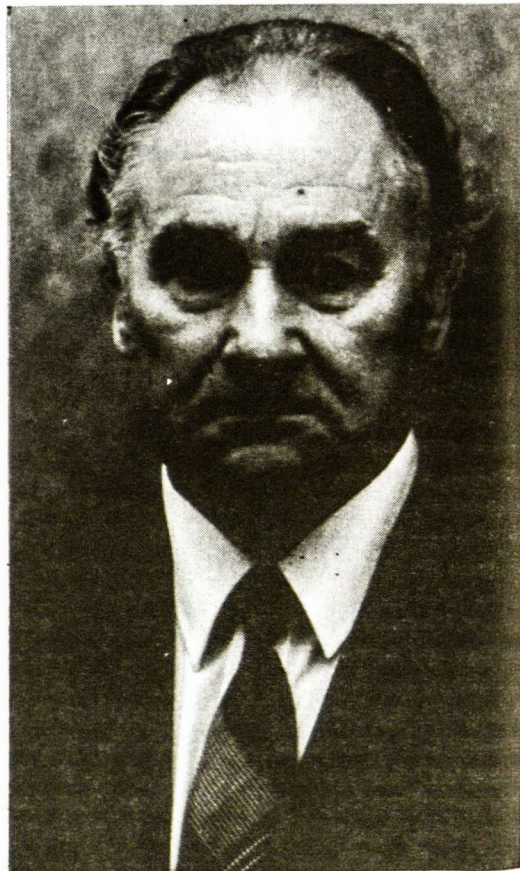
Mums atėjus kartu su Daumantu susitikti Kukauską, Daumantas patikslinimui Kukauskui dar parašė laiškutį, man žibinant elektriniu žibintuvėliu, užsidengus palapine. Atsakymą gavo teisingą. Paskutiniai Daumanto žodžiai: Jei "Dzikas" (taip vadino Kukauską) nepardavė mūsų, tada susitiksime, o jei! — tada žūsime. "Spyglys ir Pipiras" likite užnugaryje. Mudu, Povilai, eisim, prasiskirkime, kad nebūtume kartu. Aš paėjau apie 15 - 20 metrų į šoną. Susitikimo vietoje Daumantas paklausė: "Dzikai, tu čia?" Buvo koks tai neaiškus atsakymas. Daumantas suriko, ugnis — ir iš jo automato pasigirdo ilga serija, kuri susiliejo su čekistų serijomis. Toje vietoje Daumantas ir žuvo.

Aš, stovėdamas toliau, šone leidau į priekį kelis automato šūvius ir kritau ant žemės. Virš manęs gulinčio pra-

lėkė pirmi čekistų automatų šūviai, kurie manęs nelietė. Pasinaudojus nakties tamsa, pavyko laimingai pasprukti. Po metų, per kitą tokį susitikimą, buvau čekistų nutvertas.

Man būnant kalėjime, lageriuose ir Lietuvoje įvairūs asmenys, čekistų agentai - provokatoriai klausinėdavo apie Daumanto žuvimą. Aš niekam tiesos nesakiau ir negalėjau sakyti, nes čekistams daug kas buvo nežinoma.

Buvo čekistų paskelbta, kad Daumantas buvo nutvertas gyvas. Būk tai lydėję draugai nušovė, kad nepatektų gyvas. Daumantas čekistų nutvertas nebuvo. Jis pajuto, kad buvo Kukausko parduotas ir pirmas į juos ati-

Straipsnio autorius Povilas Pečiulaitis
Nuotr. Br. Čikotos

Nuotraukos iš P. Jurgėlos archyvo. 1947.XII.16 vyrai palydėjo Daumantą į Vakarų. Kairėje priklaupęs Lukša.

dengė iš vokiško automato ilgą seriją ir vietoje žuvo.

Daumanto lavonas buvo nuvežtas į Kauno saugumą ir kiemo sandėlyje numestas dėl atpažinimo. Man lageriuose teko susitikti asmenų, kuriems jis buvo rodomas.

Kukauskui už teisingą čekistams ryšių – paslapčių išdavimą teismo nebuvo ir lig šio laiko laisvai gyvena Vilniuje. Aš asmeniškai Kukausko nepažinojau ir nemačiau. Kai aš buvau suimtas, tikriausiai jam čekistai mane rodė, kaip ir visiems pardavikams.

Partizanų lavonus nuo 1949 ar 1950 m. ant gatvių neguldydavo, o veždavo į Kauno ar Vilniaus saugumą. Tą viską turi gerai žinoti tuo laiku dirbę saugume jaunesni leitenantai ir talkininkavę Sakalovo būriui ir buvę rusų tardytojų vertėjais. Kaip man žinoma, Morkevičius, Marcinkevičius, Sasnauskas, Urbonas, Miknevičius ir kiti. Per mano tardymą šie asmenys talkininkavo saugumui Kaune ir Vilniuje ir buvo patikimi net Sakalovui. Jie ir turi gerai žinoti, kur dėjo Daumanto ir kitų partizanų lavonus.

Juozas Lukša - Daumantas žuvo Kauno rajone, Veiverių v., Pabartupio kaime, 9 km. nuo Garliavos, link Pažerų prie Bartupės kanalo ir prie Navynos miškelio 1951 m. rugsėjo 4 d. Šuvimo vietoje dabar yra mažas ir aukštas kryžius.

Povilas Pečiulaitis—
“Lakštingala”

Lukša su palyda 1947.XII.21 jau prie sienos

Po nelengvų Garliavos gyventojų ir Sąjūdžio iniciatyvinės grupės diskusijų su vietos valdžia, buvusi Komjaunimo gatvė pavadinta aktyvaus Lietuvos rezistencinio judėjimo dalyvio Juozo Lukšos (slap. Daumantas) vardu. Gatvė veda į J. Lukšos - Daumanto žuvimo vietą, kur 1989 m. pavasarį buvo pastatytas paminklas. Šių metų sausio 20-ąją prie gatvės kampinio namo iškilmingai atidengta memorialinė lenta. Garliavos bažnyčioje įvyko J. Lukšos atminimui skirtos pamaldos

DAR APIE ATISISAKYMĄ TARNAUTI

Red. pastaba. 1989 m. "Kario" Nr. 9, psl. 416, buvo pranešta apie okupuotos Lietuvos jaunimo pasipriešinimą karinei tarnybai. "Kario" skaitytojas Br. Krokys atsiuntė keletą įdomių laišku iš savo susirašinėjimo su vienu tautinės veiklos aktyvistu. Tų laišku iškarpos čia ir spausdinamos.

Mielas Broniauj,

Nuoširdus ačiū už malonų Jūsų laišką. Laišką gavau gegužės 13 d. Stebėtinai ilgai "uolieji" sovietų pašto tarnautojai tikrino laišką.

Tiesa, Jūs man neparašėte laiško, bet aš daug gražių žodžių apie Jus sužinojau iš Mečislovo Jurevičiaus. Jis amn sakė, kad Jūs daug rūpinatės Lietuvos reikalais, jos žmonėmis. Už Jūsų rūpestį, už dėmesį mūsų visų mylimai Lietuvėlei aš bent kukliai norėjau Jums padėkoti, todėl ir parašiau.

Tam tikra prasme aš esu p. Mečislovo Jurevičiaus mokinys. Dėka jo tapau abstinentu. Turiu pranešti liūdną žinią, kad p. Mečislovas balandžio 20 d. sunkiai susirgo, jį ištiko infarktas. Dabar jis guli Kaliningrado (buvusiame Karaliaučiuje) ligoninėje. Gali kilti klausiams, kodėl tiek toli nuo namų. Mat, mes balandžio 20 d. važiuojome į Kaliningradą į kareivio Kęstučio Jasiukevičiaus teismą. Šis kareivis atsisakė sovietinei armijai duoti karinę priesaiką; prieš jį buvo imtasi įvairių priemonių, norėta susidoroti. Apie tai kalbėjo Vakarų radijas.

Teisme Mečislovui pasidarė bloga, iškvietė medicininę pagalbą, gydytojas paguldė jį ligoninė, diagnozė reikia pagulėti nemažiau kaip iki gegužės mėn. pabaigos arba net iki birželio vidurio.

Baigdamas dar kartą dėkoju už parodytą dėmesį mano adresu. Jeigu dar leis galimybės, parašykite, maloniai lauksiu.

Su broliška meile ir pagarba

Šiauliai, 1989.5.16

Vincas

1989 m. birželio įvykių minėjimas Lietuvoje. Sibiro kalinio aprangoje — buvęs kalinys Mečislovas Jurevičius

Mielas Broniauj,

Esu dėkingas už laišką, už tokius nuoširdžius žodžius, kurių nenusipelniau.

Jūsų laišką gavau liepos 22 d. grįžęs iš Sibiro. Su mama buvome nuvykę į tas tremties vietas, kur jai su tėvais ir dar dviem seserimis teko būti 11 metų. Ta vieta — Buriatija, t. y. už Baikalo ežero. O nuo Buriatijos sostinės Ulan-Udes dar apie 100 km. į rytus. Viso nuo Lietuvos apie 7,5 tūkstančių km. Ten yra palaidoti seneliai, močiutė iš tėvelio pusės, senelis iš mamos pusės. Kapus suradome. Didesnė dauguma kapų žinomi, užrašai įskaitomi. Buvo geri norai palai-

kus parvežti į Lietuvą, galimybės tokios nebuvo. Aš sakau, kad kelionė pasisekė. Svarbiausia, kad mama jautėsi per visą kelionę gerai. Tiesa, dar nepasakiau, kad prie kapų daugumoje išsilaike kryžiai, tik keisčiausia, kad visi be Kristaus kančios (mūkelių). Matyt, stipriai sąjautėjo ateistai.

Dabar atsakau į Tamstos klausimus. Tik grįžęs iš Sibiro paskambinau Jurevičiaus žmonai. Ji man pasakė, kad Mečislovas šiuo metu guli Vilniaus klinikose. Stiprina sveikatą. Sveikata sakė patenkinama. Klausiau dėl vaistų. Sakėsi šiuo metu turinti. Kas tai iš Vakarų tremtiniams, politiniams kaliniams atvežęs. Parašau tik-

slų jo adresą (seka adresas).

Apie Kęstutį Jasulevičių žinau gana daug. Pirmiausiai aš apie jį sužinojau vietinėje spaudoje. Mat jis davė viešą žodį Lietuvai — visą gyvenimą nevertoti svaigalų. Pats būdamas abstinentas, parašiau jam laišką, dėkodamas už gražų, kilnų žingsnį. Taip draugavome neakivaizdiniai susirašinėdami laiškais. Pirmą kartą jį pamačiau sovietų kariuomenėje. Į mane kreipėsi Kęstučio brolis Gracijus, prašydamas kuo nors pagelbėti, kad brolio nenukankintų. Jis, Kęstutis, sausio 2 d. buvo prievarta uždarytas į Kaliningrado miesto karinės ligoninės beprotnamį. Ten buvo įvairiais vaistais traumuojamas. Vaistai dalinai paraližavo kaklą, rankų ir kojų judesius. Aš su draugais nedelsdamas nuvykome į tarnybos vietą. Jis ką tik buvo paleistas iš beprotnamio. Jautėsi, žinoma, nekaip. Balandyje jam suorganizavo teismą. Su draugu Žilvinu pasirūpinome advokatu iš Lietuvos. Patys dalyvavome teisme. Teismas vyko Kalinigrade (buvusiame Karaliaučiuje), kariniame tribunole. Tiesa nugalėjo, Kęstutį nuteisė vieneriems metams “dizbato” bausmės, vykdyką atidedant dviems metams. Reiškia, jeigu Kęstutis per du metus “nenusikals”, jis nuo bausmės vykdymo bus atleistas. Reikia pasakyti, kad Kęstučio vaikystė buvo sunki. Tėvelis mirė, kai jam buvo tik 6 metai.

Be Kęstučio, liko dar aštuoni vaikai. Mažiausiai — du metukai. Po tėvelio mirties mama sunkiai susirgo. Dabar ji visiškai ligonė, 1 grupės invalidė. (Seka Kęstučio adresus rusiškam raidėm).

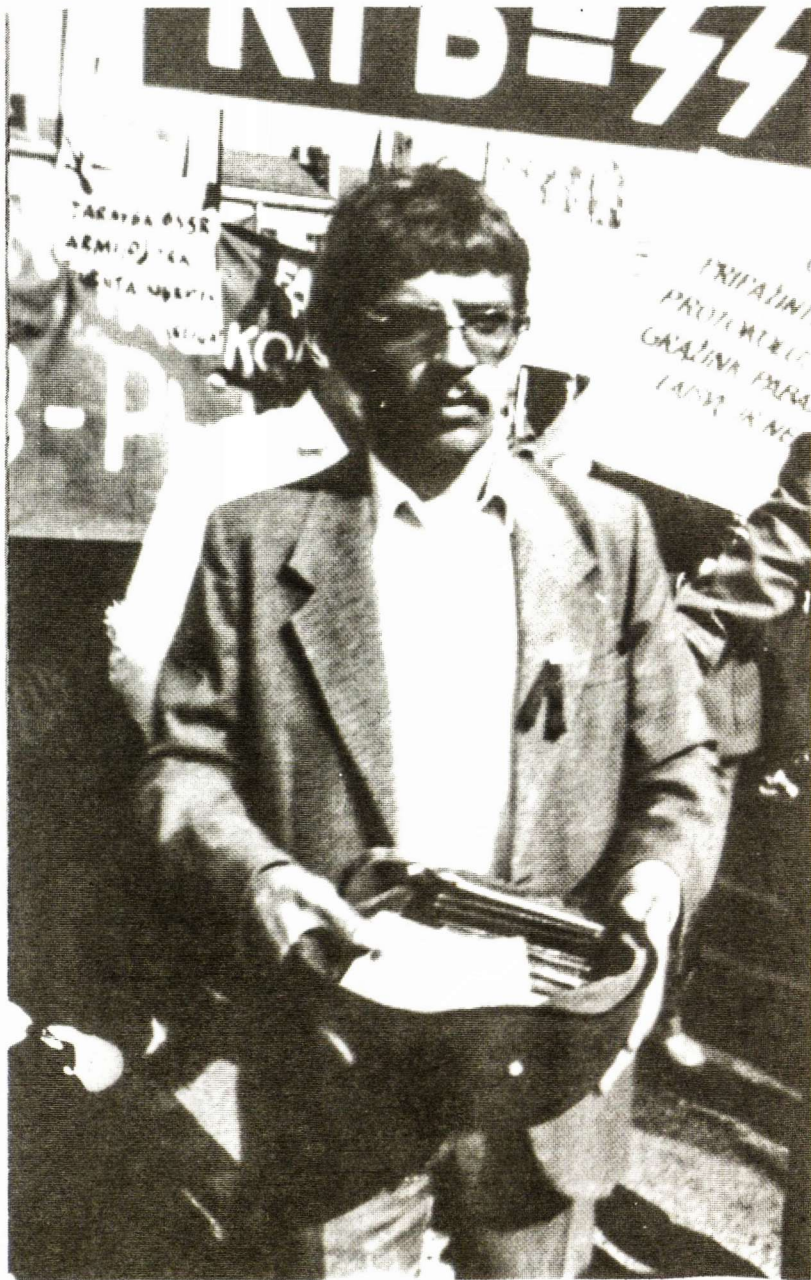
Kuo jam būtų galima padėti, tikrai negaliu pasakyti. Mes jam nusiunčiame lietuviškos, Sąjūdžio spaudos. Kai važiuojame, nuvežame maisto. Iki šiol jautėsi gerai. Niekas jo kariuomenėje neskriaudė. Dabar praėjo daugiau kaip mėnuo laiko, kokia padėtis, nežinau. Artimiausiu laiku važiuosiu pas Kęstutį.

Jūs rašote, kad mano mintis žadate panaudoti spaudai. Ačiū už tai. Tik

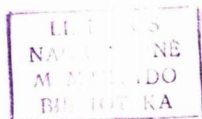
aš nežinau, ar daug rasite mano laiškuose spaudai naudingų minčių.

Birželio 1 d. grupė žmonių gražinome karinius bilietus komisarui, (Šiaulių miesto) Gliznučiai. Visa šio gražinimo intencija — nepriklausyti;

nebūti okupacinės armijos karo prievolinku. Tą pačią dieną, vakare prie Šiaulių karinio aerodromo įvyko protesto mitingas. Mes reikalavome, kad aerodromas būtų iškeltas ne tik iš miesto, bet ir iš Lietuvos. Šis aero-

Lietuviai atsisako okupacinės kariuomenės. Masinis atsargos karių ir jaunųjų šaukimo į kariuomenę bilietų gražinimas Šiauliuose. Bilietus ir šaukimus renka Vincas Danielius, laiškų autorius

dromas nepaprastai kenkia žmonių sveikatai, nuodija, teršia gamtą.

Birželio 14 d. visoje Lietuvoje įvyko gedulo ir vilties diena. Visa Lietuva pagerbė žuvusius lageriuose, tremtyje žmones — stalinines, bolševikines aukas.

Ką galėčiau pasakyti apie save? — Dirbu gana nedėkingą darbą, kuris suėda daug brangaus laiko, kuris taip reikalingas Lietuvos reikalams. Būna ir tokių dienų, kad miegui lieka tik trys valandos. Nieko nepadarysi, vardan kilnių idealų reikia aukotis. Dabar išaiškino labai negražų faktą su kareivių laiškais. Vieną dieną į Šiaulių Sąjūdžio būstinę buvo atnešti apie 33 laišakai. Visi jie atplėšti. Matyt, kažkas labai suinteresuotas, kad kareiviams neplauktų bereikalinga informacija.

Apie šį niekšišką poelgį parašėme į miesto laikraštį "Šiaulių naujienas", kuris šiuos laiškus perdavė tirti milicijai.

Laiškų nuorašus siuntėme į "Gimtojo krašto" ir "Atgimimo" redakcijas. Vieną nuorašą siunčiu ir Jums (Negautas. B. K.) Jis turi ateiti kartu su šiuo laišku. (Neatėjo! B. K.)

Atsirado keletas nuotraukų, todėl nelaukdamas atsakymo siunčiu jas Jums. Gaila, kad kai kurias nuotraukas man atspaudžia gerokai pavėlavę. 1989 rugpjūčio 23 — Molotovo - Ribentropo pakto 50 metinės. Tą dieną vyko masinė karinių bilietų grąžinimo akcija. Bilietus grąžino 56 asmenys. Iš jų dvi moterys (pas mus karinius bilietus turi medikės ir kai kurios pedagogės), vienas atsargos karinin-

kas. Čia dalį karinių bilietų bei prašymo liudijimų (šaukiamojo amžiaus jaunuolių) laikiau šalme. Pasibaigus akcijai, karinius bilietus grąžinusių asmenų pareiškimų nuorašai buvo įteikti miesto kariniam komisariui, o kariniai bilietai išsiųsti į Maskvą, gynybos ministrui.

Dabar spaudoje daug rašoma apie tarptautinį paštą, kad vagiami siuntiniai, atplėšiami laišakai. O Lietuvoje, konkrečiai Šiauliuose, naikinami kareivių laišakai. Iš miesto policijos nėra jokio atsakymo, kas naikina kareivių laiškus. Aišku, jie (KGB) juodų darbų narplioti nesiruošia. Mes dar to reikalo lengvai nepraleisime. Įsivaizduokite, Lietuvos jaunuoliai, jėga išvaryti į okupacinę armiją, nebegali net laiškus gauti iš savo artimųjų.

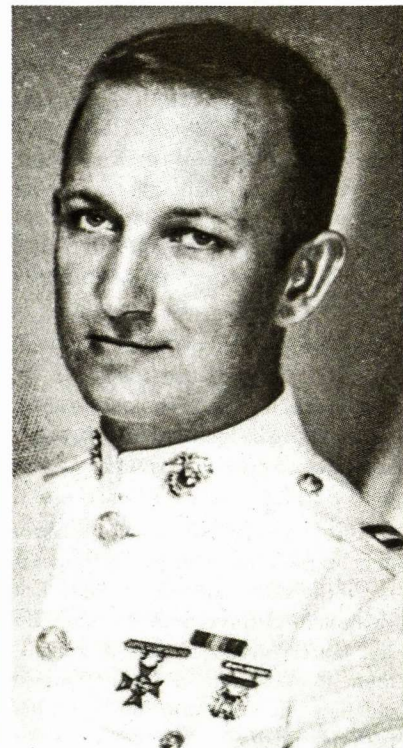
TRIJŲ GENERACIJŲ KARINĖ TARNYBA Carinė Rusija, Lietuva, Amerika

Rusų caro armijos puskarininkis
Jonas Raugas.
Nuotrauka 1907 m.

Lietuvos kariuomenės leitenantas
Balys Raugas, sūnus Jono.
Nuotrauka 1938 m.

JAV Marinių korpo kapitonas
Valentinas Raugas, sūnus Balio.
Nuotrauka 1968 m.

Apie pirmąją Lietuvos kariuomenės mobilizaciją ir savanorio - kūrėjo vardą

DR. K. PAUTIENIS
(Buvęs kareivis savanoris)

Lietuvos valstybės ministeris pirmininkas M. Sleževičius 1918.XII.29 d. pašaukė savanorius vyrus į Lietuvos kariuomenę. Savanorio kūrėjo vardas nepamirštas. Savanorio kūrėjo vardas ir medalis pasirodė Lietuvos spaudoje tik 1928.II.27, įsteigus savanorio kūrėjo medalį.

Kokia priežastis? Spėjama, kad pritrūkus savanoriams žemės ir dėl kitų nepateisinamų priežasčių mažinti savanorių skaičių.

Pirmoji karininkų ir puskarininkų mobilizacija paskelbta 1919 sausio 15. Prieš tą mobilizaciją su priešais kovojo savanorių kariuomenė. Kitos mobilizacijos buvo paskelbtos kiek vėliau. Jei lietuviai karininkai ir puskarininkai, tarnavę svetimose kariuomenėse, stojo į Lietuvos kariuomenę savanoriais prieš 1919 sausio 15 d., paskelbtą mobilizaciją, tai tuos savanorius buvo privaloma pripažinti tarnavusiais kariuomenėje savanoriais. Labai gaila, kai vėliau po keleto metų savanorių kūrėjų įsteigta komisija nepripažino kai kuriems savanorių teisės, nes mobilizacijos paskelbtos dienos ir mėnesiai nebuvo užskaityta.

Komisija skaitėsi tik su mobilizacijos metais. Remiantis šiuo sprendimu, savanorio teisė gauti savanorio kūrėjo medalį buvo atmesta — nepripažinta. Nuskriausti savanoriai negavo žemės, nors jie kariavo už Lietuvos laisvę 1919-1920 m. Kitos savanorių mobilizacijos buvo paskelbtos vėliau.

Vėliau vyriausybė paskelbė potvarkius, pažadėjo savanoriams duoti žemės ir gavę žemės savanoriai gavo pinigines dovanas arba miško statybai: Taip pat savanoriams buvo teikiama lengvatos nemokamas mokslas vidurinėse ir aukštesiose mokyklose. Daugumas savanorių suspėjo gauti žemės, bet kaikurie savanoriai, pasivėlavę paprašyti žemės, dėl sukurto savanorio kūrėjo medalio komisijos nelogiško aiškinimo nukentėjo ir žemės negavo.

Aš pradėjau karo tarnybą Lietuvos kariuomenėje kaip kareivis savanoris. Vėliau baigiau Karo mokyklą ir kaip karininkas kariavau su Lietuvos priešais fronte už Lietuvos laisvę. Atlikęs tėvynei pareigą fronte, pasitraukęs iš kariuomenės, studijavau mediciną ir įgijau gydytojo profesiją.

Kaip gydytojas savanoris kariuomenėje netarnavau, tarnavau kaip kareivis savanoris. Tarnavau 9 pėst. pulke ir 10 pėst. pulke Suvalkijoje.

Priklausiau Savanorių sąjungos Kauno skyriui. Gavau žemės ir miško statybai. Dabar dar turiu prie dokumentų savanorio liudijimą, išduotą Kauno savanorių skyriaus, kurio išdavimo data yra 1928 m. vasario 19 d. Nr. 104. Liudijime niėkur nepažymėta, kad esu savanoris kūrėjas.

Savanorio medalis įsteigtas 1928.II.27 d. *Lietuvių Enciklopedijoje* yra nuotrauka to savanorio medalio. Vienoje medalio pusėje pažymėta "1918 - 1920 savanoriui", kitoje pusėje du sukryžiuoti kardai. Viena ranka šarvuota ir joje perkirstas kardas. Savanorio kūrėjo vardas nepažymėtas. Pažymėta tik "savanoriui".

Išnašos

Savanorio medalis — *Lietuvių enciklopedija*; Savanorių Sąjunga — *Lietuvių enciklopedija*; Savanoris — *Lietuvių enciklopedija*; Mobilizacija — *Lietuvių enciklopedija*.

Atkelta iš psl. 104

tupėčiau. Aplankė mane, pakalbėjo su gydytoju ir viskas pakrypo geron pusėn. Ačiū už viską, tamsta pulkininke!

Pulkininkas nuleido akis. "Akiplėša! Už ką čia jis man dėkoja." Pyktis ir gėda ėmė dusinti.

— Eik sau! — valdydamasis, kad nesuriktų, atleido jis puskarininkį Dauką.

Jam išėjus, pulkininkas nežinojo ko tvertis. Rankos drebėjo. Vaikštinėjo po kabinetą, negalėdamas nurimti. Nejučiomis žvilgtelėjęs per langą, jis staiga suakmėnėjo. Net širdis nustojo plakusi. Cementiniu šaligatviu prieš štabą vaikštinėjo ponia Daukienė. Tip, tip mažučiais žingsneliais. Liekna, tiesi, suknelė tik žvilga saulėje. O nuo plačiabrylės skrybėlės nutįsę ant pečių spalvoti kaspiniai plakasi

vėjelio supami. Pirmas impulsas, kuris pulkininkui pašoko, — iškišti galvą pro langą ir ją aprėkti. Bet jis susivaldė. Pasitraukė nuo lango ir žiūrėjo pro užuolaidos kraštą. "Tokia gražuolė! Ir sugalvok — Jonukas ir Gretutė."

Netrukus iš štabo išbėgo puskarininkis Daukus. Žmona prišoko prie jo, įsikibo už parankės, prigludo visu šonu ir abu juokdamiesi nužingsniavo taku.

Dabar sukauptas pulkininko pyktis trūko. "Beprotis! Tikras beprotis! Kaip jie ten žiūri, kad pamišėlius į laisvę išleidžia. Bet aš jį dar prigriebsiu.

Nirtuliui kabinete nesutelpant, pulkininkas jį išnešė į rajoną. Patikrins, kaip apmokymas vyksta. O prieš pulkininką bėgo gandas: — dėmesio, pulko vadas blogame ūpe!

NATO IR BALTIJOS PRIEIGOS

JAV kariuomenės žurnalo "The Officer" 1989 m. rugpjūčio numeryje šia tema rašo Danijos karo aviacijos gen. ltn. Bent Erik Amled, sąjunginių pajėgų Baltijos prieigose vadas.

Šiose prieigose Varšuvos pakto valstybės turi stiprias pajėgas, kurias sudaro sausumos dalys, orinio desanto pajėgos, jūrų pėstininkai, kurių dalį sudaro armijos pajėgos, apmokytos desantiniamis veiksmais, pagaliau specialios paskirties (specnaz) pajėgos. Visos šios pajėgos yra pilnai aprūpintos priemonėmis ir apmokytos savo uždavinius atikti.

Sovietų, Lenkijos ir Rytų Vokietijos jūrų pajėgos yra stipriai ginkluotos ir parengtos visokioms operacijoms, jų tarpe ir desantinėms. Grėsmę ore sudaro sovietų, Lenkijos ir rytų Vokietijos aviacijos, kurios yra parengtos naudoti paprastus, cheminius ir atominius ginklus.

Šiai Varšuvos pakto grėsmei atremti 1962 m. buvo suorganizuotas Sąjunginių pajėgų Baltijos prieigų štabas, kuris sudaro Šiaurės Europos vadovybės pietinę dalį. Saugomo regiono pobūdis reikalauja glaudaus sausumos, jūrų ir oro pajėgų bendradarbiavimo. Dėl to Baltijos prieigų (toliau: BP) štabą sudaro visų šių ginklų rūšių personalas iš Kanados, Danijos, Vakarų Vokietijos, Norvegijos, D. Britanijos ir JAV.

BP štabo vadas veikia per keturis subordinuotus štabus.

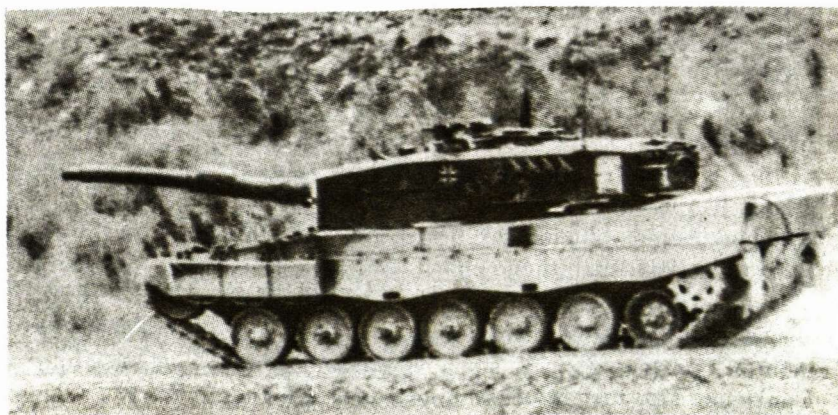
Sąjunginių sausumos pajėgų išdėstyta Schleswig - Holsteine ir

Jutlandijoje, štabas yra Rendsburge, Schleswig - Holsteine. Šias pajėgas sudaro korpo vadovaujantieji ir remiantieji daliniai, vokiečių 6. šarvuotų pėstininkų divizija, kurią sudaro šarvuotųjų brigados ir vokiečių 51. vietinės gynybos brigada; danų Jutlandijos divizija, sudaryta iš šarvuotų pėstininkų brigadų, stovinčių Jutlandijoje.

Vokiečių teritorinės armijos pajėgas Schleswig - Holsteine sudaro kautynių ir pagalbiniai daliniai, iš viso apie 38.000 karių. Danų teritoriniai daliniai užpakalinėje kautynių zonoje

Vakarų Vokietijos pėstininkas

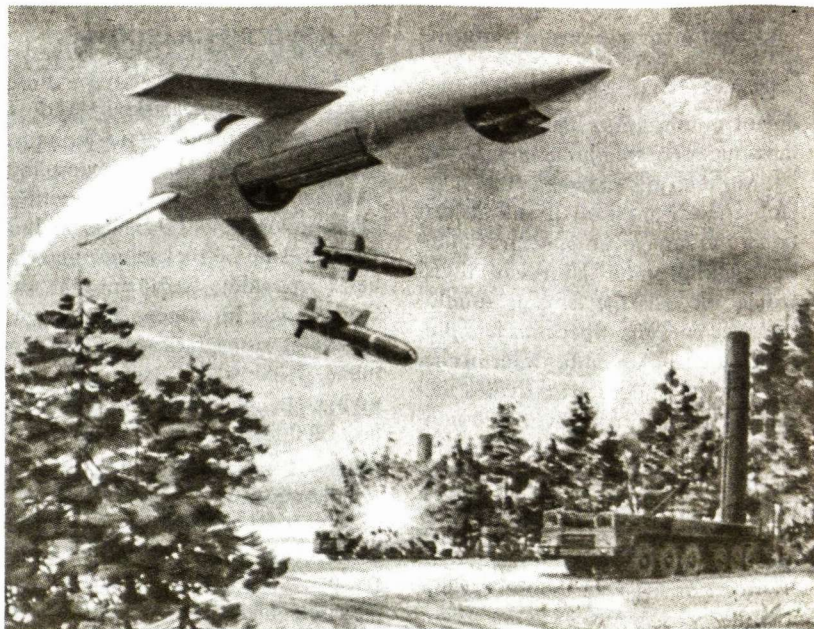
Vakarų Vokietijos "Leopard 2" sunkieji tankai

siekia 18.000 karių, kurių 4.000 yra armijoje ir 14.000 vietos apsaugoje. Svarbiausi ginklai yra "Lance" raketų sistemos, "Leopard 1" sunkieji tankai, vokiečių "Roland" priešlėktuvinų raketų sistemos ir vokiečių "Gepard" priešlėktuviniai šarvuočiai. Šių pajėgų užnugaryje yra du danų gynybos regionai, kuriuose yra apie 4.000 armijos karių ir 18.000 vietos apsaugos karių.

Antrą pajėgų grupę sudaro pajėgos, kurių štabas yra Zelando (daniškai: Sjealland) saloje. Kai kurie daliniai yra išdėstyti ir gretimose salose. Šias pajėgas sudaro šarvuotų pėstininkų brigados, pulkų kautynių grupės (sustiprinti pulkai), kautynių vienetas Lolland-Falster saloje i panašus vienetas Bornholm saloje. Visą šią grupę sudaro danai; 5.000 iš armijos ir 20.000 iš vietos apsaugos. Ginklavimas panašus į pirmosios grupės, tik vietoje "Leopard" sunkiųjų tankų, naudojami modernizuoti "Centurion" sunkieji tankai.

Trečias subordinuotas štabas yra Karup mieste, ten pat, kur yra ir BP štabas. Šiam trečiam štabui yra subordinuotos jūrų pajėgos, kurias sudaro vakarų Vokietijos laivynas su jo aviacija, Danijos laivynas ir visa eilė moderniai ginkluotų naikintojų, fregatų, patrulinių, priešmininių, lydimųjų ir desanto laivų. Baigus perėjimą nuo F-104 atakos - žvalgybos lėktuvų, vokiečių laivyno aviacija turės keturias "Tornado" atakos eskadriles, ginkluotas "Kormoran" raketomis, skirtomis prieš laivus, dvi "Breguet Atlantique" aprūpintas jūrų žvalgybos eskadriles, pakrančių radaro stotis.

Ketvirtas subordinuotas, aviacijos, štabas yra taip pat Karup mieste. Jo žinioje yra visa danų aviacija, būtent, keturios F-16 naikintuvų atakos eskadrilės, aštuonios "Hawk" priešlėktuvinų raketų eskadrilės, paprasta lengvoji priešlėktuvinė artilerija, NATO priešlėktuvinės gynybos sekimo ir vadovavimo centras. BP puolamosios aviacijos pajėgas sudaro dvi danų naikintuvų - bombonešių

Europietinis "Alpha" naikintuvas — čia prancūzų ženklais

eskadrilės, keturios danų F-16 atakos naikintojų eskadrilės, dvi vokiečių "Alpha" naikintuvų - bombonešių eskadrilės, dvi vokiečių RF-4E žvalgybos eskadrilės, pagaliau viena danų C-130 "Hercules" lėktuvais aprūpinta transporto eskadrilė.

Aukščiau aprašytos danų ir vokiečių pajėgos yra nuolatinės, bet jos yra nepakankamos kautis ilgesnį laiką su žymiai gausesniu priešu. Šiam atvejui yra skirtos papildomos rezervinės pajėgos, kurios atvyktų iš JAV ir D. Britanijos. Iš D. Britanijos atvyktų specialus judrus junginys, kurį sudaro pėstininkų brigada, tiekimo grupė ir remiančių helikopterių eskadrilės. Iš JAV ir D. Britanijos įvairūs naikintuvų ir kautynių lauko lėktuvų daliniai. Priklausomai nuo bendros padėties, BP galėtų gauti ir daugiau sustiprinimų.

Pačios Danijos rezervines pajėgas sudaro mobilizuotinos pajėgos ir apie 75.000 apsaugos dalinių vyrų ir moterų. Jie turi namie uniformas, ginklus ir šaudmenis, taigi yra nuolatinėje parengtyje. Jų pareigos: sekti aplinką, patruliuoti, saugoti užnugarį, vykdyti išardymus, patruliuoti jūroje ir sekti

priešo lėktuvus. Jie neapmokyti veikti kuopos ar didesnio dalinio sudėtyje. Jau taikos metu jie turi specifinius uždavinius veikti savo gerai pažįstamoje vietovėje. Numatoma, kad modernaus karo veiksmi bus labai judrūs, dėl to vietos apsauga yra labai svarbi.

Aukščiau minimas Danijos mobiliizuotinas pajėgas sudaro karinės prievolės liečiami vyrai nuo 18 iki 60 m. amžiaus, karininkai iki 65 m. Šiuo metu jų skaičius siekia apie 72.000.

S. T.

"SUMANUS" GINKLAS

Praeitų metų rugsėjo numeryje "Design News" žurnale rašoma apie Martin Marietta b-vės kuriamą naują ginklą, vadinamą Autonomous Air Vehicle (AAV), kurį pavadinkime lėktuvu - robotu.

Tas lėktuvas:

prasiveržtų per priešų frontą; rastų ir identifikuotų žemės taikinius, nors jie ir būtų maskuoti; paleistų į juos taikinį atrandancias bombas;

nustatytų, kiek žalos padarytų ir, reikalui esant, puolimą pakartotų ir

grįžtų į savo bazę savoje teritorijoje.

Žemės taikinius lėktuvus ras naudojant milimetrinių bangų radarą ir infra raudono spinduliavimo jautruką. Milimetrinis radaras veikia ir lyjant, rūke ir sningant ir gali atskirti tanką nuo sunkvežimio, o infra raudono spinduliavimo jautrukas registruoja net visiškoje tamsoje spinduliuojamą energiją. Specialus kompiuteris analizuoja gautą informaciją. Ginkluotos pajėgos prieš dvejus metus paskyrė šiai bendrovei 14,5 milijonus šio ginklo programai finansuoti. Ligšioliniai bandymai davė gerus rezultatus. Netrukus turi paaiškėti, ar Martin Marietta gaus sekančią sutartį šį lėktuvą statyti ir bandyti ore.

S. T.

KARAS SKANDINAVIJOJE

Skandinavijos tautos tikisi, kad kaip praeitame kare, taip ir būsimame išlikti nepaliestos.

Daug kartų esame spaudoje skaitę apie nuolatinis sovietų povandeninių laivų pasirodymus prie Švedijos sostinės ir pagrindinės karinės jūrų

SOVIETŲ GRASINIMAS JAPONIJAI

Šiomet Japonija paskelbė vadina-
mąjį "White paper" apie Japonijos
gynybą, kur išvardinama sovietų ma-
sinė karinė koncentracija Japonijos
salų kaimynystėje. Jie galvoja, kad so-
vietų grėsmė ne tik kad nesumažėjo,
bet dar padidėjo, nežiūrint į tai, kad
Gorbačiovas Jungtinėse Tautose yra
pažadėjęs sumažinti sovietų kariuo-
menę. Pasak japonų, sovietai jų kai-
mynystėje laiko 43 pėstininkų divizi-
jas, 1200 karo laivų, 140 povandeni-
nių laivų ir 2430 karo lėktuvų.

Japonai sutinka, kad "perestroika"
ir "New thinking" buvo įdomus
žingsnis sovietų istorijoje, tačiau čia
pat priduria, kad tas nepadarė tokių
istorinių pakeitimų jų ekonomijoje.
Viskas liko tuščiais žodžiais. Taigi,
anot jų, tas pat gali būti ir jų karinėje
srityje. Seni tankai buvo pakeisti nau-
jais. Taigi tai ne mažinimas, o tik mo-
derninimas. Net jei ir sumažintų ka-
riuomenę, Japonijai grėsmė liktų ta
pati.

J.S.

SOVIETŲ PĖSTININKAI

"Armed Forces" žurnalas rašo apie
sovietų karinių jėgų didelę patirtį Af-
ganistano kare. Ypatingas dėmesys
kreipiamas į pėstininkų motorizuotus
šaulių dalinius, kurių taktikoje, ap-
mokyme, ginkluotėje ir net aprango-
je daug privalu pakeisti.

Blogas pėstininkų motorizuotų da-
linių kovos linijose pasirodymas vertė
vadovybę panaudoti parašiutininkus
ir net "spetsnaz" dalinius.

Be žymių pakeitimų apmokyme
bei taktikoje, buvo pakeistos unifor-
mos, sekant Lenkijos ir Rytų Vokietij-
jos pavyzdžiais. Kad apsaugojus ka-
reivius nuo priešų "snaiperių", buvo
įvestos šarvuotos liemenės. Pėstinin-
kų išvaizda labai pasikeitė.

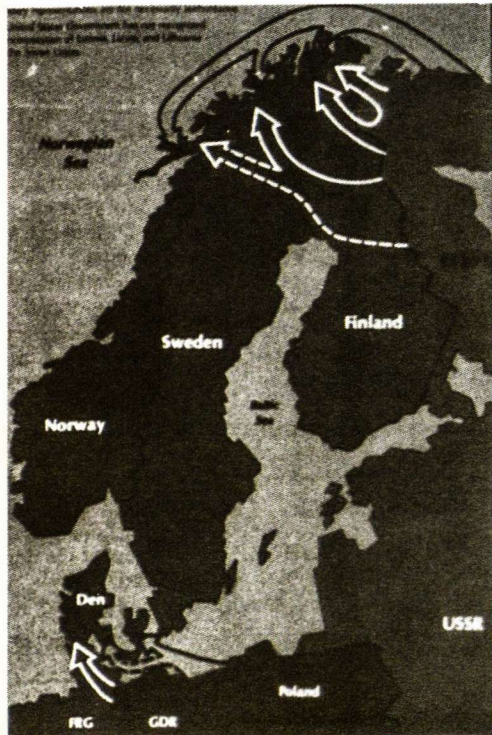
Karių apmokymas pasikeitė pa-
grindiniai: anksčiau raudonarmiečiai
buvo ruošiami masiniam Europos
puolimui.

Beje, tarp kitko, sovietinės armijos
vadovybėje buvo svarstoma galimybė
pereiti į amerikietišką sistemą.

Amerikos kariniai autoritetai gal-
voja, jog ateities sovietų karinės
pajėgos žymiai sumažės, bet jų karinė
potencija padidės.

Amerikos karo vadovybė tuo tarpu
pakeitė savo nuomonę apie refor-
muotą sovietų armiją iš "threat"
(grėsmė) į "challenge" (iššūkis,
varžybos), kiek tai liečia galimą ateit-
ties karą.

J.S.

bazės šnipinėjimo tikslais. Tačiau
daug didesnis pavojus Švedijai gresia
iš sovietų "SPETNAZ", specialistų
sovietų dalinių, paruoštų šnipinėjimui
bei sabotažui. Jie bus panaudoti
priešo užnuguryje sprogdinti gyvybini-
us taškus, karinius štabus ir pan.
Jau dabar Švedijos dėmesį atkreipė
įvairių turistų padažnėjimas ir pasiro-
dymai prie karinių bazių, elektros
jėgainių bei aviacijos bazių. Jų infor-
macija karo metu gali būti labai nau-
dinga tiems specialiems sovietų dali-
niams. Visa tai vyksta šiandien, kai
Maskva stengiasi įtikinti Vakarų Eu-
ropą, jog sovietai trokšta taikos.

Pagal Amerikos karinius žinovus,
"Šiaurės fronto" teatre zona iki šiol
buvo laikoma "ramiausiu kampu".
Tačiau pastaraisiais metais ši zona jau
laikoma "pavojingu kampu". Sustip-
rinti sovietų kariniai judesiai tame ra-
jone rodo, kad karo atveju jie žaibišku
smūgiu užimtų Švediją ir Norvegiją.

J.S.

VIENA "ŽVAIGŽDŽIŲ KARO" VERSIJA

Jau 1983. III. 23 prez. Reagan viešai paskelbė programą sukurti sistemą gynybos prieš sovietų tarpkontinentines raketas. Kasdieninėje kalboje tai programai labai greit prigijo "žvaigždžių karo" pavadinimas. Literatūroje nuo tos dienos pasirodė daug projektų tam uždaviniui išspręsti, jų tarpe ir žemiau aprašomas. Iki šiai dienai nežinoma ar šis, ar iš viso kuris, projektas bus galutinai priimtas ir vykdomas.

Populiarioje spaudoje šis projektas vadinamas "Brilliant Pebbles" — žvilgančių akmenukų vardu. Kaip ir kitų "žvaigždžių karo" priemonių, jų tikslas yra sudaryti "skydą" nuo sovietinių tarpkontinentinių raketų, jas sunaikinant dar erdvėje, prieš pasiekiant jų taikinius Amerikoje.

Šią sistemą sudarytų daug blokuotojų (interceptor), dislokuotų žemėje ir erdvėje. Kiekvienas tų blokuotojų

mus duomenis. Kompiuteris energiją gautu iš labai pajėgių, bet mažų baterijų. Raketiniu (stumiančiu) principu veikiantieji varikliai būtų įjungiami ar išjungiami automatiškai, pagal reikalingumą.

Numatoma blokuotojo veikimo eilė būtų tokia:

1. Šilimai, šviesai ir kt. fiziniams reiškiniams jautrūs jautrukai registruoja paleistą sovietų raketą ir duomenis perduoda kompiuteriui;
2. kompiuteris nukreipia blokuotoją prieš raketos kryptimi;
3. blokuotojas numeta apsauginį kevalą ir įjungia pagrindinę varomąją raketą ir
4. blokuotojas susiduria su prieš raketą ir ją sudaužo erdvėje.

Teoretiniai ši sistema atrodo gana paprasta ir neturėtų būti labai brangi, bet tik Pentagonas gali dėl jos tarti paskutinį žodį.

J. Balskus

ŽEMĖS MINŲ NAIKINIMAS

Kanados kariuomenėje buvo sėkmingai išbandyta nauja minų naikinimo sistema, patiekta Thomson-CSF Systems, kompanijos. FALCON (Fuel-Air line-Charge Ordnance Neutralizer) viršijo visus lauktus rezultatus, atliktuose bandymuose. CDRE (Canada's Defence Research Establishment), Albertoje, FALCON atidarė 200 metrų ilgio ir 14 metrų pločio saugų taką minų lauke, pranešė žurnalistams James Young, kompanijos kariškų sistemų programos vedėjas.

FALCON, kuris yra suprojektuotas minų naikinimui žemės paviršiuje, ar nedidelėje gilumoje, bus naudojamas lauko inžinerijos dalinių.

PANAMOS OPERACIJA

Armed Forces Journal International (AFJI) šių metų vasario mėn. numeryje išspausdino savo bendradarbio Robert R. Ropelewski šios operacijos apžvalgą, kurią čia sutrumpinę

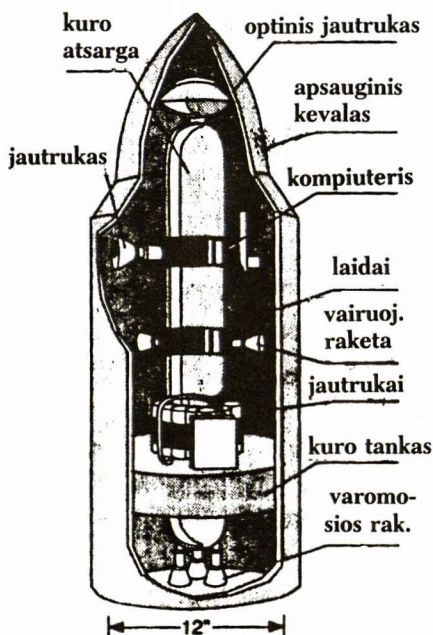
Procesas gana paprastas. Iššauta raketa ištempia 4 colių diametro guminę žarną virš minų lauko. Jos tiesumą ore palaiko nuožulnių plokščių stabilizatoriai. Žarna ištempinama maždaug per 7 sekundes. Per visą savo ilgį žarna turi pridėtą detonacijos šniūrelį ir atitinkamais intervalais išdėstytus antrinius užtaisus.

Žarnai pasiekus žemę, ji yra pripumpuojama sprogstamo mišinio ir padegamas detonacijos šniūrelis, kuris sprogdamas suplėšo žarną, paleisdamas sprogstamą kuro ir oro mišinį eliptiniame debeselyje aplink žarną. Tuo laiku antriniais sproginėmis uždega paleistą mišinį. Sprogimas sudaro aukšto slėgimo lauką, kuris sunaikina minas. Kanados kariuomenė pasiruošusi pradžia užsakyti 20 vienetų. Minėta kompanija anksčiau buvo gavusi šiam projektui 550 tūkstančių dolerių sutartį.

FALCON vienetas kainuoja apie 400,000 dolerių. Raketos galima pakartotinai naudoti, bet žarna yra sunaikinama sproginio, ir jos pakeitimas kainuoja apie 35,000 dolerių. Didelio diametro ir ilgio žarna bei galingesni užtaisai gali būti naudojami didesnių plotų naikinimui. Naudojant šį metodą yra garantuojamas vientisas minų sunaikinimas numatytoje vietoje. Taip pat inžinerijos daliniams yra lengva nustatyti kelią kur minos yra sunaikintos, stebint sproginio padarytą vagą.

FALCON skiriasi nuo kitų šiuo laiku naudojamų minų naikinimo sistemų, kurios išmeta degalų — oro sprogstamus šaudmenis. Naudojant žarnos metodą, FALCON garantuoja minų detonaciją iš anksto nustatyta minų lauko take.

V. P.
(Pasinaudota AFJI)

būtų apie pėdos skersmens, apie 3 pėdų ilgio, svertų apie 100 svarų. Jie būtų labai manevringi, aprūpinti gausiais jautrukais, pajėgiais kompiuteriais, reaguojančiais į jautrukų gausumą.

paduodame. Jis teigia, kad operacija parodė, kad ir didesni junginiai gali naktį sėkmingai vykdyti "chirurgiškai precizines" operacijas.

Tinkamai pasiruošus ir karius ap-

mokius, nakties operacijos iki minimumo sumažina tiek gyvosios jėgos, tiek ir medžiaginius nuostolius ir prieš pusėje sukelia didelį sąmyšį.

Puolimas prasidėjo gruodžio 20 d. anksti rytą, dar prieš aušrą, kada šimtai armijos helikopterų, skridami žemai, be šviesų leidosi nedidelėse tūpimo zonose. Artimoje apylinkėje skraidė dar dešimtys kitų lėktuvų. Neįvyko jokių avarių. Dalinių vadai tai priskiria tiksliam planavimui, planų tiksliam vykdymui ir vietovės nuodugniam pažinimui, nes Panamoje JAV kariuomenė jau seniai turi įgulas.

Veiksmams prasidedant, vienu metu buvo pulti 27 taikiniai, puolime dalyvavo armijos, oro desantinės "ranger" ir lengvosios pėstininkų divizijos, viso apie 20.000 karių. Kai kurių dalinių išėities taškai — bazės buvo net už 3.500 mylių, bet visi buvo savo vietose vos po 53 valandų nuo prez. Bush sprendimo veikti. Oru buvo perkelta 19.500 žmonių ir 11.700 tonų krovinių. Per pirmąsias kelias kautynių dienas žuvo 22 JAV kariai, 324 buvo sužeisti, iš apie 170 panaudotų armijos helikopterų 45 buvo sužaloti, bet tik 4 visai prarasti. Iš pradiniame puolime dar naktį naudotų apie 125 helikopterų tik keli buvo kliudyti. Visi naktį veikusių helikopterų įgulų nariai buvo aprūpinti šviesą sustiprinančiais akiniais, kurie padėjo išvengti elektros laidų ir įgalino atskirti nuo priešų savo karius žemėje.

Operacijos netikėtumo buvo pasiekta pasirengimą jai ištesiant per kelis mėnesius ir pratimus vykdant nedideliais daliniais, net kelis kartus per savaitę. Panamiečiams palai-

niui susidarė vaizdas, kad visas tas judėjimas yra tik eiliniai pratimai. Tuo pat metu operacijoje dalyvaujantieji kariai pamažu suprato, kad kažkam rengiamasi, tik jie nežinojo laiko. Savaitę prieš puolimą jiems buvo uždrausta gerti alkoholinius gėrimus, skridimų metu jie turėjo su savimi turėti savo ginklus ir vilkėti apsaugines liemenes.

Šeši "Apache" atakos helikopteriai buvo atskraidinti transportiniais lėktuvais, dieną buvo laikomi angaruose ir pratimuose buvo naudojami tik naktį. Dar 20 žvalgybos-atakos helikopterų buvo atgabenti oru ir laikomi angaruose iki puolimo pradžios.

Skirti naikinti tankus, "Apache" helikopteriai pasirodė labai tinkami nakties kautynėms ir mažai jautrūs kliudymams. Jie yra ginkluoti "Hellfire" ir 2.75 colių raketomis bei 30 mm pabūkliukais ir buvo naudojami naikinti panamiečių karinius įrengimus.

Panamos operacijoje buvo panaudoti ir du F-117A "slapti" (stealth) naikintuvai. Gruodžio 20 d. 0100 val. prie panamiečių pėstininkų kareivių jie numetė po vieną 2.000 svarų bombas, kurios buvo skirtos tuos pėstininkus dezorientuoti ir apstulbinti, kas pilnai pavyko be žmonių aukų.

Dauguma puolimo objektų buvo tirtai apgyventose Panamos miesto dalyse. Norint išvengti aukų civilių tarpe, visos helikopterų įgulos buvo atitinkamai paruoštos ir informuotos. Didesnės žalos padarė gaisras, kilęs lūšnyne netoli Noriegos vyriausios būstinės. Helikopterų įgulos neatsišaudė, kai į juos šaudė minioje įsmaišę priešai. Taktinė aviacija nebuvo panaudota, nes to nereikalavo

aplinkybės. Nebuvo panaudota ir artilerija.

Tiek apie šią operaciją iš Ropelewski'o apžvalgos.

Tame pat žurnalo numeryje, skaitytojų laišku skyriuje, JAV laivyno ats. komandoras R. C. Wyckoff kritikuoja kai kuriuos įvykius bei veiksmus.

Esą, puolimo dienos vakare viena valdinė radijo stotis transliavo Noriegos gyvu žodžiu, ar iš magnetinio įrašo, atsišaukimą į Panamos gyventojus pradėti partizaninį karą prieš amerikiečius. Taip pat buvo pranešimų, kad Noriega skambino Vatikano nunciatūrai prašydamas prieglobsčio ir po to ten nuvažiavo privačiu automobiliu. Praėjo kelios dienos iki kariuomenė apsižiūrėjo ir apsupo Kubos ir Nikaraguos ambasadas, o dar vėliau ir Vatikano, po to, kai paaiškėjo, kad Noriega plačiai naudojo Vatikano nunciatūros telefonais, skambindamas į kitas valstybes apsaugoti savo lėšas nuo užblokavimo. Karinė kontrolė įsijungė į Vatikano nunciatūros liniją tik praėjus 4 dienoms nuo Noriegos prisiglaudimo ten.

Laiško autorius kelia klausimą, kodėl visos radijo stotys nebuvo tuoj užimtos ar bent sekamos, kodėl visos Noriegai pritariančios pasiuntinybės nebuvo apsuptos 30 ar 60 minučių praėjus nuo puolimo pradžios. To reikalavo paprastas sveikas protas.

Karinės vadovybės surengtoje spaudos konferencijoje šiuos klausimus kėlė vienas reporteris, bet gavo blankų, nieko nesakantį atsakymą.

Pastebėtina, kad šis laiškas pagrįstas tik "girdėta" informacija, kuri nebūtinai gali būti tikra. S. T.

"KARIO" BENDRADARBIŲ DĖMESIUI

Esu priverstas pakartotinai priminti keletą kartų skelbtą prašymą: *rankraščius bei nuotraukas malonėkite siųsti "Kario" redaktoriaus adresu (žiūr. "Kario" viršelio antrą psl.), o ne 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y.* Pastaruoju adresu nukreiptos siuntos tenka peradresuoti. O tai reiškia kartais ilgesnį vėlavimą. Be to, korespondentai, malonėkite įvykius aprašyti nedelsdami; užvilktos korespondencijos nebus spausdinamos.

IŠ VLIKO SEIMO NUTARIMŲ BEI REZOLIUCIJŲ (1989 m. lapkr. 5 d., Baltimore, Md.)

Gyvename nepaprastus laikus, kurie labai paveikė Lietuvos gyvenimą, sukeldami naujų vilčių.

Seimas, visa tai imdamas dėmesin, kviečia viso laisvojo pasaulio lietuvius aktyviai remti Lietuvoje vykstančią demokratizaciją, pertvarką, ir pastangas atkurti Nepriklausomos Lietuvos valstybę, įpareigoja VLIKO valdybą vystyti ryšius su okupuotos Lietuvos organizacijomis, suintensyvinti politinę veiklą laisvojo pasaulio kraštuose, derinant žygius su Lietuvos diplomatine tarnyba, PLB ir atskirų kraštų organizacijomis.

Vieningai reikalaujame, kad pasyvi nepripažinimo politika būtų pakeista aktyvia, įtraukiant Pabaltijo valstybių nepriklausomybės atkūrimą į tarptautinių problemų darbotvarkę. Sujunkime savo protus ir širdis didžiajam Lietuvos tikslui pasiekti: atkurti laisvą ir nepriklausomą Lietuvos valstybę.

Seimas pritaria išeivijos paramai tautiečiams ir jų organizacijoms tėvynėje, pasisako už šios paramos koordinuotą ir tikslingą pobūdį. Ypačingą dėmesys skirtinas ne vien daiktiniam apsirūpinimui, bet ir sudarymui sąlygų pasinaudoti Vakarų pasaulio žiniomis, technologija ir kitomis laisvo pasaulio gyvenimo vertybėmis visos Lietuvos gerbūviui kelti.

BLAIVUS LIETUVOS ŽYDO BALSAS

Sovietų Lietuvos deputatas Sov. S. Sogor Aukšč. taryboje rašytojas Grigorijus Kanovičius Amerikos žydų orga-

nizacijų kviečiamas neseniai lankėsi JAV ir Kanadoje ir buvo susitikęs su JAV ir Kanados lietuviomis.

Jis yra kilęs iš Jonavos ir laisvai vartoja lietuvių ir rusų kalbas, nes yra baigęs Vilniaus universitetą ir dirbęs lietuvių k. ir literatūros institute. Pasikalbėjime su Los Angeles lietuviomis išryškėjo, kad Lietuvos žydai artimai bendradarbiauja su lietuviomis, nes Lietuvoje yra sudarytos palankios sąlygos žydų organizacijoms veikti.

Jo manymu, už žydų persekiojimą Lietuvoje turėtų atsakyti tik tiesioginiai persekiojimą vykde ar jį rėmę asmenys, o ne visa lietuvių tauta, kaip kad Izraelio žydai daro. Jo manymu, lietuvių or-jų dialogas su žydų org-jom galėtų padėti santykius išlyginti (Pasinaudota igno Medziuko informacija, Tėviškės žiburiai, Nr. 18).

APGAILĖTINI ĮVYKIAI LIETUVOJE

Dauguma išeivijos posityviai vertina Sąjūdžio ir Lietuvos Laisvės Lygos veiklą tėvynėje. Jei iš pradžių kai kuriems mūsų Sąjūdžio siekimai nebuvo aiškūs, o jo veikla įtartina dėl jame gausiai dalyvaujančių komunistų partijos narių, tai paskutiniai įvykiai Lietuvos nepriklausomybei atstatyti visai abejones apie Sąjūdžio tikruosius siekimus turėjo išsklaidyti.

Visi žinom, kad LLL veikla yra bekompromisinė kova už Lietuvos nepriklausomybės atstatymą. Jos vadovybę sudaro rimti, kovoj už nepriklausomą Lietuvą užgrūdinti ir dėl to skaudžiai nukentėję vyrai. Visi esame klausę įvairių Sąjūdžio veikėjų kalbų apie jų kelią ir taktiką Lietuvos nepriklausomybei atstatyti. Gali kai kas nesutikti su jo metodais, bet turbūt

niekas negalėtų nepatikėti Sąjūdžio siekimų nuoširdumu ir tikrumu. Komunistų dalyvavimas jo veikloje šiuo metu neturėtų kelti nepasitikėjimo, nes šiandien be komunistų partijos narių Sąjūdis nedaug ką galėtų nuveikti, nes bent tuo tarpu visa Lietuvos laisvinimo veikla turi eiti per komunistų partiją ir jos organus. Per Sąjūdžiui priklausančius komunistų partijos narius Sąjūdis gali paveikti ir pačią partiją paremti Sąjūdžio siekimus.

Apgailėtina, kad LLL, pasirinkusi nekompromisinį kelią nepriklausomybei atstatyti, nedaug ką gali ir nuveikti, nebent tik pademonstruoti savo bekompromisinį kelią. Tas kelias galėtų būti geras, jei veiklos sąlygos būtų kitokios. Dabartinėje Lietuvos būklėje kova be kompromisų sunkiai įmanoma, nes jėgos persvara yra ne lietuvių, o jos priešų pusėje. Tad kompromisai neišvengiami: pralaimėjus vienoje srityje, savo veiklą galima nukreipti į kitą sritį.

Iš mūsų spaudos atsargių pasisakymų galima susidaryti išvadą, kad LLL veikėjų pasakytos kalbos jos vadų čia lankymosi proga yra daugelį nuvylę.

VI MOKSLO IR KŪRYBOS SIMOPZIUMAS

Jis įvyko Čikagoje lapkričio 22 - 26. Jį minime kaip istorinį, nes pirmą kartą jame dalyvavo daugelis lietuvių mokslininkų ir iš okupuotos Lietuvos. Iš daugybės įvairių sričių paskaitų, sustojame kiek tik prie Sąjūdžio tarybos pirmininko prof. V. Landsbergio minčių apie išeiviją ir Lietuvos nepriklausomybę. Esą išgyvenama ypatinga akimirka, kada padėtis dažnai pasikeičia ir čia, ir Lietuvoje. Esą daug vilčių ir daug pavojų, reikia pajęgti rizikuoti, nes kartais geriau yra suklysti kaip tylėti. Išeivija iki šiol laikėsi defenzyvinės pozicijos ne tik kultūrinėje, bet ir Lietuvos laisvinimo plotmėje. Buvo svarbu pratęsti lietuvių kovą ir ginti Lietuvos okupacijos nepripažinimą, protestuoti. O dabar, pagal jį, ar ne laikas pereiti į

ofenzyvinę poziciją. Išeivija neturinti sustoti kurti. Pagalba Lietuvai yra svarbus ir sudėtingas dalykas: kaip, kiek ir ko? Lietuvai reikia materialinės ir dvasinės paramos. Niekas negali garantuoti Lietuvai laisvės. Yra daug rizikos. Reikia kurti ir išlaikyti centrus ir institucijas, kurios yra svarbios išeivijai ir Lietuvai, būtent, informacijos ir kultūros plotmėse. Lietuvoje artėja rinkimai ir tai bus lemiantis momentas. Rinkimus reikia laimėti, nors dėl to liktume be cento. Atėjo laikas nustoti Lietuvą mylėti iš tolo. Reikia mylėti tokią, kokia ji yra — sugriautą, purviną, girtuokliaujančią, vargstančią. Išeivija turėtų padėti, skatinti Lietuvą apginti ir kurti joje didesnės gerovės sąlygas. Gal net atėjęs laikas pagalvoti ir perorientuoti mūsų fondų naudojimo ir skirstymo nuostatus. (Pasinaudota TŽ, gruodžio 19 paskelbtu Irenos Lukoševičienės straipsniu).

NEDRAUGINGAS ELGESYS

Švedijos dienraštis "Dagens Nyheter" lapkričio 6 paskelbė amerikiečio tautų teisės žinovo William J. H. Hough straipsnį, kuriame yra kritikuojama Suomijos ir Švedijos laikyseną Baltijos valstybių atžvilgiu. Tam progą davė Sov. S-gos prezidento Gorbačiovo lankymasis Suomijoje. Jį sveikindamas, Suomijos prezidentas Koivistas palinkėjo "didžiulei daugiautei bendrijai" išspręsti savo problemas taip, kad jos dalių savitumas augtų ir stiprintų visumą. Pats Gorbačiovas kalba apie Europos tautų namus ir tautų teisę, o Koivistas nenori pasinaudoti tom galimybėmis, kurias teikia atviresnė Maskvos politika. Suomija nedrįsta ir dabar pasmerkti Hitlerio ir Stalino sutarties, Baltijos valstybių invaziją, okupaciją ir aneksiją.

Tokią pat politiką Baltijos valstybių atžvilgiu tebeveda ir Švedija, nedrįsdama viešai pareikšti Baltijos valstybių okupacijos nepripažinimo. Nuo Tautų Sąjungos laikų yra įsigalėjęs principas nepripažinti smurto veiksmų padarinių tarptautiniam

gyvenime. Švedija skubotai perdavė Baltijos valstybių pasiuntinybes 1940 m. Sov. S-gai, o netrukus ir tų valstybių ten deponuotą aukšą, kurio vertė tada siekė 18 mil. švedų kronų.

Reikia pripažinti, kad Švedija padoriai elgėsi su ten prisiglaudusiais karo pabėgėliais, išskyrus ten internuotus baltus karius, kurie buvo atiduoti Sov. S-gai, bet Suomija gaudė pabėgėlius ir prievarta grąžino.

Šiuo metu tik Švedija ir Suomija viešai atsisako nepripažinti sovietų įvykdytos aneksijos (A. Lembergas, TŽ, gruodžio 3).

NEPAPRASTAS ĮVYKIS

TŽ gruodžio 5 informuoja, kad ok. Lietuvoje lapkričio 4 įvykęs pirmasis pokario rezistencijos Lietuvoje dalyvių suvažiavimas. Įvykis yra istorinis todėl, kad po daugelio metų partizanų persekiojimo, niekinimo ir kankinimų jie pirmą kartą galėjo laisvai susirinkti Kauno salėje. Čia kalbėjo Steponas Bubulas, Liudas Simutis, o paskaitą apie rezistencinę kovą pokario Lietuvoje skaitė istorikas Vytautas Žukas, aktyvus kovotojas, ilgus metus praleidęs darbo stovyklose. Patirta kančia V. Žuką padarė filosofu, dabartinėm sąlygom atsisakančiu beatodairinės kovos, bet kviečiančiu tautą taikytis ir siekti vienybės. Keršto nesiekę ir kiti kalbėtojai, tačiau drąsiai pasakę, jog partizanai nebuvę nei banditai, nei kitais apšauktais vardais, bet Lietuvos laisvės gynėjai.

JUODOS DĖMĖS

"ARMIA KRAJOVA" ISTORIJOJ

Armia krajova yra Lenkijos pokario metu susikūrusi ginkluotų pajėgų organizacija, kurios veikla žymiai reikėsi Vilniuje ir Vilnijoje. Nuo jos veiksmų yra nukentėję ir Vilniaus rinktinės batalionų kariai "plechavičiukai" ir atskiri lietuviai. Ir mano gimnazijos mokslo draugas Cezaris Zibalas, baigęs Ukmergės gimnaziją 1929 m. ir vėliau baigęs Vytauto Didžiojo universiteto teisių fakultetą. Vokiečių okupacijos metu jis buvo pa-

skirtas tardytoju ar taikos teisėju į Trakus. Vieną 1943 m. naktį į jo butą atėję Armia krajova partizanai jį išsivedė ir pririšę prie vežimo išsivarė į mišką. Nežinia, kiek jis buvo kankintas, bet rezultate nužudytas, o jo lavonas buvo paslėptas taip, kad, nežiūrint jo tėvo didelių pastangų, nebuvo surastas net iki antrosios bolševikų okupacijos pradžios.

Dabar TŽ gruodžio 19 skelbia (rašikričio 27 Vilniuje buvo tos pat armijos narių nužudytas Nobelio premijos laureato Česlovo Milašiaus bičiulis, lenkų poetas Teodor Bujnicki, parašęs gražių eilėraščių ir apie Lietuvą.

Iš sovietų tremtinių ešalono išgelbėtas Vilniaus geležinkelio stotyje gudas žurnalistas Ancerowicz, vokiečių okupacijos metu sutiko būti vokiečių leidžiamo lenkų kalba laikraščio redaktorium. Jo laikraštis paskelbė, kad Katyne lenkų karininkai buvo nužudyti ne vokiečių, bet rusų. Už tai jį nušovė AK diversantų skyriaus vadas Piasecki - Kondor.

1943.3.9 Vilniaus gatvė buvo nužudytas gudų kilmės enkavedistas, o vėliau geštapininkas Marian Pada-ba. Buvo manoma, kad jį bus nužudę lietuviai, tačiau dabar Lodzėje gyvenantis J. Urbankiewicz, tuo metu buvęs AK egzekucijų grupės vadas, 1987.2.15 "Tygodnik Powszechny" paskelbė, kad jis gavęs AK teismo įsakymą Padabą nužudyti ir kad tą darbą atliko jo grupės nariai Bialy ir Czarus. Nužudymo pasekmės buvo baisios. Tos pačios dienos naktį gestapas suėmė 100 lenkų inteligentų kaip įkaitus ir 10 iš jų tuoj pat nužudė. Jų tarpe buvo ir lietuvių bylų gynėjas Lenkijos teismuose adv. Engel.

Neseniai Vokietijoje miręs lenkų rašytojas J. Mackiewicz, gyvendamas Vilniuje, buvo šalininkas tų, kurie siekė atgaivinti Didžiąją Lietuvos kunigaikštiją su sostine Vilniumi. 1942 m. pb. AK teismas ir jį nuteisė mirti už prieškarinės Lenkijos valdžios kritiką. Sprendimą turėjo įvykdyti tas pats Piasecki - Kondor, bet nežinia kodėl sprendimo neįvykdė.

LIETUVIŲ - LENKŲ SANTYKIAI

Dėl istorinių įvykių susiklostymo, santykiai tarp lietuvių ir lenkų, ypač dabar, kada Rytų Europoj vyksta politinis persitvarkymas, ir kai Lietuva žingsnis paskui žingsnį ryžtingai artėja prie nepriklausomybės atstatymo, darosi vis aktualesni. Tad nenuostabu, kad dažnai mūsų išeivijos ir tėvynėje leidžiamoje spaudoje vis grįžtama prie šių santykių svarstymo.

“Draugas” sausio 5 d. paskelbė žinomų Lietuvos Sąjūdžio intelektualų ir politikų pasiūlymą Lenkijos seimui ir Lenkijos Solidarumo veikėjų laišką, su kurio turiniu verta susipažinti. Šis siūlymas yra atsiliepiamas į Lenkijos Solidarumo laikraštyje “Gazeta wyborcza” ir šveicarų “Neue Zueriche Zeitung” išspausdintus tuo reikalu straipsnius.

Lenkų laišką lietuviams pasirašo 25 lenkų veikėjai, jų tarpe ir Solidarumo frakcijos Lenkijos parlamente vadas Bronislaw Geremek.

Laišką pasirašiusieji maną, kad atėjęs laikas aiškiai pasakyti, jog Lenkijoje niekas nekelia teritorinių pretenzijų dėl tų žemių, kurios tarpukario laikais priklausė Lenkijai. Atėjęs laikas pripažinti, kad Vilnius yra ir bus Jūsų (t. y. lietuvių, K.J.) sostinė bei Jūsų kultūros ir tautos gyvenimo centras.

Pasirašiusieji maną, kad lenkai (Lietuvoje, K.J.) turi ir privalo turėti užtikrintas dvasines, istorines, kultūrines bei materialias teises būti, dalyvauti lenkiškajame palikime Vilniuje ir Lietuvoje.

Būdami išauklėti krikščioniškose tradicijose, jie prašo atlaidumo savo praeities klaidoms ir siekia tokio atlaidumo, vidinio atvirumo jūsų atžvilgiu. Jie ragina atmesti slogius prisiminimus ir naudotis palankiomis suartėjimo aplinkybėmis.

Jie taip pat kreipiasi į Lietuvijoje gyvenančius lankus, kviesdami atlaidumui, išmintingumui, draugystei, vi-

sai Europai bendrų vertybių — laisvės ir demokratijos — pripažinimui.

Lietuvių atsakymo lenkams pagrindinės mintys yra tokios. Lietuva Lenkijai neturi priešiško jausmų. Lietuva gerai žino, ką per šimtmečius ji gavo iš Lenkijos, lygiai kaip Lenkija — ką ji gavo iš Lietuvos. Praeities nuoskaudų demonstravimas, sąskaitos ir pretenzijos vestų į akliavietes. Mūsų nesutarimai yra ypač dėkinga medžiaga trečiosioms jėgoms statyti tarp mūsų naują nesantaikos sieną ir plėsti gudrią dezinformaciją. Problemos, tos už mus ir be mūsų, tapo rimtas mūsų šiandienos ir ateities stabdis. Krikščioniškai santarvei ir bičiuliškai kaimynystei yra daugybė mus jungusių aplinkybių ir darbų. Mes tikime, kad Lenkija gerbs visada Lietuvos valstybės nepriklausomybę ir integralumą su sostine Vilniumi. Lietuviai Lenkijoje ir lenkai Lietuvoje — pilnaverčiai savo šalių piliečiai su kultūrinių autonomijų teisėmis. Abiems mažumoms garantavus sąlygas savo tautinės tapatybės išlaikymui ir kultūros puoselėjimui, jos pilietiškai integruosis ir praturtins valstybes, kuriose gyvena, prisidės prie jų kultūros, gerovės kūrimo ir nuoširdžių kaimyniškų santykių palaikymo.

Neabejojame, kad laisva ir demokratiška Lietuva draugiškai bendradarbiaus su laisva ir demokratiška Lenkija. Kelias į laisvą ateitį darnioje Europos tautų bendrijoje — tai atvirumas, tarpusavio pažinimas ir supratimas, pakantys ir palankumo nuolatinis ugdymas. Mes pasiryžę eiti tuo keliu.

Abiejų pusių pareiškimai yra nuoširdžiai sveikintini ir remtini. Savaiame suprantama, kad praktiškai juos įgyvendinant atsiras naujų nesutarimų ir priekaištų, tačiau, turint abiem pusėm geros valios, visi nesutarimai gali būti taikiai ir draugiškai išspręsti.

AR GRIŠ ŪKININKAI PRIE ŽEMĖS?

Vasario 13 “Draugas” paskelbė b. kv. pasirašytą vedamąjį “Ar atgims Lietuvos kaimas?” Jame ršaoma, kad Lietuvoje ištuštėjusios sodybos ir ima nykti kaimai, nes kuriantis kolūkiams, patys geriausi Lietuvos ūkininkai buvo išvežti, o gudresni pabėgo į miestus. Kolūkiniame kaime liko tik tie, kurie labai mylėję savo žemę. Gyvenimas kolchozuose buvęs sunkus ir už darbą jų gyventojai iš pradžių buvo atlyginami tik gramais grūdų. Ilgainiui derliai pagerėjo, bet turėjo atiduoti prievolę valstybei. Kolchozuose liko mažai žmonių, nes pajėgesnieji, ypač jaunimas bėgo į miestus, kur gyveno geriau ir dirbo lengviau. Kolektyvizacija atbukino žemdirbiui tikro šeimininko jausmą.

Katastrofos akivaizdoje valdžia siūlo kolchozininkam grąžinti žemę, bet iki šiol gauta tik 4103 pareiškimai žemei gauti, o atmatuota tik 339 valdos. Tad yra prarastas Lietuvos kaimo žmogus, nes žemė tapo nusavinta, kaip pamestinukė. Visoj Lietuvoj dabar yra 130,000 ha anksčiau dirbamos žemės, bet dabar apleistos ir dirvuojamos. Kai nėra žemės nuosaivybės, žmonės bėga nuo jos.

B. STANKUS NEBUVO SPROGDINAMAM BUNKERYJE KORĖJOJE

Kario Nr. 10, p. 466, 1987 m. atspausdintas mano rašinėlis Rinkime duomenis apie pasižymėjusius lietuvius ir pabaltiečius karius. Tenai, per klaidą, parašiau, kad lietuvis Benas Stankus buvo bunkeryje Korėjoje, kai ant įmestos granatos užgulė kareivis A. K. Salenieks, tuo išgelbėjęs kitų kareivių gyvybes.

Šiuo patikslinu: tada tame bunkeryje nebuvo Beno Stankaus.

Alg. Gustaitis

SKAITYK IR PLATINK KARI!

1992

Europos ekonominėje bendruomenėje (European Community, trumpai EC) 1992 m. bus itin reikšmingi, nes tais metais numatyta visas sienas tarp dvylikos EC narių — valstybių panaikinti, ir visos tos valstybės ekonominiai sudarys vieną, tvirą vienetą.

Tai atrodo visai aišku ir paprasta, bet arčiau pažiūrėjus — situacija toli gražu nėra paprasta: yra visa eilė problemų ir sunkumų.

Iš viso reikia pasakyti, kad, kalbant apie dviejų ar daugiau valstybių ar kitokių organizacijų susijungimą, kyla problemų, kurioms ne visada yra tinkamų sprendimų. Ryšium su šiomis problemomis, reikia ir pagalvoti apie demokratiją. Mes visi, žinoma, norime gyventi daug mieliau laisvoje, demokratinėje santvarkoje, negu autoritarinėje, vadistinėje, totalitarinėje. Demokratija, deja, turi ir minusų. Vienas iš svarbiausiųjų tų minusų yra faktas, kad per rinkimus visi balsai skaitomi lygiais; tad ir politinių mokslų profesorius turi vieną balsą, ir kaimo durnelis irgi turi vieną balsą, ir tie balsai laikomi visiškai lygiais. Kitas demokratijos minusas yra tame, kad kiekvienas pilietis gali reikšti — ir dažnai reiškia — savo atskirą, asmenišką nuomonę, ir kad valdžia turi skaitytis su tokiomis nuomonėmis, nežiūrint, ar jos protingos, racionalios ar ne. Šitie ir kitokie minusai pasireiškia ir valstybėse ir, žinoma, juo didesnė valstybė, tuo daugiau žmonių ir daugiau nuomonių, ir tas nuomones reikia suderinti. Tad, ypač kai eina kalba apie tokius itin jautrius klausimus, kaip valstybių suverenų

mo suvaržymą ir valstybių sujungimą, nuomonės gali ir dažnai skiriasi, net labai ryškiai.

Štai pavyzdys iš mums artimos praeities. 1918 - 1919 metais, kai ir vokiečių, ir rusų imperijos žlugo, ir abi tos didžiosios tautos buvo silpnos, bejėgės, Pabaltijo tautoms — estams, latviams, lietuviams — susidarė galimybė sukurti savo atskiras, laisvas valstybes. Tuo laiku, net ir jau anksčiau, visose trijose tautose buvo šviesių, toli pramatančių žmonių, kurie skelbė, kad būtų tiksliau ir naudingiau, jeigu visos trys Pabaltijo tautos, užuot kūrusios atskiras valstybes, susijungtų į vieną valstybę, pavadintą "Jungtinė Baltų Respublika" ar panašiai, kuri būtų ir didesnė, ir stipresnė, ir galėtų daug geriau atislaikyti prieš didžiuosius, agresingus kaimynus. Visos trys tautos tačiau šitos visai teisingos nuomonės, šitos idėjos nepriėmė ir sukūrė tris atskiras, laisvas, tegul ir silpnas valstybes. Dabar, žiūrint atgal, atrodo štai kas: jeigu anuo laiku vietoje trijų atskirų valstybių būtų buvusi įsteigta viena, bendra estų, latvių ir lietuvių valstybė (dar geriau — jeigu būtų prisidėję ir suomia), tai visai galimas dalykas, kad 1939 - 1940 metais Stalinas nebūtų pajėgęs okupuoti mūsų ir mes gal dar gyventume šiandien laisvoje tėvynėse.

Ypač sunku yra jungtis valstybėms demokratinio pagrindu. Diktatoriams — Napoleonui, Hitleriui, Stalinui — palyginamai lengva sujungti valstybes (nors nė vienam iš jų nepavyko sujungti Europos), nes jie netoleruoja opozicijos ir paprastai įsako

padaryti tai, kas jiems atrodo tinkama; iš kitos pusės, tvarkantis demokratiškai, reikia paisyti visų nuomonių, tikslų, protingų ar ne.

Šitos čia paminėtos nuomonės pagelbės aiškinti padėtį Europos valstybėse, kurios rya susijungimo procese.

Istorija rodo, kad 1945 metais, pasibaigus Antrajam pasauliniam karui, Europa buvo puolusi taip žemai, kaip dar niekad jos ilgoje, garbingoje istorijoje. Tas karas, didžiausias ir baisiausias ne tik Europos, bet ir viso pasaulio istorijoje, — ir visai nereikalingas — nužudė milijonus žmonių, sudaužė ir sudegino daugelį miestų, padarė baisių, tiesiog milžiniškų materialinių ir moralinių nuostolių. Laimingu būdu Europos tautose atsirado protingų galvų, supratusių, kad reikia Europos valstybes sutvarkyti taip, kad karas būtų ne tik draudžiamas, bet ir padarytas neįmanomu. Buvo susitarta tiek, kad Romoje, Italijos sostinėje, 1957 metais buvo surašyta ir pasirašyta sutartis, gerai ir rūpestingai surašyta, kuri, galima sakyti, sudarė kaip ir konstituciją būsimai Europos valstybių sąjungai. Pokalbiai, diskusijos, derybos ėjo visą laiką, buvo formuojama Europos valstybių sąjunga (EC), jos santvarka, ir buvo daroma tam tikra pažanga, nors kartais raida sąjungos kryptimi sulėtėdavo, o kartais ir sustodavo. Tik energingų vadovų pastangų dėka buvo sudarytas ir 1987 m. liepos 1 d. įsigaliojo "Single European Act" — dokumentas, kuris turi ir sutarties, ir įstatymo juridinių požymių. Šiuo aktu buvo nustatytas konkretus tikslas, būtent, iki 1992 metų gruodžio 31 d. suvesti visas 12 EC valstybių į vieną rinką, atskirą ekonominį vienetą. Konkrečiai tas aktas nustatė pagrindinį principą laisvo judėjimo a) asmenų, b) prekių, c) patarnavimų, d) kapitalo.

Asmenų laisvo judėjimo principas reiškia, kad asmuo, jeigu tik jis yra vienos iš 12 valstybių pilietis, gali keliauti iš vienos valstybės į kitą be jokių suvaržymų, atseit, be leidimo, be vizos etc., maždaug taip, kaip ameri-

kietis gali keliauti iš Niujorko į Kaliforniją. Tas EC principas tačiau siekia dar toliau. Žmogus gali ne tik keliauti į bet kurią iš 12 valstybių, bet net ir bet kurioje jų pastoviai apsigyventi. Jis net gali toje kitoje valstybėje verstis bizniu, amatu, profesija etc., tik, žinoma, su sąlyga, kad jis laikosi tos valstybės, kurioje jis nori dirbti, tai profesijai statomų reikalavimų. Kai kurioms profesijoms, kaip pvz. architektams, farmacininkams, jau yra nustatytos atitinkamos sąlygos. Kitoms profesijoms, būtent gydytojams, med. seserims, veterinariniams, irgi padėtis tvarkoma taip, kad jie galės praktikuoti savo profesiją kitose valstybėse. Čia nusiimamo sunkumų, nes pvz. viena valstybė, kurioje medicinos profesija pastatyta gerai ir aukštai, gali nenorėti įsileisti gydytojų iš kitos, kur jų paruošimas ir reikalavimai yra menkesni. Ši problema bus išspręsta galutinai tada, kai visos 12 valstybių savo medicininio personalo paruošimą sutvarkys taip, kad jų lygis bus vienodas ir pakankamai aukštas.

Daug sunkiau bus su tokiais profesijomis, kaip kalbų, istorijos, literatūros profesoriais, teisininkais etc., nes šitos profesijos yra, kaip jau seniai buvo pastebėta, lyg augalai, kurie auga ir tarpsta tik gimtojoje žemėje ir kurių negalima persodinti. Juk ir Amerikoje, pvz., Pensilvanijos advokatas negali užsiimti teisės praktika New Jersey valstijoje, ir atvirkščiai. Panašiai bus tur būt ir EC. Bus ir kitų sunkumų: štai, yra žinoma, kad vienose valstybėse, kaip pvz. Vakarų Vokietija, socialinis aprūpinimas, draudimas, pensijos etc. yra kur kas geriau sutvarkyti negu kitose valstybėse, pvz. Portugalijoje ar Graikijoje. Tad vokiečiai būkštauja, kad pensininko amžiaus žmonės iš tų valstybių pradės plūsti masiniai, tūkstančiais, gal net milijonais į Vokietiją arba kitas valstybes, kur tie reikalai sutvarkyti kur kas geriau.

Kitas pavyzdys: Anglija turi socialinės medicinos sistemą. Tad anglai irgi nenorėtų didelio daugiausia neturtingų žmonių antplūdžio.

Kita problema: ne visos valstybės vienodai griežtai ir tvarkingai varžo nusikaltėlius, ypač prekiautojus kokainu ir kitokiais nuodais; tad reikės šią problemą tvarkyti taip, kad visos 12 valstybių imtųsi tos problemos sprendimo, vienodais ar bent panašiais būdais, ir tai pareikalau ir laiko ir pastangų.

Yra dar ir kita problema, kuri mums pažįstama iš okupuotosios Lietuvos. Per visą sovietinės okupacijos laikotarpį, nuo pat 1945 metų, žmonės iš "broliškų" respublikų — Rusijos, Gudijos, Ukrainos etc. — plūdo į Pabaltijo valstybes, kadangi ten gyvenimo standartas visą laiką buvo aukštesnis ir gyvenimo sąlygos jeigu ne geresnės, tai bent mažiau blogos. Panaši problema jau reiškiasi dvylikoje EC valstybių. Štai, Vakarų Vokietijoje nuo 1945 metų, tuojau po karo, trūko darbininkų, ir Vokietija importavo darbininkus tūkstančiais iš Turkijos ir kitų valstybių. Dabar padėtis pasikeitė, ir vokiečiai patys jau turi nedarbo problemą, ir tie turkai pasidarė nereikalingi, bet nėra kaip jais atsikratyti.

Tad, jeigu ateityje Lietuva atgaus nepriklausomybę — ko mes norime ir tikimės — ir įsijungs į EC, tad yra galimybė susilaukti be rusų, ir gyventojų iš Portugalijos, Graikijos etc., ir kad, ko gero, tie nauji gyventojai ims steigti savo įmones, biznesus, etc. Ar mums tai patiktų? Bet šiuo atveju mes visai neturime pagrindo būkštauti. Juk per visą okupacijos laikotarpį, nuo pat 1945 metų, lietuviai su rusais maišėsi, jeigu iš viso, tai tik palyginamai retai ir sunkiai. Taipogi reikėtų savęs paklausti: ar mes tikrai savo tautoje norime turėti žmones, kurie yra lietuviai tik dėl to, kad niekad neturėjo kontaktų su kitų tautybių žmonėmis, ir kurie, kai tik su tokiais susidurs, tuojau ims ir nutaus? Atsakymas aiškus: bijoti svetimtųjų antplūdžio neturime pagrindo. Panaši padėtis bus ir EC valstybėse.

Yra dar ir kitas aspektas, kurį reikia paminėti. Kas liečia religiją, kultūrą, literatūrą, meną, istoriją, etc., EC neturi intencijos į jų tvarkymą kištis

ir net nebando ta kryptimi imtis kurių nors priemonių. Menas tikriausiai suklestės, nes menininkai, tapytojai, skulptoriai savo kūriniais turės daug platesnę rinką ir jiems bus lengviau ne tik pragyventi, bet ir pralobti. Rašytojai, poetai, irgi turės progos susirasti platesnę skaitytojų masę, nors čia, žinoma, kyla problema susirasti tinkamus vertėjus. Filmų bei televizijos srityje gali būti tam tikrų problemų, nes EC vadovybė jau dabar yra pareiškusi, kad ji visai nenori, kad pvz. Amerikoje pagaminti filmai uždominuotų EC kinoteatrus ar televizijos programas. Jų importas bus varžomas, o, iš kitos pusės, europiečiai filmų ir TV programų gamintojai bus skatinami veikti plačiau ir giliau.

Dar kitų problemų kyla dėl skirtingų kalbų. Dėl to vertėjai yra ypatingai svarbūs ir reikalingi. EC centrinėse įstaigose, kurios dirba Belgijos sostinėje Briuselyje, bet taipogi Luxemburge ir Strasburge, vertėjų yra šimtai; juk kiekvienas oficialus dokumentas etc. turi būti multiplikuotas net devyniomis kalbomis. Praktiškai tačiau atrodo, kad dominuoja anglų kalba; atrodo, kad dar prieš šimtą metų diplomatų kalba buvo prancūzų, bet ją dabar vis daugiausia išstumia anglų kalba. Laikui bėgant kalbų problema palengvės ta prasme, kad 12 EC valstybių mokyklos mokiniai, žinoma, bus mokomi savo gimtąja kalba, bet šalia to bus mokomi ir kitų kalbų, greičiausiai anglų. Keliautojai po Europą yra jau seniai pastebėję, kad beveik visur, ypač didesniuose Europos miestuose, yra pakankamai žmonių, kalbančių angliškai.

Tad galima tvirtinti, kad konsolidacijos procesas visose EC valstybėse vyksta nors ir lėtai, bet sėkmingai, kad tas procesas yra jau nuėjęs tiek toli, kad bet kuriai iš tų 12 valstybių išstoti iš EC pasidarė praktiškai neįmanoma. Tai duoda pagrindo tikėtis, kad senoji Europa, tiek daug ir taip skaudžiai nukentėjusi nuo dviejų pasaulinių karų, vėl užims savo prideramą vietą pasaulio valstybių tarpe.

POLITIKA, KARIUOMENĖ IR ATSIKURIANTI LIETUVA

JAV Aviacijos plk. ltn. DONATAS SKUČAS

Paskaita skaityta 1989 lapkričio 26 Apreiškimo parapijos salėje, Brooklyn, NY

Tikrai malonu vėl būti su Niujorko ramovėnais. Nuoširdžiai dėkoju Niujorko ramovėnų pirmininkui p. Vakseliui už pakvietimą kalbėti per Lietuvos kariuomenės šventę. Jaučiu labai artimą ryšį su buvusiais nepriklausomos Lietuvos kariais, tai yra, jumis, ir suprantu jūsų troškimus ir siekimus. Nors tarnavau Amerikos aviacijoje, dvasioje jaučiuosi lietuvis karininkas. Taip pat suprantu ir už mane jaunesnius, lietuvių kilmės karininkus, čia gimusius ir augusius, kurie dabar tarnauja Amerikos karinėse pajėgose. Todėl save skaitau tiltu tarp jūsų, nepriklausomos Lietuvos karių, su turtinga tradicija, ir naujosios kartos lietuvių kilmės kariu, su pažengusia technika, bet silpnom tradicijom.

Arlingtono Tautinėse Kapinėse, prie Vašingtono, yra kapas No. 4420, 3-čioje sekcijoje, jauno Amerikos leitenanto, kuris paaukojo savo gyvybę dėl Lietuvos nepriklausomybės. Užrašas ant paminklo su Vyčiu yra toks:

S A M U E L J . H A R R I S
2nd Lt. 112th INF, U. S. ARMY
1st LITHUANIAN-AMERICAN BRIGADE
REPUBLIC OF LITHUANIA
BORN DEC. 24, 1896, SHIPPENBURG, PA
DIED IN ACTION, FEB. 24, 1920
KAUNAS, LITHUANIA

Gimęs Kūčių dieną, leitenantas Harris tarnavo Amerikos kariuomenėje per Pirmą pasaulinį karą ir po karo užsirašė į organizuojamą lietuvišką brigadą. Taigi Amerikos Lietuvių Brigados idėja jau 70 metų senumo. Deja, Amerikos vyriausybė neleido šitai brigadai vykti į Lietuvą, tai ltn. Harris privačiai išvyko ir dalyvavo kovose su Bermontininkais 1919 metais. Jis tarnavo Lietuvos kariuomenėje, amerikiečių brigadoje, plk. ltn. Kubiliūno vadovybėje. 1920-tų metų vasario 23-čią dieną vyko išlaisvinti bolševikų užimtą Aleksoto ae-

rodromą ir lipant į Linksmedvario kalną jis buvo pašautas. Mirė sekančią dieną. Jo palaikai buvo pargabenti ir palaidoti Arlingtono Tautinėse Kapinėse. Ltn. Harris yra pavyzdys visiems mums, lietuvių kilmės Amerikos kariams, kad likimui ir laikui susitikus mes taip pat vyktumėm ir stotumėm į kovą už Lietuvos nepriklausomybę, taip kaip jis stojo prieš 70 metų. Istorija vėl kartosis, kai mes, Amerikos lietuviai, kovosim už Lietuvos nepriklausomybę Amerikos lietuvių brigadoje.

Šiandien susirinkom paminėti 1918-tų metų lapkričio 23-čią dieną, t.y. 71-nus metus po to, kai buvo duotas pirmas įsakymas atsikuriančiai Lietuvos kariuomenei. Daug metų praėjo nuo tos dienos bet ir vėl istorija kartojasi. Lietuva vėl bando atgauti nepriklausomybę. Tas laisvės atgavimas, t.y. tautos klestėjimas, kaip buvo gyvas 1918 metais, taip ir dabar, po tiek daug metų priespaudos, yra gyvas, ir tauta siekia tikros laisvės.

Prieš tris metus, kai paskutinį sykį buvau jūsų šventėje, niekad net negalvojau, kad šiandien Lietuvoje bus viešai kalbama apie nepriklausomybę, kad trispalvė plevėsuos Gedimino bokšte, kad katedra bus grąžinta tikintiesiems ir t.t. Iš paviršiaus žiūrint tai yra tikrai nuostabūs pasikeitimai, kurių niekas nesitikėjo nei prieš tris, o gal, nei dvejus metus. Bet iš tikrųjų, ar tai yra esminiai pasikeitimai. Bet kokia Lietuvos nepriklausomybė be nepriklausomos Lietuvos kariuomenės yra farsas. Kada šiandien ateitininkai, skautai, ekologai, biznieriai, daktarai ir t.t. užmezga ryšius su Lietuva ir planuoja ugdyti nepriklausomybę, jokių kalbų apie nepriklausomos Lietuvos kariuomenę nėra. Priešingai, yra kalbų, kaip be abejo girdėjote, turėti ekonominiai nepriklausomą Lietuvą, bet

gynybą ir užsienio politiką palikti Kremliaus žinioje. Tai nėra nepriklausomybė! Palikti sovietų bazes Lietuvoje — yra įgyvendinti Stalino 1940-tų metų ultimatumą nepriklausomai Lietuvai.

Lietuva galėjo išsikovoti nepriklausomybę po Pirmo pasaulinio karo todėl, kad išorinėm aplinkybėm susidėjus tai buvo įmanoma. Įmanoma buvo todėl, kad tom dviem galybėm, carinei Rusijai ir kaizerinei Vokietijai žlugus, Rytų Europoje pasidarė tuštuma, kuria Lietuva ir kitos tautos pasinaudojo atgauti nepriklausomybę. Ne Lietuva sudarė tas sąlygas anais metais carinei Rusijai ir kaizerinei Vokietijai žlugti. Lietuva, kaip ir kitos tautos, tik pasinaudojo susidariusia proga.

Istorija kartojasi. Šiandien Lietuva vėl yra pagauta tarp dviejų galybių Sovietų Sąjungos ir Amerikos interesų. Lietuva negali sudaryti sąlygas nepriklausomybei, bet ji gali laviruoti link nepriklausomybės. Tik, deja, tie interesai šiandien daugiau sutampa negu bet kada per paskutinius 4 dešimtmečius. Nei viena, nei kita valstybė nėra linkus į Lietuvos nepriklausomybę. Sovietų Sąjungą dėl strateginių ir šoviniščių interesų nėra linkusi pasitraukti iš Pabaltijo kraštų. Nereikia aukštojo karo mokslo suprasti, jog iš Kremliaus taško žiūrint yra paprasčiau Sovietų Sąjungai gintis ant Baltijos kranto negu 200 mylių giliau į Sovietų Sąjungą, arčiau Maskvos. Todėl iš sovietų strateginio taško žiūrint yra būtinas reikalas laikyti pozicijas Pabaltijy.

Iš kitos pusės, po pereinamųjų metų prezidentinių rinkimų, prezidento Busho politika ryškėja. Viena iš jos dėsnių yra remti Gorbačiovą, nes jis yra daug sukalbamesnis strateginiais klausimais. Gorbačiovą pakeitus, gali ateiti daug griežtesnis komunizmo ir Sovietų Sąjungos puoselėtojas, su ku-

riuo Amerikos vyriausybei būtų daug sunkiau susitarti.

Todėl, nors ir dėl skirtingų priežasčių, Amerikos ir Sovietų Sąjungos interesai sutampa — laikyti status quo Pabaltijy. Kol tie interesai sutampa, mūsų darbas Vašingtone yra labai pasunkėjęs. Gal net sunkesnis negu bet kada yra buvęs per paskutinius 40 metų. Kaip jau jūs gerai žinote, nuo Kissingerio laikų yra Vašingtone nuomonė, kad reikia pripažinti realybę — t.y. sovietų okupaciją Pabaltijo valstybių. Šiais laikais tos nuomonės dar labiau reiškiasi, nes Gorbačiovas varo sumanią propagandą apmulkinti ir nuginkluoti Ameriką, o išeivijai tai gresia nepripažinimo politikos panaikinimas.

Tuo tarpu mūsų išeivija, net nežinodama, prisideda prie tos nepripažinimo politikos panaikinimo, puldama į glėbį visokiom Lietuvos organizacijom arba jų atstovams. Štai keletas pavyzdžių. Atsidarius geležinei uždangai, vis daugiau ir daugiau atvyksta kultūrinių jėgų. Visų šiltai priimtas "Ratilio" ansamblis buvo lydimas žmonių, neva tai "korespondentų", kurie vos mokėjo lietuviškai ir į ansamblio spektaklius beveik nekreipė dėmesio. Yra aišku, kad tokie "korespondentai" palydovai turi kitą uždavinį. Glaudus bendradarbiavimas išeivijos su Lietuvos kultūrinėm jėgom, kurios yra naudojamos kaip priedangtis Kremliaus tikslams, padeda Maskvai, kelia įtarimą Amerikos saugumo įstaigose ir duoda vaizdą, kad išeivija gerai dirba su Tarybinėm organizacijom.

O kaip apie "Armoniką"? Ją lydėjo Sakalauskas, Tėviškės Draugijos pirmininkas ir buvęs S.S.S.R. konsulas Vašingtone prieš eilę metų. Būdamas konsulu, su diplomato teisėmis, jis buvo sekamas FBI, kaip visi sovietų pareigūnai yra sekami. Kada jis vėl atvyko į JAV, jis ir vėl buvo be abejo sekamas FBI. Ką turi Amerikos saugumo pareigūnai galvoti, kai jie mato išeivijos organizacijas glaudžiai bendradarbiaujant su žinomais komunistų agentais? To dar negana. Tas pats Sakalauskas nuvežė visą ansamblį į So-

vietų ambasadą Vašingtone, tą penktadienį prieš spektaklį šeštadienio vakare Baltimorėje. Vieną vakarą sovietų ambasadoje, kitą vakarą pas išeivijos lietuvius. O mūsų Baltimorės išeivija nieko nežinojo apie spektaklį sovietų ambasadoje. Kaip žinote, FBI seka visus, kurie eina į sovietų ambasadą. Be abejo, sekė ir "Armoniką". Ką turi FBI galvoti, kada "Armonika", išėjus iš sovietų ambasados, nukeliavo į Baltimorę ir vėl glaudžiai bendradarbiavo su išeivijos lietuviomis. Amerikos saugumo pareigūnai pradės įtarinėti išeivijos lietuvius kaip nepasitikimus žmones. O "realios" politikos puoselėtojai gali panaudoti tokius artimus kultūrinius ryšius kaip pavyzdį, kad skirtumas tarp išeivijos ir Tarybų Lietuvos yra tiek sumažėjęs, kad galima panaikinti arba bent nesiskaityti su nepripažinimo politika.

Antras pavyzdys. Visi, be abejo, skaitėte apie Gottlando pareiškimo pasirašymą. Iš paviršiaus labai gražus ir įspūdingas pareiškimas. Bet pažiūrėkime giliau. Paleckis, komunistų partijos ideologinio skyriaus šefas, pasirašo dėl Lietuvos nepriklausomybės. Apie kokią nepriklausomybę gali Lietuvos komunistas kalbėti? Ar galite tikėti, kad Lietuvos komunistų ideologijos šefas gali be Kremliaus sutikimo savistoviai veikti? O jeigu jis ir gali, ar Paleckis supranta nepriklausomybę taip kaip VLIKo pirmininkas ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės atstovė? Nuo kada Paleckis turi tą pati demokratinį patyrimą ir taip pat galvoja apie nepriklausomybę, kaip VLIKo pirmininkas ir PLB atstovė? Kame čia šuva pakastas?

Vašingtonas, pasiskaitęs bendrą nepriklausomybės pareiškimą tarp išeivijos veiksmų, Lietuvos komunistų partijos viršūnių ir Tarybinių organizacijų, norom ar nenorom padarys išvadą, kad išeivijos ir Tarybų Lietuvos mintys sutampa. Kadangi nepripažinimo politika skiria išeiviją nuo Tarybų Lietuvos, tai pagal Vašingtoną tą nepripažinimo politiką reikia pašalinti, kad išeivija ir Tarybų

Lietuva dar sklandžiau galėtų dirbti kartu.

Trečias pavyzdys. Lietuvos pasiuntinybė buvo atsikvietusi šią vasarą Sąjūdžio pirmininką. Toks bendradarbiavimas taip pat nepripažinimo politikos išlaikymo. Kada Vašingtono pareigūnai pradės justis, kad pasiuntinybė ir Lietuvos Tarybinės organizacijos glaudžiai bendradarbiauja, jie pradės abejoti netik nepripažinimo politika, bet ir pasiuntinybės reikalingumu. Klausimas savaime kils, kodėl Sąjūdis, ar net pati Tarybinė valdžia, neturi savo atstovo Vašingtone. O kada Sąjūdis ir/ar Tarybinė valdžia turės savo atstovą Vašingtone, tai pasiuntinybė bus jau istorija!

Ketvirtas pavyzdys. Daugiau kaip 40 metų mūsų vadavimo darbas bazavosi ant nepripažinimo politikos ir Vašingtone keikėm sovietų valdžią ir jos skriaudas Lietuvai. Dabar staiga išeivijos lietuvių organizacijos atsikviečia Tarybinius piliečius, net ir tuos, kurie yra parlamento nariai Maskvoje — kas amerikono akyse padaro juos sovietų valdžios atstovais, taip kaip kongresmanai yra Amerikos valdžios atstovai. Ir štai, išeivijos organizacijų nariai vedžioja tuos sovietų valdžios narius pas kongresmanus, senatorius ir net į Baltuosius Rūmus. Į kokią padėtį išeivija save stato, kai 40 plus metų keikė sovietų valdžią, o dabar pristato tos valdžios atstovus kaipo gerus žmones ir patriotus. Ne tik jie patriotai, bet jau ir palankūs Amerikai... Ką turi Amerikos vyriausybės atstovai galvoti apie mūsų nuomonės pakeitimą? Tikrai jiems pradės kilti klausimas dėl nepripažinimo politikos ir jos reikalingumo. Tokiais glaudžiais bendradarbiavimais su Tarybos lietuviomis mes mažinam ir taip mūsų mažą įtaką Vašingtone.

Amerika nori stiprinti Gorbačiovą ir ar reikia geresnės pagalbos negu nutildyti išeivijos balsus Amerikoje. Pasikvietimas piliečių iš Lietuvos ir jų vedžiojimas pas Amerikos valdžios pareigūnus sumžina išeivijos organizacijų įtaką Vašingtone. Už Lietuvą

tada kalba Tarybiniai piliečiai, o ne išeivijos atstovai. O jeigu jau sovietų valdžios atstovai, o ne išeivijos atstovai, kalba Vašingtone už Lietuvą, tai tas pasklandina ryšių vystymą tarp Amerikos ir Sovietų Sąjungos. Ir taip Maskva pasiekia savo tikslą nutildyti išeivijos balsą Amerikoje, o Amerika tuom pat stiprina Gorbačiova, nutildydama vieną iš jo kritikų. Atrodo, kad toks laisvas išleidimas į Vakarų visokių tautiečių yra dalis gerai apgalvoto plano Kremliuje, kad įtikinus Amerikos vyriausybę plėtoti geresnius santykius su Sovietų Sąjunga. Ne dėl Lietuvos naudos yra mūsų tautiečiai išleidžiami lankytis Amerikoje.

Ar bus su Lietuvos nepriklausomybe taip, kaip buvo su Lietuvos laisve? Jūs, ramovėnai, atsimenate geriau negu kas kitas, kaip Stalinas atnešė tikrą "laisvę" 1940 metais. Jums teko patirti tą "laisvę". Ar bus taip pat ir su nepriklausomybe? Po Paleckio pasirašymo Gottlando saloje visos rodyklės rodo, kad Kremlius vėl ruošiasi apgauti Lietuvą ir Vakarų. Ir kur mes, išeivija, stovėsime, kai Lietuva bus paskelbta nepriklausoma, tarybiška, su sovietų įgulom apsaugoti plačiąją tėvynę nuo imperialistų puolimų ir su Kremliaus diriguojama užsienio politika. Jeigu Amerika pripažins tokią nepriklausomybę, arba bent panaikins nepripažinimo politiką, mes galėsime nuduoti esančią nustebę, įžeisti ir apgauti Amerikos vyriausybės. Su įnirtimu galėsime tada demonstruoti prie Baltųjų Rūmų. Tuo tarpu prie tos politikos būsime patys prisidėję. Panaikinus nepripažinimo politiką, Kremlius ir Gorbačiovas bus pasiekę tai, ko Stalinas siekė 1940 metais. Savarankiška ekonomija, pinigai ir t.t. nepadarą krašto nepriklausomumui. Bežaisdami didžioje politikoje mes vėl galime likti su tuščiu maišu. Tik šį sykį būsime patys prisidėję prie mūsų padėties apsunkinimo, veikdami su geriausiais norais, bet per daug entuziastiškai bendradarbiaudami su mūsų tautiečiais iš Lietuvos.

Siekdami nepriklausomos Lietuvos, mes turime siekti tokios nepriklausomybės, kokia ji buvo 1940 metais, pagerinta su mūsų 40 su viršum metų demokratinio patyrimu Amerikoje. Jokia komunistiška tarybinė, sąjudiška, konfederatiška ar kitokia valdžia neturėtų mums būti priimtina, nes tai tik įgyvendina Stalino įvykdytą smurtą pakeičiant Lietuvos vyriausybės formą. Lietuva turėtų turėti demokratiją ir tokią vyriausybės formą, kokia ji buvo paskutinėm nepriklausomybės dienom, 1940 metais. Dėl to išeivija sielojosi daugiau kaip 40 metų ir tą paneigti tarybiniai valdžiai, Sąjūdžiui ar kam kitam yra vėl žaisti tiesiog į Kremliaus rankas. Žinoma, mes nieko negalime turėti prieš, jeigu pakeliui į nepriklausomybę Lietuva laikinai turės kitą valdžios formą. Bet kokia valdžia, kuri pagerins skurdžią Lietuvos žmonių padėtį, yra pageidautina. **Bet mūsų išeivijos tikslas turėtų būti atstatyti Lietuvos valstybę 1940 metų pagrindais.**

Spalio 1 dieną 1989 metais, per Amerikos Lietuvių Bendruomenės seimą, dr. Vaidotas Antanaitis pareiškė, kad Sąjūdis atstovauja lietuvių tautai. Mes, išeiviai, esam taip pat lietuvių tautos dalis, bet, kiek žinau, iki šiol nedavėm Sąjūdžiui ar kam kitam jokio mandato mus atstovauti. Todėl bet kokie Lietuvos nepriklausomybės planai, kurie nesiskaičiuoja su išeivijos pageidavimais, turėtų būti mums nepriimtini, nes, išjungiant išeiviją, ir vėl yra įgyvendinama Stalino užgrobumo politika. Nesiskaitymas su išeivijos lietuvių įnašu gali Lietuvai labai brangiai kainuoti.

Kada biznieriiai, daktarai ir t.t. kalba ir planuoja padėti atsikuriančiai Lietuvai, yra laikas, aukščiausias laikas, mums, kariškiams, susirūpinti ir nepriklausomos Lietuvos kariuomenės klausimu. O tas klausimas yra labai šakotas. Kokia kariuomenė, kokios formos, kokio didumo, kokia vadovybė ir t.t. Atsikuriančios Lietuvos kariuomenė gali būti savo didumu ir paskirtim nuo vieno pulko, paradinio

pulko tinkančio paroduoti per didžiąsias šventes, iki kito kraštutinumo, būtent, generaline mobilizacija ir kova su mūsų kaimynais pietuose ar rytuose.

Patirtis po Pirmo pasaulinio karo iki dabarties parodė, kad laisvė nėra išsikvojama gražiais žodžiais ar pasiūlymais. Anksčiau ar vėliau reikia imtis už ginklo. Nebent Sovietų Sąjunga ar Amerika garantuotų nepriklausomybę, ir kiek iš jūsų pasitikėtumėte tokia garantija, reikia skaičiuotis, kad likimui ir laikui susitikus prireiks kariauti dėl Lietuvos nepriklausomybės. Tada bus reikalinga ir Lietuvos kariuomenė. Su atsikuriančia kariuomene pirmiausiai susidursim su kariuomenės vadavimu klausimu.

Po Pirmo pasaulinio karo lietuviai karininkai, tarnavę caro kariuomenėje ir įsigiję karo patyrimo, suvaidino lemiantį vaidmenį laisvės kovose. Jūs, gerbiamieji ramovėnai, turėjote proga ir garbę būti tų patyrusių karininkų auklėtiniais. Jūs esate tiltas tarp tų caro laikų ir dabarties. Pažiūrėkime į lietuvius karininkus, dabar tarnaujančius raudonoje armijoje. Ar galime mes pasikliauti šiais karininkais? Nors ir kaip dėtusi lietuviu patriotu, ar galime mes pasitikėti žmogum, kuris nuėjo savanoriškai tarnauti raudonajai armijai ir taip ištikimai tarnavo raudoniesiems viršininkams, kad iškilo iki aukštesnio laipsnio. Caro karininkai, kad ir įskaitant Kražių skerdynes, niekad nepridarė tų baisių žmogžudysčių ir kitų nusikaltimų prieš žmoniją, kuriuos padarė raudonoji armija. Čia aš nesakau, kad kiekvienas lietuvis karininkas dalyvavo tose raudonosios armijos baisenybėse. Ne. Bet aš sakau, kad joks raudonos armijos karininkas lietuvis ar kitas, nesvarbu koks patriotas bebūtų, neturėjo progos patirti demokratiško gyvenimo, o savo galvoje yra persisunkęs totalitarinės sistemos principais. Ar galime mes pasitikėti šitokiais karininkais? Norom ar nenorom brukasi mintis, kad kamienas nepriklausomos Lietuvos kariuo-

menės turės ateiti iš Vakarų, pagrindinai iš Amerikos. Nors nėra daug lietuvių kilmės karininkų, bet yra užtektnai, kad sudarytų tą centrą, kuris plėstų ir steigtų atskirus kariuomenės vienetus. Man šituo klausimu kalbant su kolegom, Lietuvių kilmės karininkais, tarnaujančiais ar tarnavusiais Amerikos karinėse pajėgose, nė vienas neatsisakė vykti į Lietuvą ir padėti atsistatančiais Lietuvai. Tik beveik visi pareiškė didelę rezervaciją ir susirūpinimą dėl Amerikos neutraliteto įstatymo. Tai yra visiškai suprantama, nes joks Amerikos karininkas negali laužyti Amerikos įstatymų.

Išspręsti Amerikos neutraliteto klausimą siūlau naudoti Amerikos kariuomenės patarėjų grupes, vadinamas JUS MAAG — Joint US Military Advisory and Assistance Groups — kurios yra Pentagono žinioje. Tai yra tos pačios grupės, kurios buvo prijungtos prie Pietų Vietnamiečių dalių. Taip pat jos dar veikia Korėjoje, Turkijoje ir t. t. Gauti JUS MAAG patarėjus reikia to krašto vyriausybei paprašyti Amerikos vyriausybės, kad ją atsiųstų. Čia vėl susiduriame su politiniu klausimu. Jeigu krašto vyriausybė, t. y. tarybiškas, sąjūdiška ar kitokia, tam priešintųsi, tai nieko iš šitos galimybės neišeitų. Ne be reikalo man yra didelis politinis susirūpinimas, nes nuo tos politikos priklausys ir kariniai klausimai. Pasikvietimas JUS MAAG grupių yra šiuo naudinga: pirmiausia, yra gaunamas profesionalinis apmokymas ir patarimas karinėje srityje; antra JUSMAAG seka didelis kiekis karo reikmenų, nes tos grupės nustato, ko reikia kraš-

to kariuomenei, ir tai nustato pagal amerikonišką standartą. Atsikuriančiai Lietuvai tai būtų didelė materialinė parama, kurios mes patys niekad neįstengtume sutelkti. Trečia tai išspręstų Amerikos neutraliteto klausimą ir duotu progą visiems lietuvių kilmės karininkams pasireikšti atsikuriančios Lietuvos kariuomenės eilėse. Ir ketvirta, turint Amerikos JUSMAAG grupes Lietuvoje, nebūtų toks didelis noras mūsų kaimynams jau taip drąsiais pulti Lietuvą, nes visada gali susidurti su Amerikos patarėjų kariais. Lietuvos nepriklausomybei tokios grupės nebūtų pavojingos, nes dar istorijoje nėra buvę atvejo, kur Amerika per savo patarėjus pavergtų kokį kraštą. Priešingai, nuo Korėjos, Congo ir Pietų Vietnamo šitos grupės bandė išlaikyti kraštą nepriklausomą.

Nemanykite, kad jūs, gerbiamieji ramovėnai, neturėsite rolės atsikuriančios Lietuvos kariuomenėje. Tik tai jūs, gerbiamieji, galite perduoti nepriklausomos Lietuvos kariuomenės dvasią ir tradicijas naujai kariuomenei. To aš negaliu padaryti, nes, deja, niekad netarnavau Lietuvos kariuomenėje. Tik iš tėvo pasakojimų ir ką skaičiau *Karyje* visada su pagarba ir pasididžiavimu žinau apie Lietuvos kariuomenę. Techninį pažangumą, t. y., metodiką, naujoji kariuomenė turės gauti iš patarėjų, trenerių ir tokių karininkų kaip aš. Bet tą Lietuvos kariuomenės dvasią, kuria jūs gyvenote, tik jūs tegalite perduoti. Tą aš skaitau kiekvieno jūsų šventa pareiga. Tą pareigą su kaupu jau seniai atlieka *Kario* redaktoriai,

per metų metus, yra atlikę istorinį darbą išlaikydami lietuvių kario dvasią. Rezultatus to daugelį metų darbo matysime atsikuriančioje Lietuvos kariuomenėje. Linkiu ponui Raugui ir toliau sėkmingai redaguoti *Karij*.

Kas link jūsų, gerbiamieji ramovėnai, gal jau į rikiuotę ir netinkate, bet yra daug darbų kur nereikia rikiuotės, fronto, sargybų ir t. t. Kalbu apie visokias komisijas, mokyklas, naujokų apmokymus klasėse ir tiekimo sritį. Aš esu tikras, kad kiekvienas iš jūsų pagal sveikatos sugebėjimus prisidėsite prie nepriklausomos Lietuvos kariuomenės steigimo.

Kalbėjau daug apie politiką, bet mūsų išeivijos pasirinktas kelias nėra pilnai apgalvotas ir ateityje reikės už tą užmokėti. Todėl ir keliu tuos politinius-kariškus klausimus. Nebūkime suvedžioti gražių tautiškų žodžių, kol nebūsime tikri, kad už jų nesislėpia Kremliaus interesai.

Sekime Vašingtono politiką. Draugystė tarp Vašingtono ir Kremliaus yra mums labai pavojinga. Prisidėkime prie spaudimo Vašingtone, kad būtų palaikyta nepripažinimo politika. Paveikime išeivijos darbuotojus, kad jie bendradarbiaudami su iš Lietuvos atvykusiais neapsunkintų mūsų darbo Vašingtone.

Galų gale, likimui ir laikui susitikus pasekime leitenanto Harris pėdomis ir kovokime už Lietuvos nepriklausomybę, taip kaip mes tą nepriklausomybę suprantame. Linkiu sekančią kariuomenės šventę švęsti prie Nežinomo Kareivio kapo Kaune!

Lietuvos Karinės Istorijos raštų eilėje jau išleista

LIETUVOS RAITELIŲ III knyga

KARALIAUS KARAI

Knyga iliustruota, yra žygių ir kautynių schemas (B. Balčiūnas). Viso 316 psl., spalvotas aplankas (A. Bukauskas).

Knygoje aprašyti karai, žygiai ir kautynės Mindaugui karaliaujant (1253 - 1263), dalyviai: lietuviai, prūsai, žiemgaliai, kuršiai, latgaliai, jotvingiai ir jų priešai, ir kaimynai.

Susipažinkite su mūsų tautos karine istorija ir pasiūskite šią knygą į atgimstančią laisvą Lietuvą. Knygos autorius Z. Raulinaitis; knyga gaunama iš KARIO Administracijos, I egz. kaina — \$15.00.

LAPKRIČIO 23-ČIOJI LIETUVOJE

Balys Gajauskas, partizanas, Sibiro kankinys, o dabar Lietuvos Tremtinių Sąjungos pirmininkas (prezidentas), atsiųstame LKVS Ramovės Bostono skyriaus pirmininkui Jurgii Jašinskui laiške, tarp kitko, rašo:

“Mes labai patenkinti, kad šiais metais kariuomenės šventę minėjome ne tik mes, — Tremtinių Sąjunga —, kaip praeitais metais. Šiais metais ruošėme kartu su Sąjūdžiu. Minėjo šią šventę ir Panevėžyje. Kaune dalyvavo savanoriai, karininkai. Padėjome kertinį akmenį Nežinomojo Kario paminklui ir pašventinome. Paminklą atstatys iki Vasario 16. Tą dieną atidarysime “Nežinomojo Kario” paminklą.

Jūsų prašymą išpildėme — vainiką su užrašais padėjome. Ne visai tokį, kokį Jūs pageidavote. Neišpildė mums užsakymo. Pavardes užrašėme ant lentelės. Aš su buvusiu A. Smetonos apsaugos nariu padėjome Jūsų (Bostono ramovėnų J.) vardu vainiką prie Laisvės paminklo. Dalyvavo dalis “Lietuvos Tremtinių Sąjungos” Tarybos narių. Fotografavo. Nuotraukas atsiųsime.

Labai apgailestaujame, kad atsitiko tokia nelaimė ponui J. Sondai. Paskutinį kartą nepamatė tėvynės. Tuo metu aš skambinau jo dukrai. Dar negalėjau nuvykti pas ją. Manau, kad artimiausiu laiku apsilankysiu.

Ruošiamės Vasario 16 minėjimui. Pagrindinį minėjimą pravesime Kaune. Jį ruošia Tremtinių Sąjunga. Prsidės vasario 15 vakare muzikiniame teatre. Vasario 16 atidengsime Nežinomojo Kario paminklą. Po pietų sporto halėje ruoš Kauno visuomenei koncertą.

Mes siųsime Jums mūsų laikraštį *Tremtinį*. Sužinosite apie mūsų veiklą. Į jį rašo mūsų Sąjungos nariai. Pasiūlyčiau Jums parašyti apie savanorius, karininkus, kurie pas Jus gyvena; apie Šaulių Sąjungos veiklą. Tai būtų labai įdomu Lietuvos skaitytojams, nes jie gaudavo labai mažai teisingos informacijos. Būsime už tai dėkingi.

Linkime laimės sekančiuose metuose.

Tiesa, jeigu bus reikalas, galite mums paskambinti į būstinę. Ji randasi Kaune, Donelaičio 70B. Telef. 206735. Dirba nuo dvyliktos iki šešių. Aš būnu beveik kiekvieną dieną nuo 12 valandos iki pirmos. Gali atsiliepti atsakingas sekretorius Antanas Lukša (Juozo Lukšos-Daumanto brolis J.), viena iš budinčių — Danutė ar Albiną, o kartais jas kas pakeičia.

Tai iki sekančio karto!

Su pagarba Balys Gajauskas.”

Laiškas rašytas 1989.XII.30. So. Bostone gautas 1990.I.17.

Laiške minimas Jackus Sonda dėl

to, kad jis buvo sutikęs nuvežti pinigų vainikui nupirkti ir parūpinti trispalvį kaspiną Bostono ramovėnų vardu ir visą Lietuvos kariuomenės atkūrimo paminėjimo progą padėti Kauno Karo muziejaus sodelyje prie Lietuvos laisvės paminklo. B. Gajauskas tą Bostoniškių prašymą išpildė. Atsidėkodamas jam — B. Gajauskui išsiųsiu Jūsų redaguotą veikalą: Lietuvos Karių Vėteranų Sąjungos RAMOVĖS veikla. O Lietuvoje įsisteigusioje “Tremtinių Sąjungos” spaudos organui Tremtiniui metams užprenumeruoju Karį.

Jurgis Jašinskas

LAPKRIČIO 23-ČIOJI KLIVELANDE

LKVS “Ramovė” Klivelando skyrius 1989 m. lapkričio 25 d., 7 val. vakaro, Lietuvių namų auditorijoje Skyriaus pirmininkas Vytautas Januškis atidarė minėjimą ir paprašė minutės atsistojimu pagerbti skyriaus mirusius narius. Po trumpo atidarymo žodžio į sceną pakvietė visuomenininką Balį Gaidžiūną tarti žodį. Prelegentas gerai paruoštoje kalboje kalbėjo tema: Keliu į namus, keliu į Lietuvos laisvę. Toliau skyriaus pirmininkas padėjo ko prelegentui už gražią kalbą, publikai pristatė garbės svečius, svečius iš Lietuvos Albiną Kijauską, Aloizą Šukį ir Katriną Dičkienę ir aukotojus Kęstutį Šukį, paaukojusį 100 dol., ir Reginą Joną Nasvyčius, paaukojusius 25 dol.

Meninę dalį atliko Klivelando vyrų oktetas, vad. muz. R. Kavaliausko, kuris ką tik buvo grįžęs iš gastrolių tėvynėje Lietuvoje. Repertuare daugiausia buvo tai dienai pritaikintos dainos. Po kiekvienos dainos publika, ypatingai jaunimas, sukeldavo tokių ovacijų, kokių anksčiau neteko girdėti.

Po meninės dalies skyriaus pirmininkas paprašė birutietę Norą Čėčienę prisegtį po gėlytę prelegen-

tui B. Gaidžiūnui, kuris kaip tik tą dieną šventė savo gimtadienį, meninės dalies atlikėjoms ir garbės svečiams. Toliau pakvietė Dievo Motinos Nepalijamos Pagalbos parapijos kleb. kun. G. Kijauską, SJ, sukalbėti invokaciją ir palaiminti vaišių gėrybes.

Sekančią dieną lapkričio 26 sekmadienį, dalyvaujant skyriaus nariams su vėliava, Dievo Motinos Nepalijamos Pagalbos parapijos šventovėje kleb. kun. G. Kijauskas, SJ, atnašavo šv. mišias už žuvusius ir mirusius kovotojus dėl Lietuvos laisvės ir ta proga tarė žodį. Mišių auką nešė skyriaus pirm. V. Jonuškis, vicepirm. St. Butrimas ir birutietė Nora Čėčienė. Prie vėliavos Jonas Raškauskas, Vincas Čičys ir Ed. Pranckus.

Skyriaus valdyba, už taip gražiai pasisekusį kariuomenės šventės minėjimą, širdingai dėkoja prelegentui B. Gaidžiūnui, Klivelando vyrų oktetui, aukotojams K. Šukiui ir ponams R. J. Nasvyčiams, invokacijos sukalbėtojui gerb. kleb. kun. G. Kijauskui, SJ, loterijos pravedėjoms ponoms N., Čėčienei ir I. Nasvytienei ir visiems, prisidėjusiems prie šios prasmingos šventės pasisekimo.

E. Pranckus

LAPKRIČIO 23-ČIOJI ČIKAGOJE

Šių metų lapkričio mėn. 19 d. LKVS "Ramovės" Čikagos skyrius, kuriam sumaniai vadovauja kpt. Andrius Juškevičius, surengė iškilmingą Lietuvos kariuomenės 71-rių metų šventės minėjimą. Minėjimas pradėtas 10 val. ryto šv. Mišiomis, kurias atnašavo kun. Petras Daugintis Jėzuitų koplyčioje. Malonu buvo matyti pilną koplyčią prisirinkusių žmonių, daugiausia žilagalvių — karių veteranų. Žinoma, buvo ir jaunesnio amžiaus publikos. Šv. Mišių auką nešė kpt. A. Juškevičius ir birutininkių pirmininkė Legeckienė. Ypačiai buvo malonu klausytis iš visų krūtinų maloniai ir pagarbiai sklindančios maldos žodžius. Pamaldos baigtos tautos himnu.

Po pamaldų visi skubėjo prie laisvės kovų paminklo, kur toliau buvo tęsiama tos dienos programa. Taręs trumpą žodį, skyriaus pirmininkas A. Juškevičius pakvietė Lietuvos gen. kons. Vaclovą Kleizą, asistuojant R. Variakojytei ir S. Kerelytei, uždegti aukurą. Žuvusieji už laisvę buvo pagerbti Z. Juškevičienei ir E. Legeckienei, padedant gyvų gėlių puokštę. A. Trumpą, bet labai jautrų žodį tarė savanoris kūrėjas Juozas Tamulis. Apeigos prie paminklo buvo baigtos sugiedant "Marija, Marija".

Akademinė minėjimo dalis vyko Jaunimo centro mažojoje salėje, kurią atidarė sk. pirmininkas kpt. A. Juškevičius. buvo įneštos septynios vėliavos. Sugiedoti Amerikos ir Lietuvos himnai. Garbės prezidiuman pakviesti: gen. kons. Vaclovas Kleiza, Ed. Vengianskas — LKVS Centro valdybos pirmininkas, Vytautas Jokubaitis — Vliko valdybos vicepirmininkas, atvykęs į skautų suvažiavimą, kun. Petras Daugintis, inž. Grož. Lazauskas — Altos pirmininkas Teodoras Blinstrubas — Vliko Tarybos pirmininkas E. Legeckienė — birutininkių pirmininkė ir Robertas Vitas — šios dienos prelegentas. Invokaciją sukalbėjo kun. P. Daugintis. Toliau sekė sveikinimai. "Niekas mums

laisvės neduos, mes turėsime patys išsikovoti. Dieve, padėk mums visiems" — šiais žodžiais savo sveikinimą baigė gen. kons. V. Kleiza. "Kariuomenės šventė yra visų mūsų šventė, nes mes kiekvienas dabar esame karys" — Altos pirm. Grož. Lazauskas. "Lietuvos kariuomenė buvo plataus masto tautinio auklėjimo mokykla. Kai mes peržengsim Lietuvos sieną, būsim visi vieningi Lietuvos kariai" — Vliko Tarybos pirm. T. Blinstrubas LKVS "Ramovės" Centro valdybos pirm. Ed. Vengianskas sveikino kariuomenės šventės progą ir taip pat Lietuvos kariuomenės 50 metų į Vilnių įžengimo progą. "Ramovėnai ir kariuomenė rėmė skautus. Ramovėnai visą laiką rėmė Vliką, Vienybėje — galybę" — skautų vardu V. Jokubaitis. "Tikėkimės, kad mūsų tėvynė bus laisva" — E. Legeckienė. Išnešus vėliavas, sekė paskaita, kurią skaitė dr. Robertas Vitas. Paskaitos tema buvo "Kodėl nesipriešinta 1940 metais"? Paskaita buvo gerai paruošta bet mano manymu, ji neatitiko šios dienos dvasiai. Bent aš manau, kad šiandieną reikia kalbėti kas mus riša, bet ne kas mus skiria.

Toliau buvo pakviesta studentė R. Variakojytė praveisti meninę programą, kurią atliko Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės moterų grupė vado-

vaujama Juozo Sodaičio. Grupė, kurią sudaro E. Aleknienė, I. Pocienė, M. Radzevičienė, S. Rudokienė ir V. Urbonienė, atliko šias dainas: Tėvynė Lietuva — Bražinsko, Nežinomam kariui — sutartinė, Augo girioj — liaudies daina, Putinėlis — J. Sodaičio, Jauna sesė — laisvės kovotojų daina, Tėviškėlė — Br. Budriūno ir Oi liūdnas, liūdnas — St. Šimkaus. Užbaigiant, visi kartu su publika sugiedojo Lietuva brangi. Po to LKVS "Ramovės" Čikagos skyriaus pirm. kpt. Andrius Juškevičius tarė pėdėkos žodį visiems, visiems. Tuo ir buvo šis gražus minėjimas baigtas. Toliau sekė labai gerai ir gardžiai pagaminti pietūs su šaltais užkandžiais ir kavutė su pyragaičiais.

Mano manymu, minėjimas buvo vispusiškai pavykęs. Žavėjauši bažnyčioje, žavėjauši prie Laisvės Kovų paminklo, žavėjauši salėje. Tai buvo tikra tautinės atgaivos šventė. Padėka LKVS "Ramovės" Čikagos skyriaus vadovybei, ypačiai jos pirm. kpt. Andriui Juškevičiui už tebetęsimas šias kilnas ir garbingas tradicijas. Tik gaila, kad ne visa lietuviškoji visuomenė įsijaučia į tokius patriotinius ir kultūrinius renginius.

Ant. Repšienė

Draugas,
1989 m. gruodžio 28 d.

Medvėgalio piliakalnis

KLAIDŲ ATITAIŠYMAS

Vydūno jaunimo fondo išleistoje Vytenio Statkaus knygoje „Lietuvos ginkluotos pajėgos 1918-1940 m.“ liko nepastebėtos kelios korektūros klaidos ir praleistos kelios reikšmingos informacijos detalės. Kai kurie knygos skaitytojai malonėjo į tas klaidas atkreipti autoriaus dėmesį. Skaitytojai prašomi pasinaudoti žemiau spausdinamu klaidų atitaisymu.

30 psl. Po sakinio „Drąsiai be baimės . . . už Lietuvos Valstybę“ praleisti parašai:
Ministeris Pirmininkas M. Sleževičius, Krašto Apsaugos Ministeris karininkas Velykis.

31 psl. po 8. punkto „Sužeistiems. . .“ praleisti tie patys parašai.

59 psl. III PD sudėtyje praleistas neįrašytas 7.PP, kurio du bn-ai stovėjo Tauragėje, vienas bn Naumiestyje ir viena kuopa Macikuose.

63 psl.		157 psl. lent. 66.	
išspausdinta	turi būti	išspausdinta	turi būti
III brigada	I brigada	Dviračiai 13	Dviračiai 78
III brigada	II brigada	Motociklai 78	Motociklai 13
III brigada	III brigada		
III divizijoje	I divizijoje	202 psl. 14 eil. nuo apačios.	
III divizijoje	II divizijoje	Dewoitine D01L	Dewoitine D.501L
III divizijoje	III divizijoje		
156 psl. lent. 65.		210 psl. 4 eil. nuo virš.	
išspausdinta	turi būti	175 kv/val.	175 km/val.
Dviračiai 1	Dviračiai 72		
Motociklai 72	Motociklai 1	18 eil. nuo virš.	
		aukštasparnis	aukštasparnis

230 psl. viršutinės eilutės papildomos:

Bandomuose skridimuose dalyvavęs vrš. V. Vosylius patvirtino, kad visas lėktuvas buvo dengtas duraliuminio skarda.

657 psl. 7 eil. nuo viršaus

20.00 val. gėsinamos. . . 22.00 val. gėsinamos . . .

674 psl. (liečia Karo mokyklos XIX laidą) 4 eil. nuo virš.

išspausdinta

turi būti

... išleista 1938 m. gegužės 14 d.

... gegužės 12 d.

KARININKŲ METRAŠTIS 1939 m.

(Tęsa iš "Kario" Nr. 1)
1939 m.

4-as ARTILERIJOS PULKAS

Pulkininkas **Juodišius** Jonas, gen. št., pulko vadas, GD3, VD4, NM, Lat. T23, NM

PULKININKAI LEITENANTAI

Tallat-Kelpša Eduardas (III gr. vad.), VD4, GD4, NM

MAJORAI

Ambraziejus Bronius (II gr. vad.), GD4, ŠŽ, NM, Rus. JK3 ir 4
Šniras Vladas, adm. (ūk. v-kas), VD5, NM
Steikūnas Balys (I gr. vad.), GD4, SM, NM, Lat. NM

KAPITONAI

Botyrius Jonas, VD5, NM
Lagenpušas Jonas, GD4, NM
Striužas Martynas, VD5, NM

Sabaliauskas Ričardas, GD4, NM
Sokolovas Mikas, VD5, NM
Kuzavinis Vladas, GD4, NM
Byla Juozas, GD4, NM
Kaukas Kazys, GD4, NM
Kušlikis Stasys, GD4, NM
Juozaitis Kazys, NM

LEITENANTAI

Lipčius Stanislovas
Kilius Juozapas (aukšt. karo mok.)
Petrėnas Petras
Juškaitis Jonas
Saulis Antanas
Ščepavičius Juozas
Matulaitis Juozas
Povilanskis Antanas
Špakauskas Kazys
Bortkevičius Jonas
Kemeža Jonas

JAUNESNIEJI LEITENANTAI

Saldžiūnas Klemensas
Slavickas Silvestras-Kazys
Bielkevičius Bronius
Masiokas Bronius
Vakselis Aleksandras
Jurgelionis Henrikas
Ugianskis Stasys
Tervydis Vladas
Pikelis Stasys
Kalniėtis Jonas
Rimkevičius Juozas

KĀVALERIJA

KĀVALERIJOS STABAS

Brigados generolas **Tallat-Kelpša** Kazys, gen. št., kavalерijos viršininkas, VD3, GD3, SM, NM, Lat. T22, NM, Rus. JK4

PULKININKAI

Kraunaitis Izidorius, gen. št. (štabo v-kas), VD3, VC5, GD4, SM, NM, SL, Lat. NM

PULKININKAI LEITENANTAI

Vilimas Kostas (intendantas), GD3, VD4, SM, NM

MAJORAI

Bajerčius Bronius (II sk. v-kas), VD5, GD4, NM
Grudzinskas Juozas (rait. art. gr. vad.), GD5, NM

KAPITONAI

Kondrotas Jonas, GD4, NM

1-as GUSARŲ DIDŽIOJO LIETUVOS ETMONO KUNIGAİKŠČIO JONUŠO RADVILOS PULKAS

PULKININKAI LEITENANTAI

Labutis Kazys (L. e. p. v. p.), VC5, VD4, SM, NM, Čeksl. BL5

MAJORAI

Skirpstūnas Antanas (ūk. v-kas), VD5, GD4, NM, Lat. NM
Andriūnas Antanas (I esk. vad.), GD4, SM, NM
Buividas Leopoldas, vet., VD5

KAPITONAI

Marcinkus Soteris, GD5, SM, NM
Zitkevičius Balys, GD5, SM, NM
Čiplys Adolfas, adm., GD4, NM
Kiesytis Juozas, GD4, NM, UAP2 ir 3
Staniškis Sergiejus, VKII3, NM
Stravinskis Juozas, GD4, NM
Kazakevičius Aleksandras, GD5, NM
Kuzmickas Stasys
Mikelevičius Antanas, GD5, NM

LEITENANTAI

Zidžiūnas Vladas, NM
Kazlauskas Bronius, san.
Babickas Povilas
Tamošiūnas Albertas
Lenkevičius Stasys
Langė Valdemaras
Garbenis Vladas
Gasiūnas Algirdas
Polekauskas Petras
Martikaitis Stasys
Germanavičius Martynas
Cininas Mykalojus
Santaras Antanas
Civinskis Juozas
Revuckas Vincas
Statnickas Vladas
Sargūnas Jonas
Asadauskas Stasys, VDM3

JAUNESNIEJI LEITENANTAI

Žižys Anicetas
Plėnys Kazys
Jegelevičius Vladas
Butvydas Vincas
Rickevičius Česlovas
Janulevičius Antanas, san.
Kascenskis Juozas
Eidimtas Adolfas, VDM3
Zubras Kazys, GDM3
Jurcevičius-Jurcys Tadas
Valaitis Augustas-Jonas
Putna Klemensas
Kazakevičius Aleksandras
Skridaila Ciprijonas
Kuncaitis Justinas, vet.

**2-as ULANŲ LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKSTIENĖS
BIRUTĖS PULKAS**

Pulkininkas **Zilys Povilas**, gen. št., pulko vadas, VD3, GD4, NM, Belg. L4, Lat. T23 **Milaševičius Aleksandras**, NM

PULKININKAI LEITENANTAI

Gudelis Kazys (p. v. p.), VKII3, VD4, SM, NM

MAJORAI

Šarūnas Juozas (e. I esk. vad. p.), VD5, SM, NM
Paulauskas Antanas (E. ūk. v-ko p.), VD5, NM

KAPITONAI

Grincevičius Jonas, VD5, GD5, NM
Maliauskas Stepas, GD4, NM
Jonaitis Juozas, GD4, NM
Liormonas Medardas, GD4, NM
Šeblovinskas Jurgis, GD4, NM

LEITENANTAI

Doviatas Stasys, NM, UAP3
Vilkutaitis Viktoras, NM
Kukta Jonas
Pakalniškis Alfonsas, san.
Tallat-Kelpša Stasys, vet. GD5
Lukauskas Kazimieras
Šperbelis Albinas
Pranculis Stasys
Balčius Jonas
Urbonas Antanas
Andriušis Bronius
Milkšys Juozas
Zarauskas Vladas
Malskaitis Albertas, NM, GDM3
Valys Stepas
Kuzmickas Martynas
Padegimas Vincas
Vosylius Jonas
Vabalas Česlovas

JAUNESNIEJI LEITENANTAI

Kvaraciejus Julius
Šilingas Adomas
Mažonas Kazys
Laučys Petras
Skirmontas Stasys
Natkevičius Jonas, vet.
Stonis Vytautas
Zvinklys Alfonsas-Jonas
Jančys Jonas-Eugenijus
Gintautas Kazys
Ragauskas Antanas
Abramavičius Bronius
Vainauskas Juozas
Markevičius Kazys
Šarupičius Andrius
Vaitiekūnas Bronius
Banaitis Jurgis

3-as DRAGŪNŲ GELEŽINIO VILKO PULKAS

(Apdovanotas simboline Geležinio Vilko vėliava)

Pulkininkas leitenantas **Reklaitis Antanas**, gen. št., pulko vadas, VD4, GD4, NM

Kudžma Vytautas
Smielauskas Vladas
Gudelevičius Antanas

Nakutis Edvardas
Kemeklis Aleksandras
Bražinskas Antanas

PULKININKAI LEITENANTAI

Prūsaitis Juozas (e. p. v. p. p.), VD5, NM

MAJORAI

Kaminskas Jonas (ūk. v-kas), VD5, GD4, NM
Vaznonis Alfonsas (I esk. vad.), VD5, SM, NM

JAUNESNIEJI LEITENANTAI

Stankūnas Jurgis
Bukšaitis Justinas
Ciaučionas Petras
Gaidimaukas Stasys
Deveikis Bronius
Dainius Stasys
Andruškevičius Antanas
Karosas Vitas

Sukys Juozas
Jankauskas Juozas
Stasiukynas Albinas
Butkus Stasys
Tarasevičius Petras-Antanas
Markeliūnas Vincas
Balsevičius Petras, san.

KAPITONAI

Miltakis Henrikas-Vytautas, vet., NM
Zakis Edvardas, GD4, NM
Šcepavičius Jonas, NM, UAP3
Petkus Juozas, GD4, NM
Svilpa Antanas, GD4, NM
Andriūnas Izidorius (komand. j Kaval. Štabą), GD5, SM, NM

1-ji RAITOJI BATERIJA

LEITENANTAI

Limba Jeronimas

JAUNESNIEJI LEITENANTAI

Bražinskas Vladas
Dragūnas Adolfas

LEITENANTAI

Michelevičius Bronius (aukšt. karo mok.), NM, VDM3
Pucevičius Izidorius, 52, NM
Gasėnas Norbertas, NM
Liaukus Justinas, GD5
Sukarevičius Petras, san.
Leščinskas Mykolas
Palavenis Ipolitas
Jasulaitis Pranas
Lastauskas Albinas, NM
Pakalniškis Justinas, GD5
Plaušinitis Justinas

Mituzas Julius
Grajauskas Jonas
Sušinskas Antanas
Bulovas Vladas
Alonderis Robertas
Zablockis Petras, vet.

LEITENANTAI

Kazlauskas Stasys

JAUNESNIEJI LEITENANTAI

Geležauskas Antanas

3-ji RAITOJI BATERIJA

KAPITONAI

Šopaga Pranas, bater. vadas

IŠ
GROŽINĖS
LITERATŪROS

JONUKAS IR GRETUTĖ

BALYS GRAŽULIS

(Tąsa iš "Kario" Nr 1)

— Kas sako, kas sako... — Šypsojosi gydytojas.
— O tiesa, ar žaselė jau nutuko?

— Galiu eiti, ponas daktare? — jau piktai suriko puskarininkis.

— Tuoju, tuoju. Matau, pavargęs esat. Poilsio reikia. Pasiųsį Karo ligoninėn, pasilsėsit.

— Aš neisiu! — atkirto puskarininkis.

Gydytojas pagalvojo.

— Gerai. Pasėdėkit laukiamajam.

Puskarininkiu išėjus, gydytojas ilgai kalbėjo telefonu su pulko vadu, po to dar ilgiau rašė lydraštį.

Puskarininkis sėdėjo laukiamajam ir niršo "Kas jiems užėjo? Nejaugi pamišėliu laiko"?

Sanitarijos puskarininkis priėjęs paėmė jį už parankės.

— Tai ką, eisim?

— Kur? — rūščiai paklausė Daukus.

— O, pasivaikščioti.

— Traukis! — suriko Daukus. Jis norėjo sprukti pro duris, bet gydytojas jį sulaukė.

— Palauk! Pasėdėk dar.

— Daktare!

— Gerai, gerai, pasėdėk, — o sanitarui — žiurėk, kad neišeitų.

Gal po pusvalandžio gydytojas, vėl atėjo.

— Prašau, aš pats palydėsiu.

Daukus, niūriai pažiūrėjęs į gydytoją, pakilo.

Nueičiau aš ir vienas.

— Negalima, tamsta silpnas esi.

Lauke, prie pat durų, Daukus pamatė greitosios pagalbos automobilį. Sustoję lyg stabo trenktas.

— Prašau lipti, — ragino gydytojas.

— Čia dabar... — traukdamasis atbulas šnypštė Daukus ir sumišęs dairėsi į šalis lyg pagalbos jieškodamas.

— Prašau! — jau kietai kvietė gydytojas.

Staiga Daukus pasisuko ir leidosi bėgti. Ne-

pabėgo. Vienas sanitarų nutvėrė jį už kaklo, kitas už kojų. Visas būrys apspito. Jis spyrė ir kando, bet nepajėgė išsiveržti. Apdraskytą, sukruvintą, surišę įkio jį automobilinei.

Pulkininkas nerimo visą dieną. Ką neveikė, o puskarininkis Daukus stovėjo mintyse. "Kas pasakytų! Toks puikus vyras atrodė, Gal žmona įtraukė? Bet tada nebūtų atėjusi pranešti. E, gal visai nieko. Bet kaip jis pajėgia išlaikyti tokią elegantišką damą? Karininkų žmonos neišgali taip puoštis. Ir vėl — tokios už puskarininkių neina". Net galvoje užė. Tiek nemalonumų..." Teko žvalgybos skyriui pranešti".

Pavakaryje adjutantas atėjo pranešti tyrimo išdavų.

— Nieko neradom, tamsta pulkininke. Atrodo, viskas vietoje. Nebent fotografavo. Tik visi tvirtina, jog niekad vienas štabe nebuvo pasilikęs.

Pulkininkas lengviau atsiduso.

— Gerai. Dar pažiūrėkit. turime būti tikri.

— Klausau!

Beje, pasiųsk viršilą, kad nueitų pranešti poniai Daukienei, jog jos vyrą išsiuntėm ligoninėn. Tegu pats nueina. Ir pasakyk, kad neišgąsdintų.

Nespėjo adjutantas išeiti, kai į duris pasibaldė. Įėjo viršila.

— Ponas pulkininke, prašau leist pranešti!

— Prašau.

— Aš nežinau, kur ponia Daukienė gyvena.

— Na jau, — supyko pulkininkas. — Juk adresus turime. O, berods, lankeisi ten.

— Taip, tamsta pulkininke, buvau keletą kartų. Tik jinai jau seniai su vyru nebegyvena. Girdėjau, jog kažkur vasarojanti.

— Ką čia niekus tauški. Šį rytą jinai buvo mano kabinete.

— Klausau! — Viršila jau sukosi išeiti, kai pulkininkas paklausė:

— Negyvena su vyru, sakai?

— Taip. Paliko jį prieš keletą savaitių. Jau visas mėnuo, kai puskarininkis Daukus maitinasi puskarininkių ramovėje.

— Papasakok, ką žinai, susidomėjo pulkininkas.

— Jau senokai ponia Daukienė pradėjo susitikinėti su kažkokiu vyru. Sako, aukštas valdininkas esąs. O prieš keletą savaitių visai vyrą paliko. Daukus visiems pasakojo, jog ji vasarojanti, bet žmonės žino. Aš pats buvau sutikęs ją Laisvės Alėjoje. Išsi-puošusi, kaip lėlė. Civilis tarnautojas Morkūnas teatre ją matė su anuo vyru. Gerokai už ją senesnis

atrodo. Girdėjau, jog puskarininkis Daukus anam vyrui nemalonumų jįstaigoje pridaręs. Sako sekioja žmoną, gąsdina. Kaip pamišęs.

Pulkininkas sušilo. Širdis pradėjo daužytis.

— Iš kur tai žinai?

— Visi štabe kalba. Kaimynai žino. Mano žmona ten nueina.

— Tai ką man plepėjai, kad jis nekalba! — užpuolė pulkininkas.

— Tiesa, tamsta pulkininke! Nuo to laiko, kai žmona pabėgo...

— Eik sau! — nutraukė jį pulkininkas. — Ir neplepėk! Karys esi, ne boba. Netinka gandelius rankioti.

Sumišęs ir nukaitęs, viršila sumušė kulnimis.

Kitą rytą pulkininkas atsikėlė vėlakai. Jautėsi pavargęs, galvą skaudėjo. Visą naktį prasivartė lovoje. Vos beužmigo paryčiais. Ir tik atsikėlė, kai tos pačios mintys pradėjo graužti: “Šitai apsukti! Visas miestas juokiasi. O tokia daili moteris”. Niršdamas nuėjo tiesiog ligoninėn. Gal gydytojas kokių vaistų duos.

Pamatęs gydytoją, nesusivaldė.

— Kaip jūs pasielgėt su puskarininkiu Daukum? Jis mano pulko karys, ne koks nusikaltėlis, žinok tamsta! Prašiau ištirti, o tamsta ką? Užpuolė, surišo...

— Turėjom surišti, ponas pulkininke. Atsisakė eiti ligoninėn, bėgo, mušėsi. Tamsta įsakėt...

Įsakiau!... — skėstelėjęs rankomis nutraukė jį pulkininkas.

— Atrodė pamišęs, ponas pulkininke. Neatsakinėja, galvos nepakelia. “Jonuką ir Gretutę” paminėjus pradėjo nerimti, bėgti ruošėsi. Matosi, kad netvarkoje su juo, ar kaltas. Sveiko proto vyras...

— “Jonukas ir Gretutė”! Gėdinkis, daktare. Vaikas esi, ar ką?

— Tamsta pats sakėt, — spyrėsi gydytojas.

— Sakiau, kad žmona pasakojo — ir viskas. Tai dar nereiškia, jog tiesa. Pats žinai, ką supykusios moterys pripasakoja. O jis tuojau... Tam gi pas patį ir nusiunčiau. Daktaras esi.

— Ir Karo ligoninėje mano, jog pamišęs. Ką tik pasiteiravau. Sako, nieko neprisileidžia, daužosi. Atrodo, kad jo liga yra pavojingoje stadijoje.

— Pažiūrėčiau, kaip pats elgtumeisi, jeigu imčiau tokiais idijotiškais klausimais kankinti ir dar surištą nuveščiau. Tamsta man atsakysi, jeigu jie jį iš proto išvarys. Ateityje apsileidimo pareigose aš netoleruosiu!

Nors pulkininkas gydytoją bara, bet širdyje džiaugėsi, kad Karo ligoninė mano puskarininkį pamišus esant. Tikra laimė būtų. Pagaliau, kas ten žino. Visą kaltę gydytojui užkroves, pulkininkas pasijuto lengviau. Išėjo net vaistų užmiršęs paprašyti. Eidamas galvojo: “Išvarys jie tą vargšą iš proto. Tikrai išvarys. Šitą tai jau jie moka. Ir kad tik jiems pavyktų”.

Tyrimas ligoninėje užtruko ilgokai. Iš kasdienių gydytojo pranešimų pulkininkas matė, jog puskarininkis Daukus nesitaiso. Ir kitos žinios buvo raminančios. Daukienės negalima buvo rasti, niekas nesišaipė, žvalgybos šauktis nebuvo reikalo. Pamažėl pulkininkas rimo. Jei ne tas, retkarčiais užeinąs, sąžinės graužimas, būtų net visai apie Dauką užmiršęs.

Tik kai vieną rytą adjutantas pranešė, jog puskarininkis Daukus sugrižo, pulkininkas vėl sudrebėjo.

— Ponas kapitone, prašau visus įspėti, jog niekas nei žodžiu, nei žvilgsniu jam tos komedijos neprimintų. Ir atsiųsk jį pas mane, — įsakė pulkininkas.

Adjutantui išėjus, jis nenustigo vietoje. Širdis garsiai tukčiojo. Niekaip nesugalvojo ką sakyti.

— Tamsta pulkininke, puskarininkis Daukus tamstai įsakius atvykau. Prisisatė. Įėjo gyvu žingsniu, smagiai kaukstelėjo kulnimis. Atrodė pasitaisęs.

— Sveikas! — padavė ranką pulkininkas. — Džiaugiuosi, kad sveikas sugrižai. Gerai atrodai, — vengdamas puskarininkio akis sutikti, kalbėjo pulkininkas.

— Ačiū, tamsta pulkininke!

— Gausi atostogų, pasilsėsi... Tik tą reikalą, — pulkininkas stabtelėjo, — dėl žmonos, užmiršk. Žinai, mes visi klaidų padarome supykę. O moterys, žinai...

— Klausau, tamsta pulkininke!

— Gerai. Tikiu tamsta, o sakyk, kur žadi atostogas praleisti? Patarčiau pas tėvukus nuvykti. Sveikas kaimo oras, aplinka daug padėtų.

— Ačiū, tamsta pulkininke! Bet mes su žmona nutarėm šiais metais Palangon važiuoti.

Pulkininkas pakėlė galvą.

— Su žmona?

— Taip, tamsta pulkininke! Ji sugrižo pas mane. Susitaikėm. Kaip sakot, visi klaidų padarome.

Pulkininkui lyg kas širdin įdūrė. Paliko šilta.

— Sveikinu, sveikinu, — murmėjo sumišęs.

— Jei ne jinai, tai jau bepročių ligoninėje

(Nukelta į psl. 83)

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja S. Kaunellenė

8650 Shari Drv., Westland, MI 48185

Šiuo adresu siųsti visą "Tremties trimitui" skirtą medžiagą

TAIP KŪRĖSI ŠAULIŲ SĄJUNGA

Red. pastaba:

Užsienio lietuviams naudinga žinoti, kaip apie Lietuvos Šaulių Sąjungą rašoma sovietų okupuotos Lietuvos spaudoje. Čia persispausdiname straipsnį iš Jaunimo Gretų nr. 9, p. 13. Vilnius, 1989 m. rugsėjo mėn. Žurnalas mėnesinis, iliustruotas. Vyr. redaktorius Kazys Žilėnas, vyr. red. pavaduotoja Danutė Aleliūnienė. Žurnalo tiražas 210,000. Atspaudą atsiuntė Kario žurnalo skaitytojas. A.G.

-o-

Lietuvos Šaulių Sąjunga — savarankiška, karinė organizacija, turėjusi savo uniformą ir laikiusis tarptautinių karo papročių — tokį įrašą skaitome *Lietuvių Enciklopedijoje*.

1919 m. mūsų valstybė ir kariuomenė žengė pirmuosius savarankiškus žingsnius. Tuomet jaunai policijai ir kariuomenei į pagalbą atėjo visuomenė — savanoriai vyrai, patys išsirenkę vardus ir pasirūpinę ginklų. Jų tikslas buvo gyvenamosiose vietose padėti kariuomenei.

Apskritai, 1919 m. Lietuvoje randame įvairiausių susibūrimų: partizanų, garbės milicijos, slaptų kuopų, piliečių apsaugos organizacijų.

Apie Šaulių Sąjungos susiformavimą tiksliausiai yra pasakęs Sąjungos įkūrėjas dvarininkas V. Putvinskis: "Norint parašyti šaulių istoriją, sunku

būtų atrasti žymesnių dienų ir asmenų vardų, surištų su šaulių veikimo pradžia. Jų pradžia padarė patys žmonės, gindamiesi nuo visokių plėšikų ir gindami savo kraštą nuo svetimtaučių priešininkų".

Bene daugiausia apie svetimšalių veiklą Lietuvoje medžiagos buvo surinkęs Spaudos Biuras, veikęs prie Ministrų kabineto. Štai Spaudos Biuro ataskaitose skaitome, kad 1919 m. gegužės 9 - 10 d. subruzdavo vokiečiai, užsilikę Lietuvoje nuo okupacijos laikų. Kaune vaikščiojo jų sustiprintos sargybos, gatvėse kareiviai būriavosi ištisą parą, užkabino žmones. Tų pačių metų birželio 20 - 24 d. vokiečiai Šiauliuose nukovė ir sužeidė kelioliką lietuvių kareivių. Po šių įvykių keletos Biuro bendradarbių susirinkime buvo nutarta, jog reikalinga įsteigti ginkluotą visuomeninę organizaciją "visokiems gaivalams tramdyti".

Antras didesnis pasitarimas Spaudos Biure įvyko 1919 m. birželio 22 - 23 d. Pirmajame pasitarime dalyvavo tik 5 - 6 asmenys, antrajame — 15. Tų organizacijų susirinkimų sumanytojai buvo M. Šalčiūs, A. Vienuolis — Žukauskas, F. Kirša, A. Klimas ir kiti. Sukurti naują organizaciją labiausiai užsidedė Matas Šalčius. buvo nutarta sušaukti dar didesnę susirinkimą birželio 27 d.

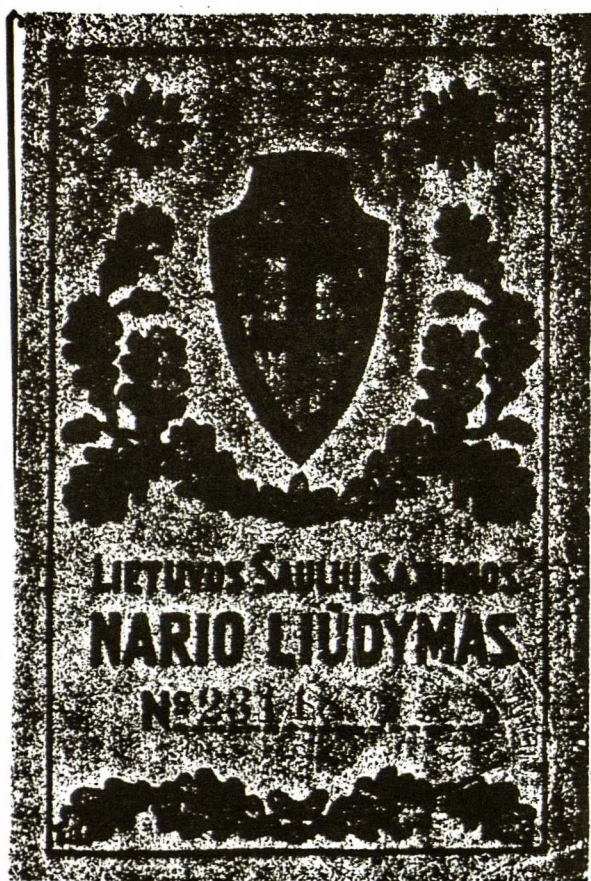
Šiame susirinkime naujoji draugija

gavo Šaulių vardą (anot A. Klimo ir A. Vienuolio, tokį vardą pasiūlęs M. Šalčius). Be to, ji įterpiama į neseniai įkurtą Lietuvos Sporto Sąjungą kaip jos sekcija. Ir šaulių vardas parinktas tam, kad lengviau pritaipytų prie minėtos sportinės draugijos. Apie visa tai buvo parašyta *Lietuvos dienraštyje*: "Prie Lietuvos Sportų Sąjungos susidarė "Šaulių skyrius", kuris trečią dieną, liepos 2 d. susirinko Vytauto kalne, lygiai 5 val. vakaro galutinai savo reikalo aptarti ir padaryti praktikos žingsnių".

Į šauktąjį susirinkimą atėjo gal 10 vyrų. Bet liepos 8 d. buvo jau apie 40. tą dieną dalyvavo ir V. Putvinskis. Kitą dieną savo žmonai Emilijai jis rašė: "Aha, o visgi mano viršus, padarėme pradžią L.Š.S. Taipusiai sportinė, pusiaupolitinė — karinė — partizaninė organizacija".

V. Putvinskis, nepaisant to, jog Šaulių Sąjungos užuomazgų anksčiau būta, jos pradžią laikė 1919 m. liepos 8d. Tačiau organizacijos įkūrimo data reikėtų laikyti birželio 27 dieną, nes tada ji oficialiai gavo Šaulių Sąjungos vardą. Nuo Sporto Sąjungos Šauliai atsiskyrė 1919 m. rugsėjo 20 d.

Šaulių sąjūdis prasidėjo ir plėtojosi po karinio pavojaus ženklų. Todėl ir karinis pasirengimas nuo pat pradžių čia buvo privalomas. Rikiuotės pamokos vykdavo Kaune, Vytauto kalne. Be V. Putvinskio, rinkdavosi M. Ša-

Jurgeloričius
 Vardas *Jūšius*
 Skyrtus *Kauno*
 Būrys *Kauno*
 Šaulio-rūšis *Rinkis*

Prilmtas į Lietuvos Šaulių Sąjungos narius
 1921 m. *gegužės* mėn. *20* d.

Duota Kaune,
 1921 m. *kovos* mėn. *3* d.

V. Putvinskis
 Lietuvos Šaulių Sąjungos
 Viršininkas

M. Putvis
 Sudėjęs ir Instruktavimo
 Skyriaus Viršininkas

Šitaip atrodė Šaulių Sąjungos nario liudijimas su Vl. Putvio - Putvinskio parašu. Iš P. Jurgėlos archyvo

lčius, M. Žvirėnas, A. Vienuolis-Žukauskas, prof. B. Sruoga, adv. R. Skipitis. Karinio mokslo mokė vokiečių kariuomenėje tarnavę B. Kuodaitis, K. Musteikis ir kiti. Po mėnesio Vytauto kalne, jau rinkdavosi apie šimtas narių. Daugelis pirmųjų šaulių būvco aukšti valdininkai be to, jau pusamžiai vyrai.

Iš Kauno Šaulių Sąjungos centro gijos ėmė plisti po visą Lietuvą. Netrukus atsiranda skyrių Panevėžyje, Raseiniuose, Šiauliuose. Seinuose ir kitur 1919 m. gruodį buvo jau 16 skyrių su 39 būriais, 805 narių.

1920 m. birželio 27 - 29 dienomis įvyko pirmasis Sąjungos atstovų suvažiavimas. Jame dalyvavo Šiaulių, Utenos, Ukmergės skyrių bei Panevėžio, Šėtos, Vilkijos ir kitų būrių atstovai. Suvažiavimas išrinko Centro

valdybą, kuriai priklausė V. Putvinskis (pirmininkas), M. Šalčius, M. Mikėlkevičius, R. Skipitis, K. Ralys, K. Bielinis ir kap. Papečkys. Pagal 1919 m. įstatus, šiauliai galėjo būti visi įvairaus amžiaus Lietuvos piliečiai, dori žmonės, nenusikalbę baudžiamiesiems įstatymams. Stojantis į Šaulių Sąjungą turėjo pasirašyti šitokį įžadą: "Aš...tvirta valia ir visa siela prižadu ginti, ligi būsiu gyvas, Tėvynės Lietuvos nepriklausomybę, naikinti priešininkus visomis karo priemonėmis ir nesiliauti kovojus, kol bent vienas priešininkas, bus Lietuvos žemėje. Aš prižadu susirišti su kitais šauliais broliškais ryšiais ir pildyti visus šaulių įstatus".

Reikia užsiminti ir apie jaunuosius šaulius. Pirmieji Sąjungos įstatai sakė, kad nariai gali būti visi "be

amžiaus skirtumo". Dėl to jau 1919 m. buvo ir šaulių gimnazistų. Netrukus iškilo nesutarimų su Švietimo ministrija. Yra žinoma, kad 1919 m., gruodžio 11 d. iš vieno būrio gimnazijos vadovybei įsakius turėjo pašalinti net 19 moksleivių. 1920 m. pabaigoje Centrinė valdyba nusprendė, kad nepilnamečiai šauliai turi turėti tėvų raštišką sutikimą. Tais metais moksleivių šaulių buvo Panevėžio, Utenos, Raseinių, Kupiškio, Kauno ir kitose gimnazijose. Utenosa "Saulės" gimnazijos būrio narys buvo Teofilis Tilvytis.

Išsiplėtus Šaulių Sąjungos veiklai, 1921 m. sausio 23 d. primenamos taisyklės šauliams mokiniams:

1. Neturintiems 17 m. reikalingas tėvų raštiškas sutikimas.

2. Dėl šaulio darbų mokinyms be

mokyklos leidimo negali praleisti pamokų.

4. Mokiniai šaulių būriuose sudaro savo grandis, kurių veikla pritaikoma mokyklos tvarkai ir pastarosios vadovybė turi teises ją kontroliuoti.

Moksleivių būrių buvo nemaža. Be minėtų, žinomi dar Marijampolės, Biržų, Krekenavos, Ukmergės, Kretingos, Žagarės ir kiti.

Dar vienas opus klausimas buvo kitataučių Lietuvos piliečių priėmimo į Sąjungą klausimas. Apie tai *Trimitė* rašė V. Putvinskis: "Sąjungos įstatai sako, kad "Šauliu gali būti kiekvienas". Vienu žodžiu, visi Lietuvos patriotai. Tačiau jei jie nemoka lietuvių kalbos, bet yra tokio nusistatymo, tai visada stengsis ją gerai išmokti. Todėl, mūsų manymu, gerus piliečius bet dar nemokančius lietuvių kalbos, reikia priimti kandidatais, o gerai išmokus kalbą — paversti į tikruosius narius".

Moterys Šaulių Sąjungoje veikė nuo pat jos susikūrimo. 1920 m. Kaucho rinktinei be V. Putvinskio dukters priklausė M. Pipikaitė, A. Breivaitė, R. Sidzikauskienė ir kitos. Tačiau Šaulių moterų veiklos taisyklės patvirtintos tik 1933 m.

Lietuvos Šaulių Sąjungai dalyvauti karinėse operacijose, palaikyti tvarkai, kariniam pasiruošimui buvo reikalingi ginklai. Sąjungos steigėjai, ilgainiui virto ginklų sandėliu. Dalį ginklų įsigydavo iš Krašto Apaugos ministerijos, tačiau daugiausia savo pastangomis. Tuo reikalu dažnai važinėdavo į Šiaulius. 1919 m. spalio mėn. įsipareigoja parvežti 50 šautuvų, 1 kulkosvaidį, 100 granatų ir šovinių. Ginklai dažniausiai buvo perkami iš besitraukiančių iš Lietuvos vokiečių kareivių.

1924 m. sausio 17 d., vyr. karo instruktorius išleidžia aplinkraščių: "Šaulių Sąjungos ginklai laikomi sandėliuose, o išimtiniais atvejais leidžiama turėti ir namie, bet tuomet už juos būriu vadas imasi visą atsakomybę". Reikia pažymėti, kad ne visi šauliai buvo pakankamai sąmoningi ir drausmingi. Matyt, neveltui maj. S. Za-

skevičius 1922 m. buvo priverstas išleisti "Įsakymus šautuvo reikalui":

1. Nenešioti jo naktigonėn.
2. Nevalkiok po vestuves, atlaidus ir kitus pokylius.
3. Nešaudyk varnų, kiškių ir nekalčių stirnų.
4. Nepūdyk palapinėse.
5. Nedžiugink juo smalsias merginas.

6. Visi šaunamieji ginklai buvo registruojami pas karo komendantą. Kiekvieną mėnesį daliniai siuntė žinias centrui apie apsiginklavimą.

Čia pateikta informacija apie Šaulių Sąjungos ginkluotę ir narius, remiantis 1921 m. lapkričio 2 d. duomenimis: tikrųjų šaulių rikiuotės 5224, nerikiuotės 1933, rėmėjų 102; šaulių kandidatų rikiuotės 762, nerikiuotės 343, rėmėjų 20; šautuvų 4074, kulkosvaidžių 29, bombosvaidžių 202, revolverių 368, šovinių šautuvams 323080, revolveriams 24990, bombų 235, rank. granatų 3807, durtuvų 165, žiūronų 6, žemėlapių 60, telefonų 20, lengvųjų automobilių 2, motociklų 1, dviračių 10, arklių 26, vežimų 10.

Automobilį "Ford" laikinai dovanavo Amerikos Lietuvių Prekybos Bendrovė, o antrąjį "DiHi" — Kelmės gyventojas B. Giršavičius.

1922 m. arkliams išleista 100000 auksinių balnams — 15000, dviračiams — 30000.

Drąsiai galime teigti, jog šaulių organizacija įkurta tik gynybiniais tikslais. Jau 1919 m. įstatai žymi: "Šaulių šventa pareiga — ginti Lietuvos nepriklausomybę visomis jėgomis". "Puolant priešui" šauliai eina "su ginklų rankose", o "ramiu laiku" Sąjunga veikia "miklindama kūną, lavindama dvasios kilnumą ir keldama sąmoningumą". Kariniai dalykai įvesti dėl to, kad, kaip pažymėta 1919 m. *Trimitė* "Geriausia diplomatija yra bejėgė, jeigu už jos nestovi jėga".

Sąjungoje buvo žymi ir kultūrinė veikla. Ji numatyta jau pirmuosiuose įstatuose. O vyr. karo instruktorius maj. S. Zaskevičius 1922 m. gegužės 26 d. įsakyme rašo: ...šaulys bus toks eilinis Lietuvos pilietis, kuris tvirtai

pasiryžęs visokiais būdais dėl jos laisvės kovoti. Kovoti ne tik jėga, bet ir mokslu, fiziniu darbu ir supratimu".

Karinę ir kultūrinę Sąjungos veiklą jos vadovybė vadino "šautuvu ir knyga". Pirmame *Trimitė* numeryje, redakcijos žodyje, pasakyta: "Tvirta ranka turi mokėti valdyti aštrų kardą, o karšta širdis ir šaltas protas — valdyti ranką".

Nenuostabu, kad Šaulių Sąjunga pirmoji kėlė užrašų viešose vietose, kino filmų įgarsinimo sulietuvinimą.

Taikliai Šaulių Sąjungos ideologiją apibūdino Lietuvos prezidentas A. Smetona: "Šaulių Sąjungos ideologija yra išriedėjusi iš bendros tautinės ideologijos, o jos funkcija, jos paskirtis, kaip rodo jos statusas yra dvejopa: būti pagalbine mūsų krašto ginklo galia ir reikštis visuomenėje įvairiais kultūros darbais. Tokiu būdu, ji vienu šonu atsiremia į mūsų kariuomenę, būdama paklusni jos vadovybei, antru šonu įsiterpia eilėn kultūrinių draugijų. Bet ji šiems ne konkurentė, o talkininkė".

Nė viena kita Lietuvos Respublikoje egzistavusi organizacija nesulaukė tokios didelės visuomenės paramos bei vyriausybės aukšto įvertinimo.

1940 m. Tarybų Rusijai okupavus Lietuvą, Šaulių Sąjunga patyrė skaudų ir dramatišką likimą. Šauliai eję tautinės savimonės keliu, tapo komunistinio internacionalinio kosmopolitizmo priešais. Neatsitiktinai Lietuvos TSR vidaus reikalų liaudies komisaro A. Guzevičiaus 1940 m. lapkričio 28 d. įsakymu (Nr. 0054) visi šauliai pateko į sąrašus asmenų, kuriuos reikia "apdirbti ir likviduoti".

Džiugu šiandien matyti, kaip atgimsta visa mūsų Respublika, atkuriamos įvairios organizacijos, draugijos, gyvavusios Nepriklausomoje Lietuvoje. Norėtusi, kad būtų atgaivinta ir Šaulių Sąjunga. Taip, manau, deramai pažymėtume šįmet sukankančio Lietuvos Šaulių Sąjungos 70 metų jubiliejus sukakti.

Raimundas Galminas

ŽINIOS APIE LIETUVOJE ATSIKURIANČIUS ŠAULIUS

1989 m. gruodžio 12 d. Lietuvos Šaulių Sąjungos atkūrimo iniciatyvinės grupės laikinosios Tarybos įgaliotas atsakingasis sekretorius Stasys Ignatavičius parašė laišką Los Angeles Daumanto kuopos buvusiam pirm. Kaziu Karužai apie pirmuosius atsikuriančių šaulių žingsnius bundančioj ir kovojančioj Lietuvoj. Taip pat laiškus gavo LŠST CV p-kas Mykolas Abarius, Kanados Vilniaus šaulių rinktinės p-kas ir kiti. Ne visi tuos laiškus skaitė, bet jie įdomūs kiekvienam šauliui, todėl duodu Kaziu Karužai rašyto laiško tekstą.

Didžiai gerbiamas broli,

Labai džiugu, kad Vlado Putvinskio idėjos ir įkvėpimas sujungė mus labai kilniam ir reikalingam darbui — Lietuvos valstybingumo atgavimui. Didelis "Ačiū" Jums už nuotrauką ir LŠST statutą, kurie mums įkvėpė jėgų, ryžto ir pasitikėjimo. Nuo šiol mes pajutome, kad nesame vieni ir jausime dvasinį ryšį su mūsų užjūrio broliais.

Vladas Putvinskis rašė, kad visi šauliai — broliai ir seserys, bet dabar mes manome, kad pakol Lietuva vergauja Maskvai, mes turime ypač jaust brolybės ryšius ir turime kaip galime padėti savo brangiajai Tėvnei.

Noriu Jums pasipasakoti apie mūsų atkuriamąją grupę ir jos darbą. Dabar mes esame Sąjungos atkūrimo stadijoje. Didelio politinio veiklumo pakol kas pareikšti negalime dėl Jums žinomų politinių priežasčių, bet be darbo nesėdime. Lietuvos kardinolas Vincentas Sladkevičius, pas kurį buvome palaiminimo, teigiamai atsiliepė apie mūsų kilnų darbą vardan Lietuvos. Rugsėjo 20 dieną per LŠS jubiliejų (70 metų) Kelmėje prie mūsų vado Vlado Putvinskio kapo atkūrimo iniciatyvinės grupės nariai davėme priesaiką Dievui, Tėvynei — Lietuvai ir mūsų Sąjungos įkūrėjui. Prieš tai Prisikėlimo bažnyčioje Kaune buvo pašventinta pirmoji mūsų vėliava. Mūsų atkūrimo Lietuvoje Šaulių Sąjungos tikslas yra Nepriklausoma Lietuvos valstybė ir dori pavieniai fiziškai pajėgūs nariai. Per Sąjūdžio spaudą esame paskelbę kelis mūsų straipsnius (jų iškarpas Jums siunčiame) o taip pat ieškome ryšių su senesniais šauliais. Dabar gauname daugybę laiškų iš visų Lietuvos kampelių su noru dalyvauti pažangiausios Nepriklausomybės laikų organizacijos darbe. Atsikūrė būrys Kelmėje, Skriaudžiuose, Kaune. Atsikūria Pasvalyje, Radvi-

L i e t u v a i

PETRAS KARUŽA

*Lietuva, žeme kryžių ir smūtkelių,
Šalie artojų su baltais trinityčiais!
Kodėl parymai prie dulkėto kelio
Lygu juodalksnis saamanotos gryčios?...*

*Ko susidūmojai lyg laukų mergina,
Radusi laimę žydriam lino žiede?
Gal svetimi pančiai vėliai surakino,
Kad skruostų raukšlėm šaltos rasos rieda.*

*Tėviške mano. Krašte žalių girių!
Tu tapai našlaite, valkata elgeta.
Kuri bastaisi nuo durų lig durų,
Iš visur išvyta lyg dūšia be vietos,*

*Nuo tavęs sūnūs, dukters nusigrįžo
Žydinčią laisvę į purvus sumynę.
Jų dūšios birža — Berlynas, Paryžius.
Skambantis auksas, blizgančios krūtinės.*

*Bet aš tau, Tėvyne, meilę vis dainuosiu,
Meilę ir laisvę — naują atgimimą.
O kas pamiršo žalius kaimo' uosius,
Tą akmeniu teprislėgs juodas prakeikimas.*

liškyje, Gargžduose, Vilniuje, Sėdoje. Su atgimstančia Lietuva atgimsta Lietuvos Šaulių Sąjunga.

Aišku, turime ir sunkumų, jaučiame visuomenės politinį atsargumą, netgi ir baimę, kad patys to nenorėdami galime sutrukdyti Lietuvai einančiai į Nepriklausomybę. Bet mes tai suprantame ir jaučiame milžinišką atsakomybę už save ir savo veiksmus, bet esame nepratę verkšlenti, dirbame pagal V. Putvinskio devizą "Būti visada pirmiems".

Gerbiamas broli Kazy ir visi Kalifornijos rinktinės nariai, vasario mėnesio rinkimų į Lietuvos TSR Aukščiausią Tarybą visuose rinkimuose tikimės sutriuškinti staliniečius. Galvojame sukviesti Lietuvos Šaulių Sąjungos atkuriamąją suvažiavimą, kuriame labai norėtume matyti ir Jus. Apie konkrety laiką pranešime vėliau., Nuo šiol palaikysime brolišką ryšį, dabar renkame knygas apie Lietuvą, jos istorinę raidą, žymiuosius veikėjus bei tremtinių at-

VILKAVIŠKIO "ŽIBURIO" GIMNAZIJOS MOKSLEIVIŲ ŠAULIŲ BŪRYS

KAZYS KARUŽA

Petras Karuža, būdamas pirmose gimnazijos klasėse, susidomėjo Lietuvos kariuomene ir šaulių organizacija, kurios buvo vyriausybės sukurtos šalies apsaugai.

Petras, baigęs pradžios mokyklą 1920 metais, susidomėjo Lietuvos tautos atkūrimu. Skaitė labai daug knygų ir įvairios literatūros. Jos ieškojo kaimuose ir Vilkaviškio miesto bibliotekose ir pas kunigus klebonijoje. Bet jos gaudavo ir mūsų kaime pas giesmininką Kazimierą Žemaitaitį, o jis buvo knygnešių talkininkas, tai ir turėdavo įvairių brošiūrų, kurias gabendavo knygnešys Vincas Leveckis iš Prūsų į Kudirkos Naumiestį. Jis ir ten vėliau vaiku būdamas keliavo ir susipažino su knygnešiais ir Kudirkos Naumiesčio klebonu ir vaistininku. Ten buvo knygnešių didžiausias sukūrys, kur lietuviškas žodis sklido po visą Lietuvą caro laikais ir priespaudoje. Petras šia literatūra domėjosi ir Lietuvos valstybės laisvės atgavimu.

Todėl Petras nuo mažens brendo protiniai. Dar buvo vaikas, kai 1918 m. Vasario 16 buvo paskelbta Vilniuje Lietuvos nepriklausomybė. Naujoji vyriausybė jaunus vyrus šaukė savanoriais ginti savo šalį nuo puolamų priešų. Išgirdęs šauksmą vyriausybės vadų, subruzdavo visoje šalyje jaunimas: kaimuose, miesteliuose ir dideliuose miestuose ir dalis lietuvių užjūriuose. Drąsuoliai jaunuoliai, keliavo iš visos šalies į surinkimo punktus ir stojo savanoriais ginti Lietuvos šalį.

Mūsų kaimas buvo suskirstytas į dvi dalis: didysis Vokiškėlių ir mažasis Vokiškėlių kaimas. Stambūs ūkininkai, mažžemiai ir bežemiai žmonės. Mažasis Vokiškėlių kaimas turėjo 10 mažų sodybėlių, bet

buvo labai turtingas jaunimo prieaugliu. Iš mažojo kaimo net keturi vyrai stojo savanoriais į Lietuvos kariuomenę. Pagarsėjusio plačioje apylinkėje giesmininko du sūnūs: Pijus ir Antanas Žemaitaičiai, Pijus Matjošaitis ir Stasys Tupčiauskas (visi bežemiai). Jie nuvyko į Vilkaviškio kareivines ir užsiregistravo savanoriais, kur jau buvo susirinkę keli jaunuolių nuo 15 ir per 27 metų ir vyresnių. Komisija ėmė nuo 16 metų ir vyresnius vyrus į savanorių eiles. Bet atsirado ir tokių, kurie pamelavo savo amžių ir kadangi atrodė vyresni, pakliuvo į savanorius. Savanoriams vyriausybė žadėjo duoti dvarų žemės.

Na, ir Petras susirūpino ir nuskubėjo pasižiūrėti tų jaunuolių, kurie stojo savanoriais į kariuomenę ir palydėjo savo keturius kaimynus. Jis stebėjo jų registraciją. Grįžęs džiaugėsi, kad tiek daug prisirinko jaunimo ir pasiruošė kovai prieš šalies priešus.

Savanoriai dalyvavo kovose su bermontininkais ir bolševikais.

Mūsų visus naujokus aprenge, aprūpino maisto produktais ir amunicija ir išvedė pėsčius ir važiuotus prie lenkų demarkacijos linijos. Prasidėjo atkaklios kovos. Mūsų savanorių ir karių didelis noras gyventi laisviems padėjo jiems laimėti kovas, ir lenkai turėjo pasitraukti.

Bet ne visi savanoriai ir kariuomenės daliniai sugrįžo į namus, daugelis paaukojo savo gyvybes už Lietuvos laisvę. Grįžo mūsų mažojo kaimo trys savanoriai: du broliai Žemaitaičiai ir Pijus Matjošaitis. Jie trys gavo dvaruose po 8 ha. žemės iš valdžios paskolas ir puikiai įsikūrė, pasistatė trobas, prisiaugino galvijų ir gražiai, ramiai gyveno nepriklausomo-

siminimus. Šias knygas neužilgo išsiųsime Jums į Los Angeles.

*Tuo ir baigsiu savo laišką.
Dievas ir Tėvynė laukia gerų darbų.*

Lietuvos Šaulių Sąjungos atkūrimo iniciatyvinės laikinosios tarybos įgaliotas Laikinosios Tarybos atsakingasis sekretorius St. Ignatavičius.

LŠST CV P-kui Mykolui Abariui rašytame laiške

rašo, apie numatytus darbus, ryšių su išeivijos šauliais palaikymą ir numatytą sušaukti Suvažiavimą. Suvažiavimas įvyko Kaune Vasario 16-tąją. Jame dalyvavo LŠST CV p-kas Mykolas Abarius. Grįžęs jis supažindins išeivijoj esančius dalinius su suvažiavimo nustatytomis ateities gairėmis ir tolimesnio glaudaus ryšio galimybes. Lietuvos Šaulių Sąjunga labiausiai nukentėjo nuo okupantų. Vlodo Pūtvio žmonos, jo sūnų ir eilinių šaulių kančios ir mirtys, įkvėps būsimuosius.

“Žiburio” gimnazijos buvę mokiniai, kariūnai ir studentai, visi, išskyrus du, buvę skautai ir šauliai. I eilėje iš k. į d. Petras Karuža ir Stasys Aušrota. II eilėje: Stasys Danilevičius, Juozas Verbyla, Ričardas Pesys (skautininkas) ir Juozas Seliokas. III eilėje: Vladas Aušrota, Petras Masys, Vincas Babinskas ir Kabačinskas. 1927 metai. Iš Kazio Karužos albumo

je Lietuvoje. Ketvirtasis savanoris Stasys Tupčiauskas negrįžo, jis žuvo kovose prie demarkacijos linijos...

Petras Karuža, mokydamasis Vilkaviškio “Žiburio” gimnazijoje, nutarė įkurti tos gimnazijos mokinių šaulių būrį 1922 - 1923 metais. Jis apie tai daug galvojo, tarėsi su savo klasės draugais ir mokytojais, kurie jo sumanymui pritarė. Moksleivių šaulių būrys buvo įsteigtas. Dirbo visi sutartinai. Šaulių būrys buvo pavyzdys kitoms jaunimo organizacijoms. Petras priklausė visoms jaunimo organizacijoms.

Pradžią buvo labai sunki. Jie neturėjo apmokymui šautuvų. Vietoje šautuvų vartojo ilgas lazdas, kurias priglaudę prie peties žygiuodavo lyg su šautuvais gatvėmis iki dvaro didžiojo parko, kur augo didžiuliai aukšti, šakoti ąžuolai, kurių ilgos šakos gaubė ir puošė plačiąją apylinkę. Apie tai man pasakojo losangeliečiai agr. Juozas Rudzevičius ir teisininkas Vincas Počas. Be to, aš pats matydavau, juos žygiuojant ir kartais juos pasekdavau. Senesnio amžiaus žmonės, eidami šaligatviu ir matydami su lazdomis žygiuojančius ir dainuojančius moksleivius, stebėdavosi ir saldžiai pasijuokdavo, kad čia būsimeji šauliai ir Lietuvos gynėjai.

Baigę karišką mankštą parke, sustodavo rikiuotėje parko pievose ir vėl su daina gatve grįždavo atgal į gimnazijos kiemą prie upelio ir čia išsiskirstydavo ir sueidavo į klases. Tokie užsiėmimai būdavo pamokų metu vieną ar du kartu savaitėje.

Vėliau mokinių karinį apmokymą jau su šautuvais pravedavo atvykę iš kareivinių puskarininkiai, viršilos ir karininkai. Kiek prisimenu instruktoriais buvo puskarininkis N., viršila Evaldas Bėrentas, ltn. Tarasonis ir rinktinės vadas kpt. Lelešius. Ltn. Tarasonis ir jo brolis mokytojas su šeimomis buvo išvežti iš Vištyčio į Sibirą 1941 m. birželio 15 d. Jie negrįžo į brangią tėvynę, mirė koncentracijos stovyklose Sibire. Jie buvo puikūs vyrai, garbingi Lietuvos sūnūs, juos gerai pažinojau.

Vilkaviškio “Žiburio” gimnazijos šaulių būrys išaugo skaičiumi ir buvo gerai apmokytas. Šaudyti pratindavosi kareivinių šaudykloje, kuri buvo už kareivinių stadijono šiaurės pusėje. Šaudymą pravedavo viršila Bėrentas ir kiti kariškiai. Šautuvus išduodavo šaulių rinktinės štabas, kuris buvo įsikūręs Basanavičiaus gatvėje Nr. 9.

Šaulių būriui vadovavo vyresniųjų ir Petro klasės mokslo draugai: Vytautas Bulvičius, Viktoras

Vilkaviškio "Žiburio" gimnazijos moksleivių šaulių būrys kariškose pratybose su šautuvais. Iš k. į d. viršila Evaldas Berentas, puskarininkis. I- eilėje iš k. į d. nepaž., Juozas Šteinys, Matulaitis, Naujokas, Juozas Matusevičius, nepaž., nepaž., Juozas Verbyla, nepaž., Liudas Tamašauskas - Tamošaitis, nepaž. II eilėje: V Gavėnas, Vincas Počas, Kružikas, nepaž., Juozas Jasevičius, Juozas Senkus, Almonaitis, nepaž., Petras Karuža ir Vincas Kožica. (Tarp jų yra: a. a. prel. Pijus Ragažinskas, a. a. prel. Aleksandras Arminas, M. Gerulevičius, Matas Jurkynas, Unguraitis ir kit.). Nuotrauka iš Kazio Karužos albumo

Bačinskas (skautininkas), V. Gavėnas, Jonas Savickas, Vincas Počas, kuris man suteikė daug žinių apie Vilkaviškio moksleivių šaulių būrį ir a. a. prel. Pijus Ragažinskas. Taip pat Petro raštų knygoje *Petras Karuža*, Petro mokslo draugas kalbininkas Matas Jurkynas parašė Petro biografiją ir pažymėjo, kad moksleivių šaulių būrį gimnazijoje įsteigė Petras Karuža. Vėliau šaulių rinktinės vadu buvo kpt. Lelėšius. Pažymėtina, kad už nuopelnus šaulių darbe keletas mokinių Šaulių Sąjungos vadovybės buvo apdovanoti 10-čio sukakties žymniais 1928 metais šaulių rinktinės šventės metu. Jonas Antanavičius-Antanaitis gavo Vyčių Kryžių, Vincas Seliokas — medalį. Du apdovanoti mokiniai tuo metu buvo vos 17 metų amžiaus. Vienas iš jų — teisininkas Vincas Počas dabar gyvena Long Beach, Kalifornijoje. Kiti buvo žymiai vyresnio amžiaus.

Vilkaviškio "Žiburio" gimnazija paruošė daug mokinių. Kai kurie iš jų baigė karo mokyklą ir aukštuosius karininkų kursus ir budėjo tautos sargyboje.

Kiek prisimenu karo mokyklą baigė lakūnas Kuncaitis, sav. kūr. plk. Vincas Jasulaitis, gen. Gustaitis, mjr. Vytautas Bulvičius, kpt. Albinas Bulvičius (žuvo karo metu), sav. kūr. kpt. Gregoris Radvenis, Vaclovas Dalininkaitis, B. Guoga, Bronius Bačinskas, Jonas Dzenkaitis, Robertas Bėrentas, Jo-

nas Savickas, Leonas Juodišius, K. Kaukas, Puodžiūnas, Matulaitis, Runkus, Jonaitis, Petras Masys (mjr.), Stasys Danilevičius, Juozas Seliokas, Albinas Šperbelys, Stasys ir Petras Čiaučionai (areštuoti Pallengone ir ištremti į Sibirą 1941 m. Lagerio stovyklos sukilime Nevelskoje abu broliai buvo sušaudyti 1942 metais), Albinas Kijauskas, Jonas Jakubauskas, Vaclovas Kronkaitis, asp. Liudas Tamašauskas-Tamošaitis, Albertas Malskaitis, Jonas Verbyla, Zigmas Raulinaitis, asp. Jonas Kriščiūnas, asp. Juozas Kriščiūnas ir jų pusbrolis asp. Apolinaras Sakevičius - Sakus, jų buvo žymiai daugiau, ne visus prisimenu.

Vilkaviškio gimnaziją baigė daug poetų, rašytojų, diplomatų ir įvairių profesionalų. Daug dirbo diplomatinėje tarnyboje, kiti buvo aukštose valstybės pareigose.

Petras Karuža priklausė įvairioms organizacijoms: ateitininkų, skautų, šaulių, Šatrijos korporacijai, rašytojų d-jai, žurnalistų sąjungai, Darbo Federacijai ir kit. Gimnaziją baigė 1928 m. ir tais pačiais metais įstojo į Vytauto Didžiojo u-tetą. Studijavo lietuvių ir prancūzų literatūrą teologijos-filosofijos fakultete. Baigė. Buvo *Ryto* redaktorius, vėliau kino filmų cenzorius. Peršalęs susirgo kovo 12 d. ir už trijų dienų mirė nuo plaučių uždegimo. Jam susirgus, pašauktas dr. Gylis, patikrinęs nustatė, kad papras-

LŠST CENTRO VALDYBOS POSĖDIS

LŠST centro valdybos posėdis įvyko gruodžio 9 d. sąjungos pirmininko Mykolo Abariaus namuose, Tuscany Ct., Livonia, Michigan 48154. Posėdyje dalyvavo: sąjungos pirmininkas Mykolas Abarius, kapelionas kun. Alfonsas Babonas, vicepirm. Juozas Mikulis, vicepirm. Vincas Tamošiūnas, Moterų vadovė Anelė Kirvaitytė, Jūrų šaulių vadovas Bronius Valiukėnas, Kultūros reikalams vadovas muz. Stasys Šližys, sekretorius Eduardas Milkus, II sekretorius Romas Macionis, ūkio vadovas Juozas Kinčius, šaudymo sporto vadovas Jonas Šostakas, foto korespondentas Balys Telyčėnas ir rašantysis šias eilutes.

Posėdį pradėjo LŠST pirmininkas Mykolas Abarius, kuris, pasveikinęs atvykusius ir paskaitęs 17 punktų darbotvarkę, pakvietė sąjungos kapelioną kun. Alfonsą Baboną sukalbėti maldą.

1987 m. lapkričio 5 d. įvykusio valdybos posėdžio protokolą perskaitė sekretorius Eduardas Milkus. Protokolas su mažu pataisymu priimtas. Pirmininkas Mykolas Abarius padėkojo atvykusiems už gražų bendradarbiavimą, pareikšdamas, kad mes gal ir nepadarėme tiek, kiek buvome užsibrėžę. Buvome nutarę paminėti Šaulių sąjungos 70 metų sukaktį, bet dėl gausių vykstančių daliniuose renginių šiam minėjimui neradome vietos ir tą sukaktį minėsime 1990 metais rugsėjo mėnesį. Lankėme dalinius ir dalyvavome jų renginiuose — sukakčių minėjimuose.

1989 m. liepos 28 d. kartu su M. Baukiu, Br. Valiukėnu, J. Kinčium ir B. Telyčėnu dalyvavome Jaunimo centre, Čikagoje, atsisveikinime su a. a. LŠST kapelionu tėv. J. Borevičium ir kitą dieną dalyvavome jo laidotuvėse.

1989 m. lapkričio 9 d. kartu su Vl. Išganaičiu, E. Vengiansku, J. Mikuliu, A. Kirvaityte, E. Mil-

kum, V. Tamošiūnu, St. Kauneliene, Br. Valiukėnu ir B. Telyčėnu nuvykome į Hamiltoną, Kanadą, ir susitikome su Juozu Remeikiu, LŠ Sąjungos Lietuvoje atkūrimo iniciatyvinės grupės atstovu. Susitikime taip pat dalyvavo J. Šiaučiulis, St. Jokūbaitis, P. Kanopa, St. ir A. Petkevičiai, Patamsis ir p. Krištitis, L. Benduromenės atstovas.

Mes davėme jam Lietuvių Šaulių žvaigždės 2 medalius ir Lietuvių Šaulių Žvaigždės 2 ordinus ir pažymėjimų, kurie yra duodami šauliams, išstarnavusiems 50 metų. Lietuvos šauliai nori gauti daugiau medalių ir ordinų. Atsikūrusius Lietuvoje šaulius, kiek mūsų sąlygos leis, remsime ir su jais bendradarbiausime. Po pirmininko pranešimo atsistojimu ir tylos minute buvo pagerbti mirusieji: LŠST kapelionas tėvas Jonas Borevičius ir šaulė Emilija Klupšienė.

LŠST kapelionas kun. Alfonsas Babonas padėkojo sąjungos pirmininkui už pakvietimą užimti kapeliono pareigas ir pasakė, kad jis neturėsias tiek laiko, kaip kad turėjo tėvas Jonas Borevičius, tačiau, kiek sąlygos leis, dirbs ir patarnaus šauliams.

Vicepirm. Vincas Tamošiūnas padėkojo pirmininkui Mykolui Abariui savo ir Stasio Šimoliūno vardu už pristatymą apdovanojimui ir prašė, kad būtų sudaryta redakcinė kolegija Šaulių sąjungos istorijai išleisti. Pirmininkas pranešė, kad tokia kolegija sudaryta ir į ją sutiko įeiti: A. Mantautas, J. Šiaučiulis, P. Petrušaitis, S. Kaunelienė ir E. Vengianskas.

Vicepirm. J. Šiaučiulis į posėdį negalėjo atvykti. Jo sveikinimus perdavė Mykolas Abarius. Po to pranešimus padarė vicepirm. ir Jūrų šaulių "Klaidėda" kuopos pirm. J. Mikulis, jūrų šaulių vadovas ir "Švyturio" jūrų šaulių kuopos pirm. Br. Valiukėnas, Moterų vadovė A. Kirvaitytė, šaudymo

tas peršalimo gripas ir po trijų dienų galėsias grįžti į darbą.

Išvažiavus daktarui, Petras pradėjo prakaituoti, jam skaudėjo plaučius ir šoną. Pakartotinai kviečiamas daktaras atsisakė atvykti, nes ligonis sergąs tik lengvu gripu.

Pakviestas Petro draugas iš miesto ligoninės dr. Stasys Kudirka nustatė, kad jis serga plaučių uždegimu ir visi plaučiai apimti, vilčių išgelbėti nebėsa. Nuvežtą į Miesto ligoninę apžiūrėjo dr. Kuzma, pat-

virtino, kad sergąs plaučių uždegimu ir pavėluotai atvežtas į ligoninę ir pagydyti vilčių nesą. Sekantį rytą 1933 m. kovo 15 d. vos 26 metų Petras Karuža mirė. Palaidotas Kauno kapinėse. Bolševikmečio metu Petro palaikai buvo perkelti į Vilkaviškio kapines, kur palaidotas Karužų sklype. Pastačiau šeimai granito paminklą ir antkapį. Kapas gražiai prižiūrimas p. Dabrilų šeimos. Taip praradau savo brangų brolių, tėvai mylimą sūnų Petrą Karužą, Vilkaviškio moksleivių šaulių būrio įkūrėją.

DAUKANTIEČIŲ KŪČIOS PACIFIKE

1989 m. gruodžio 17 d., sekmadienį, po Šv. Mišių surengė J. Daumanto šaulių kuopa tradicines Kūčias Šv. Kazimiero parapijos didžiojoje salėje, Los Angeles, Kalifornija. Žmonių prisirinko pilna salė, kurių tarpe buvo Lietuvos Generalinis konsulas Vytautas ir jo žmona solistė Janina Čekanauskai, kompozitorė Raimunda Apeikytė, solistas Antanas Pavašaris, buvęs ilgametis LŠST Sąjungos pirmininkas Karolis ir p. Elena Milkovaičiai, LŽS-gos pirm. Kleva Rūta Vidžiūnienė ir valdybos nariai, radijo vandėlis pirm. Vytautas Šeštakas, birutietės, ramovėnai ir ramovėnų pirm. Vladas ir p. Stasė Šimoliūnai, dr. Jurgis Venckūnas su ponia, šauliai -lės, daugelis svečių iš Los Angeles ir retų svečių iš okupuotos Lietuvos ir kt.

Daumantiečiai šauliai Kūčias ruošia kiekvienais metais ir šių tradicijų pasižadėjo laikytis ir toliau. Tai yra nuotaikinga ir graži ir puošni prieškalėdinė šventė. Šios šventiškos kalėdinės nuotaikos daumantiečiai šauliai pasižada visuomet prisilaikyti pagal senas Kūčių tradicijas.

Ir sekančiais metais bus ruošiamos Kūčios su platesne ir įdomesne programa Šv. Kazimiero parapijos didžiojoje salėje, nes jau iš anksto susitariau su klebonu dr. A. Olšausku, kad rezervuotų tam reikalui salę. Tai paskutinę savaitę prieš Šv. Kalėdas 1990 metais, nes galima susilaukti dar daugiau žmonių.

Šiais metais, t.y. 1989, buvo ypatingai džiugu ir malonu švęsti Kūčias,

nes ir už geležinės uždangos, pavergtoje Lietuvoje, po daugelio metų pirmą kartą šventė Kūčias, Šv. Kalėdas mūsų broliai ir seserys. Tuo džiaugėmės ir mes, laisvės šalyse Vakaruose šia puikia žinia ir kartu mintimis su broliais ir seserimis šventėme Kūčias ir Šv. Kalėdas ir Sibire vargstantys lietuviai. Ir už tai reikia dėkoti Dievui, kad sulaukėme tos džiaugsmo valandos ir kartu su vargstančiais broliais ir seserimis galime melstis laisvai bažnyčiose ir švęsti Kūčias ir šventas Kalėdas.

Juozo Daumanto šaulių kuopos pirm. Juozas Pažėra prieš Kūčias pasveikino šaulių kuopos kapelioną prel. dr. V. Bartušką, šaulius -les ir visus susirinkusius svečius. Po to prašė visus atsistoti ir tylos minute pagerbti mirusius šaulius -les, partizanų okupuotoje Lietuvoje, Sibire ir vakarų valstybėse. Baigdamas savo kalbą, J. Pažėra pakvietė toliau tęsti Kūčių programą Kazį Karužą.

K. Karuža pakvietė šaulių kuopos kapelioną prel. dr. V. Bartušką sukalbėti maldą. Sukalbėjus maldą, Karuža prašė kantrybės svečių nepradėti laužti plotkeles ir nevalgyti tol, kol nebus baigta Kūčių surengta meninė programa.

Kūčių programa:

Buvo pakviesta rašytoja Alė Rūta Arbienė papasakoti apie Kūčių tradicijas ir poetė Danutė Mitkienė paskaityti specialiai parašytus du eilėraščius, pritaikintus Kūčių ir Šv. Kalėdų nuotaikomis.

K ū č i o s

Graži Kūčių tradicija! Šilti, malonūs prisiminimai, kai visi susibėgdavome tėviškėn, drauge pavalgyti su pasninku vakarienės — dieną prieš Kalėdas. Vardas "kūčios" kilęs iš gudų kalbos, reiškia — džiovintų grūdų košę... Iš tikro, vienas iš 12-kos valgių yra virti kviečių grūdai, valgo mi su saldžiu aguonų pienu, — yra labai skanu ir sveika (yra proteinų ir vitamino 2).

Taigi, gruodžio 24 visi lietuviai tarsime: "Sveiki, sulaukė Kūčių! Tuo išreiškiame linkėjimą, kad sveiki sulauktume ir kitų..."

Kūčios — šeimos šventė, artimumo, nuoširdumo, meilės, geros valios. užtat gražu, kai Šaulių šeima ar kitos organizacijos tremty sueina kartu ir prisimena Kūčias tėviškėj, Lietuvoj...

Tai būdavo rami, nesunki darbų diena. Dar eglutė pošiam, dar baigiama apsivalyti kambariai, virtuvė kvepia pasninkiniais ir kalėdiniais pyragais, anksti išsiprausiamą pirty, visi švariai apsirengę, susitvarkę... (Turiu galvoje daugiau apie Kūčių dieną Lietuvos kaimuose).

Jeį pasitaikydavo koks ubagėlis, ar pakeleivinas, žinoma, su meile jis tą vakarą būdavo sodinamas prie šeimos stalo. Lietuviai — vaišingi, gailestingos širdies: švenčių metu ir šiaip nevengė žmogų ne vien atjausti, bet ir konkrečiai pagelbėti — kuo galėdami padėdavo našlaičiui, padegėliui, varguliui... Nebuvo lietuviuose godumo, kad kito geru pasinaudoti, ypač nelaimių, ligos ar mirties atveju, kaip

sporto vadovas J. Šostakas, ūkio vadovas J. Kinčius ir sekretorius E. Milkus.

Žurnalui "Karys" paskirta 500.00 dol. ir bus remiama atsikurianti Lietuvoje šaulių sąjunga.

Klausimų ir sumanymų skyriuje buvo aptarti įvairūs šaulius liečiantieji reikalai. Posėdis buvo pir-

mininko Mykolo Abariaus sklandžiai ir kruopščiai pravestas.

Po posėdžio turėjome Onutės Abarienės skaniai paruoštus pietus, kurie buvo pradėti kun. Alfonsui Babonui sukalbėjus maldą ir palaiminus valgius.

A. Gr.

kartais dabar atsitinka — karų, okupacijų, tremties klajonių sugadintuose mūsų tautiečiuose... O kas iš to? Per godumą ir suktumą gal tampa kiek turtingesni, deja, dvasioje daug skurdesni...

Kaip miela prisiminti mūsų motinų gerumą! Kūčiose jos kviesdavo neturtingiausią kaimyną ar našlaitį, ar pusiau ligonį. Prie šeimos stalo kviesdavo vienišą žmogų — ne vien pasisotinti, bet ir pasigėrėti šventiška šeimos nuotaika.

Su pirma žvaigžde danguje visi sėsdavosi prie balta staltiese užtiesto stalo, apačioj apdraikyto šienų, o ant stalo — mažiausiai dvylika valgių gražiausiose šeimos lėkštėse. Šienas priminė gimusį Jėzulį prakartėlėj, o dvylika valgių — tiek pat apaštalų paskutinėje vakarienoje su Kristumi.

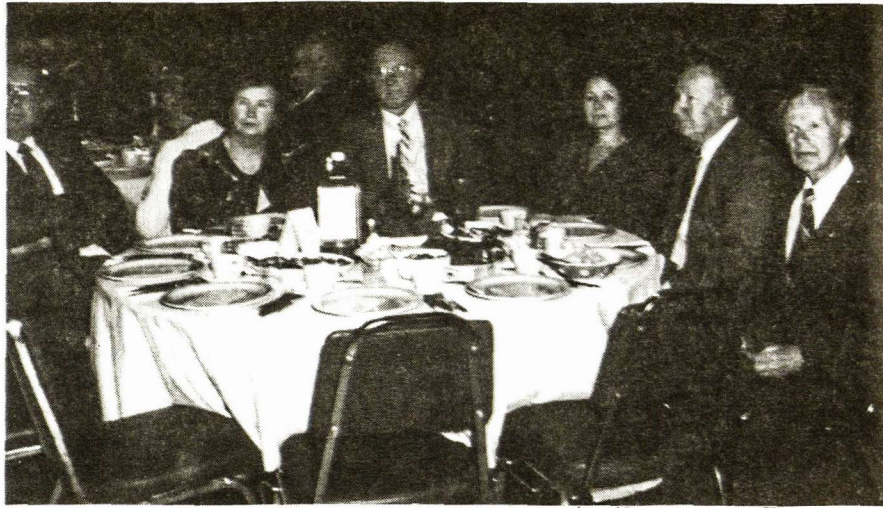
Kūčios turi gilią religinę prasmę, ir filosofinę - moralinę ir tautinę. Susilaikymas per Adventą nuo riebių valgių, kantriai laukiant gimstant Atpirkėjo, vengimas linksmybių ir nuodėmių, susimąstymas apie save ir kitą žmogų... Visa tai buvo nebloga tada, būtų gerai ir dabar — visiems...

Kūčių dieną pasitenkinom tik sauja virtų žirnių, ar virta bulve su raugintais kopūstais... Užtat vakare — stalias gausus valgiais, visa šeima susirinkusi, svečių — koks vienišasis... Ir Kūčios — ne balius!

Stalias be degtinės ar vyno butelių, — vien kuklūs, pasninkiniai, kad ir gausūs, valgiai. Atsigerti — nebent pačios šeimninės pasidaryta duoninė gira; bet ir tai palikdavo Kalėdoms, o tą vakarą daugiau vartojo aguonų miešimą.

Kūčias pradėdavo malda ir linkėjimu, kad ir kitais metais visi būtų drauge, sveiki, kad nelaimės namų nepaliestų... Jei kas iš tos šeimos buvo neseniai mirę, ar iškeliavę toli ir į Kūčias negalėję sugrįžti, tai prie stalo būdavo paliekama tuščia kėdė, lėkštė ir šaukštas, nuoširdžiai tikint, kad artimojo siela, arba iškeliavusio mintys tą vakarą grįš prie šeimos, į savo gimtuosius namus...

Pasimeldus šeimos galva imdavo

Daumanto kp. Kūčių vakarienoj prie stalo iš k. d.: Kazys Šakys ir jo svečiai — giminės iš Marijampolės Irena ir Jonas Šeškevičiai, Jurgutienė, Vytautas Vaičekauskas ir programos pravedėjas Kazys Karuža

balta paplotėlį, duodavo kiekvienam prie stalo atsilaužti, linkėdamas sveikatos ir įvairaus gėrio, — kiekvienam kitaip, asmeniškai. Tada iš eilės imdavo ir kiti, lauždavo, dalijosi — irgi su linkėjimais. Namiškiai tylūs, neiškilavo tušti juokai, kvatojimas. Rimta, nuoširdi nuotaika. Visi jautė vienas kitam artimumą, pačius geriausius linkėjimus — iš tikros širdies. Jei kas buvo susipykę, tą vakarą be žodžių vienas kitam atleisdavo.

Paplotėlį (plotkele) išdalijus, imdavo sūrius valgius: silkes, žuvis, daržovių mišrainę, kopūstus su grybais... Kiek vėliau gardžiudavosi saldžiais: spanguolių kisieliu, vaisių sriuba, medum ir sirupu, kviečiais su baltu ir saldžiu aguonų pienu... Ir, dar tebevalgant, prasidėdavo nuo senovės įprasti žaidimai — būrimai, susiję su gero linkėjimu ir ateities pranašavimu...

Traukdavo iš po staltiesės šieno šiaudelį... Jei ilgas, tai bus ilgas gyvenimas; jei šakotą ištraukė — bus bagotas gyvenimas, įvairus, nenuobodus — jei dvišaką šiaudelį — susiras, kuris ištraukė, sau porą, nebus vienišu...

Žaisdavo ir "pora-lyka" žaidimą: sėmdavo saują šližikų (aukštaičiai sa-

kydavo — parpeliukų) ir skaičiuodavo — ar po porą, ar vienas lieka... taip pat sėmdavo sausų virtų žirnių... Pavalgius čiupdavo glėbelį malkų (virtuvėj ar atsinešdavo iš lauko) ir paskui skirstė: glėbyje po porą, ar lieka viena pliauska (lyka...). Visi džiaugėsi, jei pora...

Po vakarienos pasimeldavo, ar bent persižegnodavo. Valgių nereikėjo šeimninkei nuimt, palikdavo ant stalo. Gal tik šuneliui, katei ko išnešdavo, ar — į tvartą iš po staltiesės kuokštelę šieno, keletą šližikų avelėms... Tegu visiems būna Kūčios: gyvuliai irgi šeimos dalis... Stalo nenukraustydavo per naktį, nes tos šeimos mirusių vėlės ateis — Kūčių valgių paragauti, savo buvusių namų prilankyti... Lietuvis, krikščionybės laikais ir anksčiau, visada tikėjo nemirtinga siela; ir tos šeimos ar genties ir seniai mirusieji, vistiek, priklausė šeimai. Taip pat, ir tautos mirusieji — laisvės kovotojai, kankiniai, prazuvę tremtyje, taip pat, didieji tautos sūnūs, veikėjai, mokslininkai bei rašytojai, yra lietuvių tautos dalimi; jų darbai, kančios, jų auka ir meilė Lietuvai niekad nepradingsta, o lieka bendru kultūriniu lobiu, kurį tauta brangina ir kurio neužmiršta.

ATEINA JIS

D. MICKUTĖ-MITKIENĖ

Rasok, Dangau —
Tegu iš Amžių glūdumos,
Iš begalinės aukštumos,
Debesys išlyja
Žadėtąjį Mesiją —

Ateina Jis
Taikos Valdovas,
Kad visi turėtų džiaugsmo —
Ir jo apščiai turėtų —
Tai kodėlgi pasaulyje
Vis vyksta kovos?
Tiek skausmo, ašarų,
Ir kraujo tiek pralieta?
— — —
Sugrįžkim mintimis atgal,
Nors ir nerasdami gimtų lizdų,
Kalbėkime viena kalba,
Vienos, nedalomos tautos vardu.

Kai tautos, viena po kitos
Į laisvę žengia — nesustos
Ir Lietuva — laisvę pasieks!

Po Kūčių būdavo gražus paprotys giedoti šventas giesmes. “Eik, Adomai, iš rojaus”... Nes Kūčių dieną — Adomo ir Ievos vardai. “Tyliąją naktį”... “Gul” šiandieną jau ant šieno...”, giedojo ir kitas giesmes, iki vaikai, saldžiai - sočiai pavalgę, sumigdavo, o jaunimas dar žaisdavo... Kūčių būrimus. Eidavo į lauką, pasiklausyti, kurioj pusėj šunes loja: iš tos pusės atvažiuos piršliai... Tirpindavo vašką ir pildavo į šaltą vandenį; arba sugniauždavo popierėlį, uždegdavo ant apverstos lėkštės ir prieš sieną stebėdavo... Kokia vaško, ar sudegusio popieriaus gniaužto forma (ant sienos) likdavo, iš tos spėdavo ateitį... Forma, panaši į gėlių vainiką, vestuvinį žiedą, ar ... karstą...

Merginos prisiplėšydavo mažų popierėlių, įrašydavo į juos pažįstamų vyrų vardus, susukdavo ir dėdavo po pagalvę. Kitą rytą staigiai vieną ištraukdavo: koks vardas popierėly, toks — tavo būsimojo vardas...

KALĖDOS

Anuo istoriniu metu
žmonės DU
iškeliauo į Betliejų.
Neskaičiavo valandų —
ėjo,ėjo,ėjo . . .

Vėlus vakaras artėjo,
po tos kelionės, po ilgos,
priglusti poilsiui rūpėjo.

Ir tarė vyrui Moteris:
man jėgų jau neužtenka,
negaliu...

“Marija, duok ranką —
dar paeikim šiuo keliu.
Va, tvartelio atvira anga —
tai ir bus mums užėja”.
Valandėlė neilga ir . . .
besitaisant jiems buveinę,
Dangaus Svečias jon ateina —

Kalėdos, linksma Šventė —
Krištolinė,
Tiems, kurie vergtįj kentė
pavergtoj Tėvynėj —
Tiems, jūs, šiųmetės Kalėdos,
suskambėkit varpų dūžiais:
“Sveikas, Jėzau” tegul gieda
ir katedroj ir bakūžėj!

Būdavo ir kitokių žaidimų — ateitį pranašaušančių. Tik — ne šokiai, ne linksmos dainos; tie dalykai — Kalėdose, adventui pasibaigus. Ir, žinoma, ankstų Kalėdų rytą, mažai miegoję, su patamsėliu... važiuodavo ir eidavo į Piemenėlių mišias.

Būdavo ir įvairių legendų, pasakojimų apie Kūčių naktį. Girdi, vidurnakty vandenys būna saldūs; kiti sakė, vanduo virsta vynu... girdi, trumpai, gal tik sekundę pačiame vidurnakty... Ir Kūčių naktį gyvuliai prašneką žmogaus balsu; bet retai kas drįsdavo eiti į tvartą pasiklausyti. Girdi, vienas ūkininkas išdrįsęs... Vidurnakty gyvuliai ėmę dūsaut ir skūstis, kad mažai ėst duoda, kartais muša... O arklys net sudejavęs: “Buvo sunkūs darbai, bet sunkiausia bus man už tri-

jų dienų traukti vežimą su šeiminko karstu”... Ūkininkas persigandęs ir numiręs. Taigi, nedrįso eiti klausytis: geriau iš anksto nežinoti savos mirties, ar savo likimo...

Tokie buvo įvairūs šilti papročiai šaltą gruodžio mėnesio vakarą — Kūčiose. Kaimuose ir miestuose panašiai šeimos atšvėsdavo Kristaus užgimimo šventę.

Daug iškentėjusi, išblaškyta po pasaulį mūsų tauta neprarado savų papročių, mažai keitėsi būdo ir sielos savybės. Kaip Lietuvoj susirinkdavom iš toliau... studentai, kareivėliai, tarnautojai į savas tėviškes, skubėdavom traukiniais, autobusais, rogėmis, net pėsčia... prie gimtojo slenkščio, prie motulės balto stalo, prie šeimos židinio... Taip ir dabar skubame lietuvis prie lietuvių, vienas kitam atleisdami, vienas kitą iš naujo pamildami, kad prie Kūčių stalo sušiltume nuo savų papročių ir prisiminimų... Kad mūsų išsklaidyta tauta neišnyktų.

Linkėdami Kūčioms ir Kalėdoms viso paties geriausio, ypač glauskim prie širdies našlaičius, ligonis, vienišuosius... čia ir Tėvynėje.

Alė Rūta

Po Alės Rūtos ir Danutės Mitkienės programos užbaigos buvo pakviestas kalbėti Radijo valabndėlės pirm. Vytautas Šeštokas, kuris buvo suorganizavęs ekskursiją laivu plaukti į Meksikos Rivierą. Ekskursija gerai pasisekė. Jis priminė, kad drauge vyko J.D. š. kp. pirmininkas Juozas Pažėra su žmona p. Elena, kuris visus ekskursantus sveikino laive Juozo Daumanto šaulių kuopos vardu. Kelionė pavyko labai gerai ir visi ekskursantai grįžo su gera nuotaika namo...

Po K. Karuža pakvietė buvusį ilgametį LŠSDT Sąjungos pirm. Karolį Milkovaitį tarti keletą žodelių. Jis, kaip ir visuomet, yra santūrus ir labai rimtas. Todėl ir jo kalba buvo graži, turininga, bet labai trumpa. Ir

jis visuomet su savo žmona Elena dalyvauja kiekvienais metais surengtose šaulių Kūčiose. Tuo mes, šauliai, ir džiaugiamės.

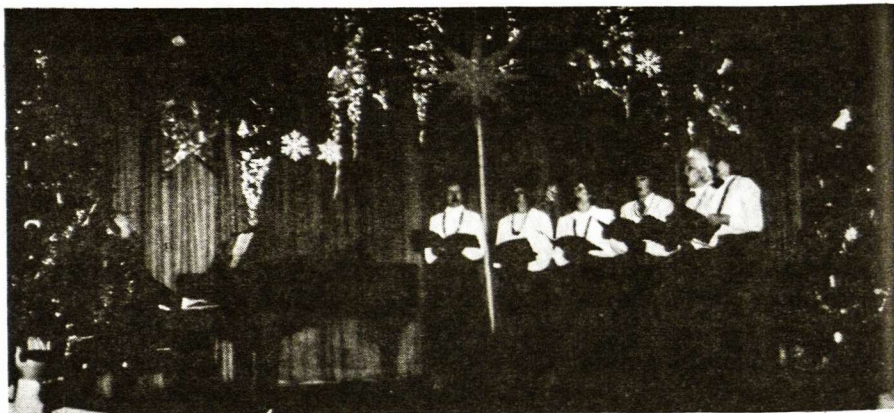
Moterų sekstetas:

Danutė Giedraitienė, Salomėja Šakienė, Regina Gasparonienė, Ona Bernienė, Gerda Radzevičiūtė ir Angelė Vaičiakauskienė, kurioms vadovavo muzikas Aloyzas Jurgutis, gražiai pagiedojo: Tyliąją Naktį, muz. J. Naujalis, ar. A. Jurgutis; Ave Marija, — A. H. Rosewig, ar. A. Jurgutis; Siuntė mane motinėle — pagal liaudies dainą išplėtojo A. Jurgutis. Publika nesigailėjo katučių seksteto vadovui muz. A. Jurgučiui ir seksteiui.

Po visų ceremonijų ir programos užbaigimo, prasidėjo plotkelių laužymas. Visi dalinosi plotkelėmis, vieni kitiems linkėdami geros sveikatos ir sėkmės laimingai sulaukti Šv. Kalėdų ir laimingų Naujų 1990 metų ir sulaukti Nepriklausomos Lietuvos!

Stalai buvo aptiesti baltomis staltiesėmis, papuošti žvakėmis, apdėti įvairių žuvų skaniausiais valgiais. Tai buvo puikios Kūčioos. Scena buvo pasakiškai gražiai papuošta dviem eglutėmis ir virš jų brlizgėjo sidabrinės žvaigždės. Iš vakaro salėje šventė lituanistinės mokyklos prieškalėdinę eglutę mokyklos vaikai. Kalėdų Senelis jiems dalino dovanas. Turėjo puikią programą ir vaidinimus, dainas ir t. t. Tą visą papuošimą atliko lituanistinės mokyklos mokytojos, kurios tuos papuošimus paliko šaulių Kūčių vakarienei. Ir mes — šaulių kuopos valdyba — nuoširdžiai dėkojame lituanistinės mokyklos mokytojams -joms ir kt.

Todėl visus dalyvavusius šaulių svečius gaubė šventiška Kūčių popietės nuotaika. Nuoširdžiai šnekučiuodamiesi, dalyviai valgė ir skanėjosi gerai pagamintais gerų šeiminkinių tradiciniais Kūčių valgiais. Kūčių tradicinę vakarienę puikiai paruošė patyrusios mūsų lietuvių kolo-

Moterų sekstetas: Angelė Vaičiakauskienė, Danutė Giedraitienė, Ona Bernienė, Gerda Razevičiūtė, Salomėja Šakienė ir Regina Gasparonienė. Prie piano — muz. Aloyzas Jurgutis

nijos šeiminkės: Genovaitė Plukienė ir Antanina Uldukiene.

Einant prie pabaigos, J. Pažera padėkojo programos atlikėjams: prel. dr. V. Bartuška, rašytojai Alei Rūtai, poetei Danutei Mitkienei, moterų seksteiui, muzikui Aloyzui Jurgučiui, sekretoriui Vytautui Apeikiui už bliečių pardavinėjimą, kontrolės bilietų

tikrintojams: Jurgiui Uksui ir Juozui Markevičiui, šeiminkėms už skaniai paruoštus valgius: G. Plukienei, A. Uldukienei, Kaziu Karužai už surengtas Kūčias ir paruoštą programą, ir ypatingai dalyvavusiems svečiams: LGK Vyt. ir J. Čekanauskams ir kt. Kūčios praėjo su geriausia nuotąika.

Kazys Šešupė

NAUJAS RYTAS AUŠTA

LORETA SIDABRAS

*Prieky ilgas kelias,
Draikosi plaukai.
Vėjas dulkes kelia,
Tu nesulaikai*

*Išplėsto iš rankų
Laiško su raidėm
Lietuva, brangi Tu,
Tik neklausk, kodėl*

*Palikau Kastytį
Jūrų, marių toliuos,
Negaliu matyti
Raudančios lig šiolei*

*Mylimos Jūratės...
Marių sūnaus laisvės
Niekas nebematė,
Mano rankos laikė*

*Skaidrų gelsvą lašą —
Mažą Lietuvėlę,
Mano rankos neša
Rausvą pievų gėlę.*

*Prieky ilgas kelias,
Skrenda baltas paukštis —
Lietuva juk kelias,
Naujas rytas aušta...*

DAUKANTĖNAMS 1989-UOSIUS METUS BAIGIANT

Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa Čikagoje, palaikydama jau ilgus metus nusistovėjusią tradiciją, gruodžio 17 d. Šaulių namuose savo nariams, jų šeimoms ir veiklos rėmėjams surengė lietuviškų Kūčių dvasioje prieškalėdinį renginį, kuriame, nežiūrint šalto ir žvarbaus žiemos oro, dalyvavo daugiau kaip šimtas jūriniai šauliškos šeimos narių, rėmėjų ir svečių iš Lietuvos. Tos dienos popietėje atvykusių laukė gražiais lietuviškais šiaudinukų ornamentais papuošta kalėdinė eglutė, tradiciniais Kūčių vakarienes patiekalais apkrauti stalai, lietuviškos kalėdinės muzikos garsai ir malonūs šio renginio šeiminkai daukantėnai.

3 val. popiet pasveikinęs gausiai susirinkusius, linkėdamas visiems džiaugsmingos kalėdinės nuotaikos, pobūvio programą pradėjo kuopos pirmininkas E. Vengianskas. Buvo perskaitytas Tėvynės prisiminimo tekstas, po kurio buvo žvakučių uždegimo apeigos. Pakviesti žvakutes uždegė: mirusių Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos narių atminimui — vyriausia amžiumi kuopos narė, dosni jūrinės veiklos rėmėja M. Kerelienė; už artimuosius išėivijoje ir gyvenančius Lietuvoje — LŠST moterų vadovė A. Kirvaitytė; už atgimstančią ir laisvės siekiančią Tėvynę Lietuvą — Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės garbės pirmininkas V. Išganaitis; prisimenant lietuvius jūreivius vis dar plaukiojančius vandenynuose po svetimų kraštų vėliava — kuopos garbės narys, jūrų kapitonas B. Krištopaitis; ir nukankintų tremtyje, Sibiro taigose, sesių bei brolių prisiminimui — Cicero Klaipėdos jūr. š. kuopos pirmininkas J. Mikulis. Puošnią Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės kalėdinę eglutę, prašvitusią įvairiaspalvėmis šviesomis, jungiančią visus vienon bendron šeimon su broliais ir sesėmis Tėvynėje, taręs giliai prasmingą žodį, įžiebė LŠST pirmininkas M. Abarius, atvykęs iš Detroito.

Sveikinimo žodį taria LŠST pirm. M. Abarius. Greta kuopos pirm. E. Vengianskas. Nuotr. A. Aleksandravičiaus

Kūčių vakarienes žvakučių ir kalėdinės eglės įžiebimo apeigos buvo baigtos, visiems sugiedojus giesmę "Lietuva brangi".

Čikagos rajono šaulių dalinių kapelionui kun. Kireiliiui palaiminus Kūčių vaišes bei dalyvius, po maldų buvo laužiamos tradicinės plotkelės, vienų kitiems linkima džiaugsmingų Šv. Kalėdų ir vaišinamasi tradiciniais Kūčių patiekalais. O tų patiekalų įvairumas — kelių rūšių žuvis, įvairiai pagamintos silkės, daržovių mišrainės, salotos, kisielius, šližikai, kava, pyragai — daugiau kaip 12 įvairių skaniai pagamintų patiekalų. Ir viskas — su pasninku. Visam tam paruošti, parodžiusios didelius savo kulinarijos sugebėjimus, daug pasidarbavo jūrų šaulės G. Kuzmienė, S. Aleksandravičienė, J. Skvarčienė, H. Martinienė, B. Vengianskienė, U. Zinkienė, G. Martinkienė, M. Gydienė,

I. Petrauskienė ir p. Dargienė, kurioms tikrai priklauso visų dalyvavusių ir kuopos vadovybės nuoširdi padėka.

Kalėdinėje nuotaikoje besivaišinant, malonu buvo pasiklausyti Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės moterų seksteto dainininkių A. Aleknienės, M. Radzevičienės, V. Urbonienės, I. Pocienės, J. Paškevičienės ir S. Rudokienės, akomponuojant muz. J. Sodaičiui, darniai išlygintais balsais sugiedotų lietuviškų kalėdinių giesmių programos, kuri gražiai derinasi prie bendros to vakaro Kūčių vaišių dvasinės nuotaikos.

Ir šiais metais daukantėnų nepamiršo aplankyti dosnus Kalėdų senelis (j. š. V. Zinkus) su dovanomis. Kavutę begurkšnojant, pasigirdus triukšmingiems skambalo garsams, dideliu maišu nešinas į Šaulių namus atvyko, nuo šalčio apsišarmojęs, Ka-

lėdų senelis, visų laukiamas ir gausiais plojimais sutiktas. Senelis, aplink apsidairęs, pasidžiaugęs gražia eglute ir pagyręs daukantėnus už aktyvią 1989-siais metais šauliškąją veiklą, vienus paglostydamas, kitus per petį paplodamas ar pakilojęs, o kai kurias seses net ir pabučiuodamas, gyvai visas dovanas padedant j. š. N. Martinkui, išdalino. Jis gavo dideli ir maži, svečiai bei vadai ir visi tie, kurie dovanų buvo užsitarnavę... Dovanas išdalinus, Kalėdų senelis, kaip buvo sutiktas, taip gausiais plojimais buvo ir išlydėtas.

Kalėdų senelį išlydėjęs ir dar valandėlę smagioje kalėdinėje nuotaiškoje pabendravus, šiame renginyje dalyvavę skirstėsi į namus, o daukantėnai skubėjo pasiršuosti kelionėn į Lemont, Ill., su kalėdinėmis dovanomis aplankyti Šv. Šeimos namuose gyvenančių lietuvių senelių.

Šiuo prieškalėdiniu renginiu Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa, būdama dėkinga visiems rėmėjams, baigė savo 1989 metų organizacinės veiklos pasireiškimus ir pradėdama naujus veiklos metus sausio mėn. 21 d., sekmadienį, 3 val. p.p., Šaulių namuose rengiamu Klaipėdos Krašto atvadavimo metiniu paminėjimu, kuriame pagrindinį žodį tars K. Ēringis ir meninę programą atliks Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės dainininkės, atvers 1990 metų jūriniai šauliškosios veiklos naują lapą Čikagos padangėje.

Krpd.

Kalėdų Senelis (V Zinkus). Nuotr. A. Aleksandravičiaus

Vytauto Didžiojo Šaulių Rinktinės moterų balsų sekteto daininikės, vadovaujamos muz. J. Sodaičio. Nuotr. A. Aleksandravičiaus

LIETUVIŠKI KŪČIŲ PAPROČIAI

Atsiuntė lietuvė S. D. iš Jurbarko apylinkės, okupuotoj Lietuvoj

Kaip mes švenčiame Kūčias ir Kalėdas

Gal apie tai nereikėtų rašyti, nes tai Jums seniai žinoma. Bet juk Lietuva perėjo bedievystės laikotarpį ir tik mūsų kaimo žmonelių dėka, tikinčiųjų dėka Lietuva vėl velkasi senąjį, brangujį rūbą.

Žinokit, nors ir kokie buvo su-

varžymo laikai, Lietuvos žmonės visuomet šventė Kalėdas ir valgė Kūčias.

Net ir didžiausi partiniai komunistai negalėjo to papročio atsisakyti. Suvažiuodavo vaikai, per kitus tikinčiuosius nusipirkdavo plotkelių ir švėsdavo.

Štai kaip švenčiame mes — mūsų

šeima. Per visą Kūčių dieną nevalgome mėsos ir bendrai stengiamės mažiau valgyti. Rytą verdame barščius su cielom bulvėm, juos vadiname "cielukais", užsiskaniname svogūnu ir aliejumi. (Nežinau, kaip šeimet valgysime Kūčias, nes parduotuvėse nebėra aliejaus. Nėra acto. Vakar, ačiū Dievui, leido nusi-

pirkti po 5 kg. druskos). Pietų valgo-
me tuos pačius barščius. Dar kepame
ant rinkių miltinius blynus su saldžiu
vandeniu. Na, vakare pasigaminame
dvylika vegetariškų patiekalų. Jei
kada gauname nusipirkti avižinių
dripsnių — kruopų, tai verdame
avižinio kisieliaus, kurį valgome su
saldžiu vandeniu. Būtinai turi būti
saldus vanduo, nes yra sakoma, kad
kai Jėzulis gimė, vieną minutę visur
vanduo buvo saldus. Valgome gry-
bus, uogas, virtus žirnius, virtus
kviečius, obuolius, medų, silkes. Jei
silkių negauname pirkti, tai kokią
nors žuvį vistiek gauname. Taip pat
išsiverdame saldaus kisieliaus su
spanguolėm.

Iš vakaro pakepam į duonkepe
krosnį kugelio puodą. Į kugelį pride-
dam kiaulės kojučių, nes Kalėdoms
paprastai kaime piauname kiaulę.
Anksčiau, kol buvo galima nusipirkti
miltų, darydavom alų — girą iš duo-
nos plutų. Dar kepdavom pyragą.
Rytą, kai pareini iš bernelių ar pie-
menėlių mišų, pavalgai ir, pasišėręs
gyvuliukus, atsiguli pasivartyti. Va-
kare apsirengiam Kalėdų Seneliu,
piemenimis ir einame per kaimą. Įėję
būtinai užgiedam “Sveikas, Jėzau, gi-
musis”, paskui paklausinėjam vaikų
ar moka poterius, duodam šventų pa-
veikslėlių, saldainių ir į kitą kiemą.

Dar pamiršau parašyti apie Kūčias.
Ant stalo padedam šienelio, kad pri-

simintumėm, kad Jėzus gimė ant šie-
no. Padedam kryžių ir uždegam žva-
kes. Prieš valgant visi sustoję
meldžiamės. Paskui sveikinamės tarp
savęs, bučiuojamės ir atsiprašinėjam
vienas kito, kiek per metus vienas ki-
tam buvom negerai.

Rytą šienelį nunešam gyvuliu-
kams. Kūčių vakarą vienas kitam ką
nors dovanojam, o vaikai gauna daug
dovanėlių. Dovanos dedamos lauke
po eglute, nes Kalėdų Senelis “neturi
laiko” pas visus užėiti, tik praeidamas
padeda dovanas. Ir vaikai tiki, kad
tikrai Kalėdų Senelis atnešė jiems do-
vanų.

Maždaug tiek apie kalėdinius pa-
pročius dabartinėje Lietuvoje.

NIUJORKE PRISIMINTA ŠAULIŲ SĄJUNGOS SUKAKTIS IR KLAIPĖDA

Praeitais metais Lietuvos Šaulių
sąjungai suėjo 70 metų. New Yorko
šaulių kuopa minėjimą perkėlė į šiuos
metus ir sujungė su tradiciniu
Klaipėdos krašto atvadavimo
minėjimu.

Toks jungtinis minėjimas ir buvo

surengtas sausio 21, sekmadienį, 3 val.
popiet Kultūros Židinyje. Ieškota iš-
kilmingumo ir didingumo, nes minė-
jimas buvo dvigubas. Kuopos valdyba
ta proga iš Detroito pasikvietė LŠST
pirmininką Mykolą Abarių.

Minėjimą pradėjo NY šaulių kuo-

pos pirmininkas Kęstutis Miklas, iš-
ryškindamas šventės paskirtį. Invo-
kaciją sukalbėjo tėv. Leonardas An-
driekus, OFM. Iškilmingai įneštos
Amerikos ir Lietuvos vėliavos. 1923
sausio 9 manifestą, kuris skelbia suki-
limą, perskaitė šaulė Vida Jankau-
skienė.

Kaip įprasta, kalbėjo Lietuvos ge-
neralinis konsulas New Yorke Anice-
tas Simutis, išryškindamas keletą
klaipėdiečių, plačiau paliesdamas
Martyno Reizgio gyvenimą.

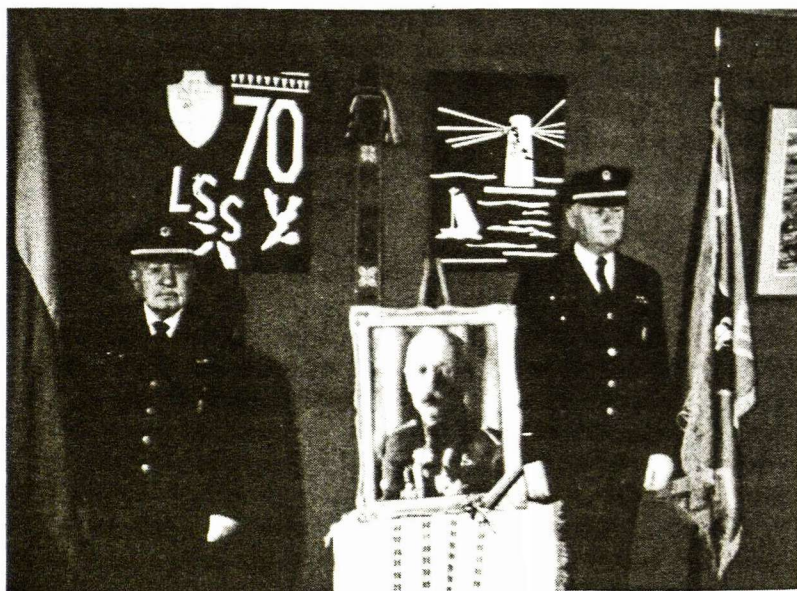
Mykolas Abarius, LŠST pirminin-
kas, kalbėjo apie tos sąjungos augimą,
veiklą, prisiminė ir laisvės karus, ir
Klaipėdos žygį, pasidžiaugė, kad Lie-
tuvoje atkuriamą Šaulių Sąjungą.

Svečias kalbėjo apie 20 minučių.

Programos vadovė Vida Jankaus-
kienė paminėjo, kad raštu sveikina
kapitoną Petras Jurgėla, kurio du
broliai dalyvavo Klaipėdos išvadavi-
mo žygyje.

Šaulių ordinu apdovanojo

Tada kuopos pirm. pakiliai
apibūdino tėv. Leonardą Andriekų,
OFM, kuopos kapelioną. Jam šaulių
žvaigždę prie vienuoliško abito pri-
segė pats sąjungos pirmininkas.

Vėliavos garbės sargyboje: g. š. K. Bačasas (kairėje) ir š. A. Jankauskas.
Nuotr. P. Iuknio

Balys Raugas, kuris KARĮ redaguoja jau šeštuosius metus, skaitė paskaitą. Ji buvo gerai paruošta, paskaityta pakiliai, nenuobodžia. Jis apžvelgė Šaulių Sąjungos istoriją, laisvės karus, Klaipėdos atvadavimą, kaip šauliai veikė nepriklausomos Lietuvos laikais. Kalbėdamas apie dabarties įvykius Lietuvoje, skatino visom priemonėm remti Lietuvos žygį į Laisvę.

Groja kvartetas

Kaip didelė naujiena ir minėjimo atgaiva buvo styginis kvartetas, kurį suorganizavo smuikininkas Julius Veblaitis. Jis pats groja N. J. Simfoniame orkestre. Turi plačias pažintis muzikų tarpe, iš jų ir sudarė kvartetą.

Kvartetas grojo dviem išėjimais. Repertuare klasikinė muzika, kuri girdima per radiją arba amerikiečių koncertų salėse. Parinkti dalykėliai spalvingi, įdomūs, ne perilgi. Praskambėjo tikrai maloniai, ir publika paplojo kvartetui.

Po pirmos kvarteto dalies aktorius Tadas Alinskas pasirodė su savo deklamacija. Skaitė lietuvių autorių poeziją, ištraukas iš dramos veikalų. Pradėjo gana tyliu balsu. Kai salėje neveikė mikrofonai, tai sunkiau buvo girdėti. Paskui jau išsilygino ir padeklamavo įspūdingai, ypač gražus buvo J. Čiurlionienės *Aušros Sūnų* dramos Rusteikos monologas, Švitrigailos priesaika iš Balio Sruogos dramos *Milžino paunksmėje*.

Baigiant kuopos pirmininkas padėkojo visiems prisidėjusiems, kad šis renginys būtų sėkmingas. Padėkojo programos dalyviams, P. Jurkui, kuris padekoravo salę, Onai Šeputienei, kuri dovanavo didelį gražų tortą su jubiliejiniais Šaulių įrašais.

Minėjimas 5:40 v. baigtas Lietuvos himnu. Paskui buvo vaisės, pasikalbėjimai prie gražiai sautvarkytų stalų. Minėjimas buvo pakilus ir sklandus (p.j.)

(Iš *Darbininko* 1990 vasario 2).

Akt. Tadas Alinskas deklamuoja

Minėjimo rengėjai, programos atlikėjai ir kai kurie svečiai. Sėdi (iš k.): pirm. K. Miklas, tėv. L. Andriekus, OFM, J. Simutienė, gen. kons. A. Simutis, Sąjungos pirm. M. Abarius. š. V. Jankauskienė, vavovavusi programai, B. Raugas, skaitęs paskaitą. Stovi (iš k.) g. š. K. Bačauskas, š. A. Jankauskas, M. Raugienė, J. Vilgalis, I. Jankutė, M. Klivečkienė, š. M. Kapočiūnienė, P. Jurkus, A. Vakselis. š. V. Butkys, š. O. Miklienė, R. Kezys ir T. Alinskas. Nuotr. S. Narkeliūnaitės

METINIS SUSIRINKIMAS — WORCESTER, MASS.

Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopos metinis susirinkimas įvyko vasario 17 d. Maironio parko patalpose. Pradėjo kuopos pirm. A. Grigalauskas. Į garbės prezidiumą pakviėtė Šv. Kazimiero parapijos kleb. kun. V. Parulj, MIC, kuris sukalbėjo ir invokaciją, ir LŠST Trakų rinktinės pirmininką g. š. A. Zenkų, kuris vadovavo susirinkimui, nes dabartinės valdybos kadencija šiais metais baigėsi. Sekretoriavo kuopos sekretorė J. Miliauskienė. Pirmininkas perskaitė susirinkimo darbotvarkę, o sekretorė protokolas. Susirinkimas priėmė.

Kuopos pirm. A. Grigalauskas perskaitė gautus iš centro valdybos aplinkraščius. Sveikinimus iš atsikuriančios Šaulių sąjungos Lietuvoje ir centro moterų šaulių vadovės A. Kirvaitytės švenčių sveikinimus.

Po pirmininko, pranešimus išdavė valdybos nariai: vicepirm. J. Blažys, sekretorė, korespondentė ir šaulių pastatyto "Žuvusiems už Lietuvos laisvę" paminklo prižiūrėtoja J. Miliauskienė, išd. F. Spirauskienė. Revizijos komisija: V. Ilgūnas ir H. Ulrichas, patikrinę išdo knygas, rado vedamas tvarkingai. Kultūrinių reik. vad. E. Meilus, Sr. Turto globėja G. Grigalauskienė.

Rinktinės pirm. g. š. A. Zenkus pranešė, kad LŠST pirmininkas g. š. M. Abarius šiuo laiku yra Lietuvoje. Ten vyskta Lietuvos Šaulių Sąjungos atkūrimo suvažiavimas. Grįžęs suteiks daliniams pilnas informacijas.

Buvo renkamas pirmininkas ir valdyba, nors dabartinės dalis pasiliko.

Susirinkimas vienbalsiai perrinko dabartinį kuopos pirmininką Arūną Grigalauską ateinančių dvejų metų kadencijai. Valdyba ne tik buvo išrinkta, bet tuojau pasiskirstė pareigomis: pirmininkas A. Grigalauskas, vicepirm. ir kultūrinių reik. vedėjas E. Meilus, Sr., sekretorė, korespon-

dentė ir paminklo prižiūrėtoja J. Miliauskienė, išdininkė I. Markevičienė, moterų vadovė A. Maskeiliūnienė, kuopos turto globėja G. Grigalauskienė. Kontrolės komisija: V. Ilgūnas ir P. Štaras.

Kuopos kapelionas — Šv. Kazimiero parapijos kleb. kun. V. Parulis, MIC. Nauji nariai davė priesaiką: Irena Markevičienė, Nijolė Pranckevičienė, Edvardas Lavanavičius. Priesaikdino ir pasveikino kleb. kun. V. Parulis, MIC. Taip pat pasveikino ir Trakų rinktinės pirmininkas g. š. A. Zenkus.

Aptarti kuopos artėjančio koncerto reikalai. Koncertas įvyks gegužės 12 d., šeštadienį, Maironio Parko didžiojoje salėje.

Buvusi kuopos išdininkė F. Spirauskienė iš pareigų pasitraukė. Išdininke išbuvo 17 metų. Pareigas atliko pavyzdinčiai. Ji yra gimusi ir augusi Amerikoje, bet visa širdimi įsijungusi į Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopą. Už veiklą apdovanota Šaulių žvaigždės medaliu. Pirm. A. Grigalauskas padėjo jai už nepaprastai gražiai atliktą darbą ir su sekretore įteikė dovanėlę kuopos vardu. Jos vyras Jonas Spirauskas taip pat yra kuopos narys, ir iš jo prieš 17 metų perėmė išdininkės pareigas.

Paskirtos aukos Vasario 16-tos minėjimo proga: Vlikui 50 dol., laikraščiams: Draugui 50 dol., Darbininkui 50 dol., Kariui 50 dol., Dirvai 50 dol., Lietuvių Katalikų Religinei Šalpai 50 dol. Sekretorė J. Miliauskienė pareiškė, kad praėjusiais metais šventėme tris sukaktis: 130 metų nuo Vinco Kudirkos gimimo, 90 metų nuo jo mirties, 100 metų nuo laikraščio Varpas pasirodymo. Šios sukaktys taip ir prasliko metų bėgyje mūsų kuopoje nei vienu žodžiu apie jas nebuvo užsisiminta, o jos labai reikšmingos mūsų gyvenime. Kuopa pasirin-

kusi dr. Vinco Kudirkos vardą. Jis yra ir Lietuvos himno autorius. Tas sukaktis prisiminti niekada nėra per vėlu, o prisiminti jas reikia. Čia ir paminėjo vieną, kitą epizodėlį iš dr. Vinco Kudirkos veiklos. Baigdama pabrėžė, kad dr. Vincas Kudirka yra ne tik Lietuvos himno autorius, rašytojas, poetas, muzikas, gydytojas, kultūrininkas, bet svarbiausia jis yra ryžtingas kovotojas už lietuvių. Jis nutiesė lietuvių tautai gaires, rodančias kelius į tautos laisvę ir nepriklausomybę. Savo kilnia dvasia ir didžiais darbais jis mūsų tautoje tebėra gyvas. Kartu su Lietuvos atgimimu į mūsų gyvenimą grįžta didysis varpininkas Vincas Kudirka, šaukdamas: Kelkite, kelkite... Tauta keliasi. Nori galutinai išsilaisvinti iš Maskvos grandinių ir atkurti Nepriklausomą Lietuvą, bet kova dar nelaimėta. Ji kieta ir sunki.

Mes, gyvendami laisvėje, taip pat turėtume užsidedti tomis Vinco Kudirkos skelbiamomis idėjomis ir padėti tautai, siekiančiai laisvės, nes esame tos pačios tautos dalis, ir Lietuva yra tik viena.

Mūsų broliai ir sesės daug iškentėjo vergijos ir priespaudos laikotarpį, trukusiam netoli 50 metų. Daug aukų sudėjo ant tautos aukuro. Daug kančių iškentėjo. Daug kraujo ir ašarų išliejo. Lavonais nuklojo Sibiro neišmatuojamus plotus. Šiuo laiku, kada pučia vis didesni laisvėjimo vėjai, jų akys ir širdys nukreiptos į mus — iševiją. Mes esame jų viltis. Padėkime jiems maldomis, pinigėmis aukomis, padėkime, kaip galime, visokiais būdais, bet padėkime. Šiam darbiui nėra nei per senų, nei per jaunų. Padėkime, kaip kad dr. Vincas Kudirka sako viename eilėrašty, kad nesupelytum ir neitum į kapą be likusio ženklų, kad žmogumi buvęs.

Janina M.

Skaitydamas "Tremties trimitą", jausk pareigą paremti "Kario" leidimą

ŠVYTURIO ŠAULIŲ KUOPOS METINIS SUSIRINKIMAS

“Švyturio” jūrų šaulių kuopos metinis visuotinis narių susirinkimas įvyko vasario 11 d. Šv. Antano parapijos patalpose. Susirinkimą pradėjo kp. pirmininkas Bronius Valiukėnas ir paskaitė 17 punktų susirinkimo dienotvarkę ir pristatė į susirinkimą atvykusius svečius: LŠST pirmininką Mykolą Abarių su žmona Onute, Lietuvos Bendruomenės Michigano apygardos pirmininką Vytautą Kutkų, St. Butkaus šaulių kp. pirmininką Eduardą Milkų, Lietuvos Melodijų radijo valandėlės vedėją Algį Zapracką, LŠST vicepirm. Vincą Tamošiūną, LŠST kapelioną kun. Alfonsą Baboną ir LŠST spaudos ir informacijos vadovą Antaną Grinių. Įnešta kuopos vėliava ir atsistojimu ir tylos minute pagerbti mirusieji: LŠST kapelionas kun. Jonas Borevičius, Elena Kilikavičienė ir kiti.

Maldą prieš susirinkimą sukalbėjo kp. kapelionas kun. Kazimieras Simaitis. Į mandatų komisiją išrinkti: Alfonsas Gubrys ir Algis Macionis, Metinio susirinkimo, kuris įvyko 1989 m. sausio 8 d., protokolą paskaitė sekr. Romas Macionis. Kp. pirmininkas Bronius Valiukėnas savo pranešime apibūdino atliktus kuopoje darbus: valdyba turėjo 4 posėdžius, kuopa 1 metinį susirinkimą, suruošė “Pilėnuose” 3 renginius — atidarymą, jonines, uždarymą. Dalyvavo Lietuvos kariuomenės ir Klaipėdos krašto prie Lietuvos prisijungimo minėjimuose, dalyvavo LŠST kapeliono kun. Jono Borevičiaus laidotuvėse, Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės 35-rių metų minėjime, Čikagoje ir Klaipėdos jūrų šaulių kuopos 25-rių metų minėjime, Cicerijoje. Buvome nuvykę į Hamiltoną, Kanadoje ir ten susitikome su šaulių sąjungos Lietuvoje atkūrimo iniciatyvinės grupės atstovų Juozu Remeikiu. Kuopa rėmė spaudą ir organizacija ir paaukojo \$540.00. Dalyvavo Union Pier suruoštoje jūros dienoje ir kituose renginiuose. Pernai vasarą Pilėnuose išvykas turėjo St. Butkaus šaulių kuopa ir skautai.

Padėkojo Liudui Selaniui, Antanui Šiurkui ir Albinui Grigaičiui už įrengimą lauko kepyklos, o moterų vadovei Onutei Selenienei ir jos talkininkėms, kurioms rengiant renginius tenka dirbti šeštadieniais ir sekmadieniais.

Kp. išd. Albinas Grigaitis nušvietė kuopos finansinį stovį. Pajamų 4184.53, išlaidų 3571.41 ir šiai dienai su praėjusių metų likučių yra 12,075.37 dol.

Po jo pranešimus padarė kiti valdybos nariai: vicepirm. Juozas Kinčius, sekr. Romas Macionis, Pilėnų stovyklos administratorius Balys Telyčėnas, statybos vadovas Antanas Šiurkus, kultūros vadovas Stasys Sližys ir kiti.

Moterų vadovė Onutė Selenienė padėkojo sesėms šaulėms už jų pagalbą rengiant renginius. Ji pasakė: “Mūsų renginiai mėgstami ir į juos atvažiuoja daug svečių, vietinių ir net iš Lietuvos. Sesės šaulės, kurias tik kviečiu — neatsisako, atvyksta ir padeda. Padeda mums ir vyrai. Antanas Vaitiekus ir Vacys Šlušnys daug mums padeda. Liuda Macionienė labai gražiai tvarko ir prižiūri Pilėnų stovyklos moteliuką”.

Revizijos komisijos pirmininkas Albertas Misiūnas pranešė, kad revizijos komisiją sudaro: Albertas Misiūnas, Vincas Žebraitis ir Petras Bitlelis, Reviziją daręs jis vienas. Albino Grigaičio knygos vedamos gerai ir tvarkingai. Išlaidos ir pajamos turi pateisinimo dokumentus ir išdininko nurodyti skaičiai tikslūs ir pasiūlė pareikšti jam padėką.

Darbotvarkės klausimų ir sumanymų skyriuje Onutė Selenienė teiravosi, kada reikia mokėti nario mo-

kestį. Juozas Kinčius jai atsakė, kad nario mokestį reikia pačiam šauliui ar šaulei susimokėti ir nelaukti kol jo kas paprašys. Dabar yra tokių narių, kurių nario mokestis nesumokėtas net už 3 metus. Toliau Onutė Selenienė paklausė, ar yra Pilėnų stovyklos išlaikymui vedama atskira sąskaita. Atsakyta, kad kuopos ir stovyklos yra viena sąskaita.

Susirinkimas atsikūriant šaulių sąjungai Lietuvoje paskyrė 1000.00 dol. Aptarė kuopos būsimus darbus: bus sutvarkytas Pilėnų stovyklos rajonas, išvalytas prūdas, kuopos ir Lietuvos vėliavas laikyti adm. pad. Vacio Šlušnio namuose ir vasarą rengti renginius ir jais rūpintis pavesta kuopos valdybai.

LŠST pirmininkas Mykolas Abarius pasveikino LŠST kapelioną kun. Alfonsą Baboną ir visus į susirinkimą atvykusius. Kun. Alfonsui Babonui palinkėjo sveikatos. Atsikūriant Lietuvoje Šaulių sąjungai jau yra aukų įteikę: Vilniaus šaulių rinktinė, Kanadoje 4000.00 dol. St. Butkaus šaulių kuopa 1000.00 dol. Švyturio jūrų šaulių kuopa 1000.00 dol. Jis už poros dienų važiuoja į Lietuvą ir veža atsikūriant šaulių sąjungai nupirkęs video kamerą. Taip pat veža kardinolui V. Sladkevičiui LŠST valdybos narių pasirašytą sveikinimą.

Žodį tarė ir “Švyturio” jūrų šaulių kuopos susirinkime dalyvaujančius pasveikino St. Butkaus šaulių kuopos pirm. Eduardas Milkus.

Vėliavos išnešimu ir Lietuvos himnu baigtas kuopos susirinkimas. Po susirinkimo turėjome moterų vadovės Onutės Selenienės ir jos talkininkių paruoštas vaišes.

POSĖDŽIAVO ST. BUTKAUS ŠAULIŲ VALDYBA

St. Butkaus šaulių kuopos valdybos posėdis įvyko vasario 2 d. sekretorės Onos Pusdešrienės namuose. Posėdyje dalyvavo: kuopos pirmininkas Eduardas Milkus, vicepirm. Vincas Tamošiūnas, sekr. Ona Pusdešrienė, išd. Matas Baukys, moterų vadovės

pavaduotoja Eugenija Bulotienė, valdybos narys kultūros reikalams Algis Vaitiekaitis ir korespondentas A. Grinius.

1989 m. sausio 27 d. kuopos susirinkimo protokolą perskaitė Ona Pusdešrienė.

Pirm. Ed. Milkus savo pranešime paminėjo kuopos atliktus darbus: kapų puošimo dienoje buvo lankomi Šv. Kapo kapinėse palaidotų šaulių irramovėnų kapai, papuošiant juos lietuviška trispalve vėliavėle. Dalyvauta g. T. Daukanto šaulių kp. baliuje, Čikagoje; Jūrų šaulių kuopos "Klaipėda" 25-rių metų sukakties minėjime, Cicero, IL. Dalyvauta dviejose Detroito suruošose demonstracijose, Kariuomenės šventės ir Klaipėdos krašto prie Lietuvos prisijungimo minėjimuose.

"švyturio" jūrų šaulių kp. stovyklo-

je "Pilėnai" ruošta išvyka buvo sėkminga ir gražiai pravesta.

Kuopos finansinį stovį apibūdino išd. Matas Baukys. Vicepirm. Vincas Tamošiūnas kalbėjo apie kuopos išleistas knygas ir jų padėtį. *Crosses in the Arctic* lietuviškos laidos jau nėra, anglų kalba knygų dar turima. Jos bus išsiuntinėtos šaulių kuopoms. Knygą parašė Sibiro tremtinė M. S. Mėlienė, o į anglų kalbą išvertė Nijolė Belėška-Gražulienė. Jono Švobos parašyta ir išleista *Seiminė ir prezidentinė Lietuva* knyga, našlei Joanai Švo-

bienei, sūnui ir dukrai sutinkant, bus spausdinama ir platinama Lietuvoje.

Valdybos narys kultūriniais reikalams Algis Vaitiekaitis paminėjo, kad St. Butkaus šaulių knygynas iš Lietuvos namų pervežtas į "Pilėnuose" įrengtas patalpas ir ten knygos išdėstytos lentynose.

Posėdyje nutarta remti dėl Lietuvos Nepriklausomybės dirbančius veiksmus ir atsikuriančią Šaulių sąjungą Lietuvoje. Ona Pusdešrienė posėdžio dalyvius pavaišino kava ir skaniais kepiniais.

KLAIPĖDOS KRAŠTO ATVADAVIMO METINIS PAMINĖJIMAS

Š. m. sausio m. 21 d. Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa Čikagoje, Šaulių namuose, surengė ir sėkmingai pravedė Klaipėdos Krašto atvadavimo ir prijungimo prie Didžiosios Lietuvos metinę sukaktį, kuri buvo akademinė dalimi ir menine programa atžymėta. Nežiūrint tą dieną Čikagoje buvusių keleto renginių, minėjime dalyvavo apypilnė šaulių salė tautiečių.

3 vaL. p. p. pasveikinęs gausiai dalyvaujančius, minėjimo akademinę dalį atidarė ir ją pravedė Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos pirmininkas E. Vengianskas. Komandaujant s. V. Zinkui, buvo įneštos JAV, Lietuvos, Mažosios Lietuvos, LKVS "Ramovė", LŠST moterų, Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės ir Čikagos jūrų šaulių "Nemuno" rinktinės dalinių — Gen. T. Daukanto ir Klaipėdos jūrų šaulių kuopų vėliavos. Sugiedotas Lietuvos Himnas. Minutės susikaupimu buvo pagerbti Klaipėdos Krašte atvadavimo kovose žuvę kariai, savanoriai, šauliai ir partizanai. Minėjime dalyvaujančiam atvadavimo kovų dalyviui kūrėjui savanoriui J. Tamuliui buvo prisegtas Klaipėdos Krašto vėliavos spalvų juostelės. Perskaitytos minėjime negalėjusio dalyvauti Lietuvos gen. kons. p. V. Kleizos raštu atsiųstas sveikinimas.

Toliau sekė pagrindinis minėjimo

žodis, kurį tarė dr. K. Eringis. Prelektantas savo turiningame žodyje, trumpai aptaręs Mažosios Lietuvos istorinę raidą, nusakė mažlietuvių nuopelnus amžių bėgyje pastangas, išlaikyti lietuviybę Mažajoje Lietuvoje, kalbėjo apie po Pirmojo pasaulinio karo egzistavusią padėtį Lietuvoje ir Klaipėdos krašte, privedusią prie sukilimo. Nurodė mažlietuvių, karių-savanorių ir šaulių nuopelnus Klaipėdos Krašto atvadavimo kovoje ir bendrą padėtį Krašte kovą laimėjus. Papasakojo ir apie Aliantų bei mūsų "gerų" kaimynų lenkų darytas pastangas ir užkulisines intrigas, kad Klaipėdos kraštas, miestas ir uostas nebūtų prijungtas prie Didžiosios Lietuvos. Žvelgdamas į ateitį, nurodė galimus sunkumus su dabartiniu okupantu dėl Klaipėdos uosto ir priėjimo prie Baltijos jūros. Dr. K. K. Eringio puikiai paruoštas ir turiningas žodis dalyvaujančių su dideliu susidomėjimu buvo išklaustas ir jį baigus, gausiais plojimais palydėtas.

Po šio žodžio trumpus sveikinimus minėjimo proga perdavė — Mažosios Lietuvos Lietuvių Dr-jos ir Rezistencini Sąjūdžio pirmininko V. Žiobrio vardu — L. Buntinas, kalbėjo VLIK-o Tarybos pirm. A. Regis ir jautrų žodį tarė Klaipėdos Krašto atvadavimo kovų dalyvis, savanoris kūrėjas J. Tamulis. Jiems buvo prisegtos Ma-

žosios Lietuvos vėliavos spalvų juostelės.

Akademinės dalies dienotvarkei išsekus ir vėliavos išnešus, po trumpos pertraukos, sekė meninė dalis. Ją atliko Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės moterų balsų sektetas — A. Aleknienė, M. Radzevičienė, V. Urbonienė, I. Pocienė, J. Paškevičienė ir S. Rudokienė, muz. J. Sodaičiui vadovaujant padainavo Brazinsko — "Tėvynė Lietuva", T. Makačino — "Gimtinės Dangus", liaudies dainą — "Augo Girioj", S. Šimkaus — "Oi liūdnas, liūdnas", J. Sodaičio — "Neišaik" ir Tallat-Kelpšos — "Kur lygus laukai". Jų gražiai sudainuotos dainos gausiais plojimais buvo sutiktos ir palydėtos.

Minėjimas buvo baigtas visiems sugiedojus Mažosios Lietuvos himno Lietuviais esame mes gimę baigia-mąjį posmą. Po minėjimo visi jame dalyvavę, buvo pakviesti Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos moterų M. Gydienės, U. Zinkienės, S. Aleksandravičienės pagamintais sumuštiniais su kava ir p. Ankaus dovanotais pyragais, pasivaišinti.

Šios dvasinės atgaivos ir mūsų tautai nepamiršamos svarbos minėjimo dalyviai dėkingi Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vadovybei ir nariams už minėjimo surengimą, o jo rengėjai — taria nuoširdų ačiū visoms

organizacijoms atsiuntusioms savo vėliavas, Gen. Konsului V. Kleizai už sveikinimą, minėjime tarusiems sveikinimo žodį, dienos prelegentui dr. K. Eringiui už turiningą paskaitą. Vytauto Didžiojo š. rinktinės dainininkėms ir vadovui muz. J. Sodaičiui atlikusiems meninę programą. Rinktinės vadovybei leidusiai pasinaudoti patalpomis, sesėms paruošusiom užkandžius, p. Ankiui dovanojusiam pyragus, visiems ir visoms bet kuom prisidėjusiems prie šio minėjimo organizacinių bei pravedimo darbų ir gausiai minėjime dalyvavusiems.

Krspd.

ANGLŲ KALBA ROMANTIŠKAI APIE LIETUVĄ

XIX a. lietuvių kilmės žymus rašytojas Adomas Mickevičius rašė lenkiškai. Beveik visi jo raštai išversti į lietuvių kalbą, išspausdinti. Lenkai A. Mickevičių laiko jų žymiausiu poetu.

A. Mickevičius savo raštuose save vadino lietuviu. Jo eiliuoti veikalai **Konradas Valenrodas**, kaip ir **Grażina** iškelia lietuvių tautos heroizmą kovojant su priešais.

1989 m. pabaigoje tie du A. Mickevičiaus kūriniai išversti į anglų k., išleista Amerikoje, kietais viršeliais.

Vertė Irena Suboczewski. Knyga naudinga paskaityti literatams, jaunimui. Kaina 19.95 dol. įskaitant persiuntimą. Užsakymus siųsti: Polish American Arts Association (PAAA), c/o Mr. Ludwik Zeranski, (Treasurer), 6219 Kellogg Drive, McLean, VA 22101, U.S.A.

Knygoje apie A. Mickevičiaus kūrinius anglų k. vertime išspausdintas aiškinamasis Lietuvos žemėlapis, skirtingu šriftu pažymint vietoves, kurios minimos "Konrade Valenrode" ar "Grażinoje".

NAUJOJI ANGLIJA LŠST TRAKŲ RINKTINĖ

Sausio 14 d. rinktinės pirmininko g. š. A. Zenkaus rezidencijoje įvyko naujosios Trakų rinktinės valdybos posėdis.

Naujoji valdyba buvo išrinkta gruodžio 2 d. 1989 m. Bostone per įvykusį rinktinės suvažiavimą, kurį globojo Jono Vanagaičio šaulių kuopa. Viską buvo paruošę labai gražiai, net ir salę paruošę tik gaila, kad Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopai sugedo autobusas, kurį buvo užsakę ir po keleto valandų laukimo šaltame ore nepavyko autobusą sutaisyti ir pasilikome nenuvykę į suvažiavimą. Labai apgailstavome.

Į šį posėdį rinktinės pirmininkas sukvieta ne tik naująją, bet ir buvusią valdybą ir dar svečių pakvietė. Dalyvavo mūsų mielas rinktinės kapelionas kun. R. Šakalys, OFM. Jis sukalbėjo invokaciją prieš posėdį.

Naujoji valdyba pasiskirstė pareigomis ateinančių trijų metų kadencijai. Kapelionas kun. R. Šakalys, OFM. Pirmininkas g. š. A. Zenkus. Vicepirmininkas M. Dapkus. Izdininkas V. Ilgūnas. Sekretorė J. Miliuskienė. Moterų vadovė O. Eikičienė. Vėliavnešis J. Maskeliūnas. Kontrolės komisija J. Bajerčienė ir I. Markevičienė. Kuopos pirmininkai Dr. Vinco Kudirkos inž. A. Griga-

lauskas. Jono Vanagaičio S. Augonis. Martyno Jankaus S. Gofensienė.

Posėdis buvo ilgas ir darbingas. Aptarta ateities veikla. Birželio mėnesį numatyta surengti gegužinę Romuvos parke Brocktone. Svarstėme, kaip galėtume padėti šauliams Lietuvoje. Rinktinės pirmininkas pasiūlė įsteigti pagelbinį fondelį. Visi šiam sumanymui pritarė. Įsteigtas LŠST Trakų rinktinės pagelbinis fon-

das Lietuvos Šaulių Sąjungai. Džiaugėmės, kad į atkuriamą Lietuvos Šaulių Sąjungos suvažiavimą vyks Sąjungos vadas g. š. M. Abarius su centro valdybos atstovais. Suvažiavimas įvyks Kaune vasario 16 d. Buvo pasidalinta mintimis ir apie kitus šauliškus reikalus. Posėdį užbaigus rinktinės pirmininkas pakvietė prie puikių vaišių.

Janina M.

VASARIO 16-TOJI WAYNE STATE UNIVERSITETE

Lietuvių kambario Wayne State universitete komitetas, vdovaujamas energingos pirmininkės Stefanijos Kaunelienės Vasario 16 dieną lietuvių kambariye suruošė priėmimo vaišes.

Stefanija Kaunelienė, Eugenija Bulotienė, Algis Vaitiekaitis, Vincas Tamošiūnas ir aš, atvykę į kambarį, tvėrėmės darbo: nušluostėme ir sustatėme į mums reikalingas vietas stalus ir kėdes. Algis Vaitiekaitis priekinėje kambario sienoje pakabino Vyty ir Antaninos Jonynienės gražius gintaro bei šiaudinukų paveikslus: Gedimino pilį, Tris Kryžius, Kaimo sodybą, Birutės kopyltėlę ir kit.

Šaulys Vincas Tamošiūnas viename

salės kampe išdėstė savo iš namų at-sivežtų įvairių rūšių papuošalus, skulpturėles.

Kambario viduryje lietuviška lino staltiese užtiestas, įvairiais skanumynais apdėtas vaišių stalas. Graži beržo šaka ir ežiukas, dideli tortai, žvaigždutės, pyragai, sumuštiniai, vaisiai ir kiti skanumynai. Ant kito stalo kava ir vaisinis punšas.

Prie gražių kambario durų stovėjo Amerikos ir Lietuvos didelės vėliavos. Čia pat koridoriuje netoli vėliavų stalo, ant kurio buvo išdėstytos knygos, nuotraukos, lipinukai, lankstinukai ir kita informacinė medžiaga.

Prie kito kambario sienos Algis

Vaitiekaitis turėjo įrengęs parodą, kurioje žemėlapiais, knygomis, nuotraukomis, laikraščių iškarpomis, herbais buvo parodytas Lietuvos gyvenimas nuo jos įsikūrimo iki šių dienų. Buvo ir lietuvių, gyvenusių Sibire, nuotraukų, kurie buvo ten nuvežti ir laukuose paleisti. Jie prisirinkę iš upės išmestų žolių pasistatė bakužėlę, vietoje stiklų į langus įdėjo ledą ir durų vietoje pakabino apklotą.

Kad priėmimas būtų jaukus, reikia talkos paruošti vaisėms, užimti kitataučius ir paskleisti propagandinės medžiagos. Į tą talką įsijungė: Ona Abarienė, Eugenija Bulotienė, Nijolė Čerekienė, Stefanija Gladkauskienė, Emilija Kutkienė, Danutė Jankienė, Antanina Jonynienė, Lidija Petersonienė, Adelė Poderienė, Mėta Šepetienė, Natalija Sližienė ir Aldona Tamulionienė. Jų dėka buvo vaišinami lietuviai ir kitataučiai profesorai ir studentai. Kitataučių neminėsiu, nevisi jie pasirašė į svečių knygą. Iš lietuvių dalyvavo Šv. Antano parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas, Lietuvių Bendruomenės Michigano apygardos pirmininkas Vytautas Kutkus, DLOC valdybos vicepirm. dr. Algis Barauskas su žmona, adv. Rimas Sakis, St. Butkaus šaulių kuopos pirmininkas Eduardas Milkus, studijuoją šiame universitete studentai Linas Barauskas, Manvydas Šepetys ir kiti.

Stefanija Kaunelienė supažindino atsilankusius su kambario detalėmis ir Lietuvos istorijos svarbesniais momentais.

Šio kambario nuoširdus mecenatas senosios kartos susipratęs lietuvis savo testamentu paskyrė pinigų, kad iš procentų būtų duodamos stipendijos tame u-te studijuojantiems lietuviams studentams. Jau keli studentai ta stipendija pasinaudojo.

Nors diena buvo graži, bet dėl prisnigto didelio kiekio sniego kai kurios gimnazijos ir universitetai neveikė ir tas šiek tiek atsiliepė ir į mūsų minėjimą.

5:00 v. v. susikrovę savo daiktus išvažiuome namo.

A. Grinius

A. a. Vytautas Mazoliauskas. Nekrologas išspausdintas š. m. "Kario" Nr. 1, psl. 155. Nuotrauka 1936 m., kai jis buvo Klaipėdoje Dariaus ir Girėno šaulių būrio nariu

VASARIO 16-SIOS AKTAS

ALGIRDAS BUDRECKIS

*Lietuva — brangiausias žodis,
Liepsnoki mūsų širdyse.
Mylėki kraštą savo bočių
Ir būk lietuviu visada.*

*Istorija mums primena kas buvo, —
Iš jos privalom pasimokyt.
Turėjom bočių daug didvyrių,
Šiandien prisimename juos.*

*Šauliai didvyriai savanoriai,
Kurie nebojo net mirties,*

*Visi jie stojo gint tėvynės
Dėl mūsų krašto ateities!*

*Nepriklausomybės akto signatarai —
Skelbė laisvę Lietuvos.
Laisvės sukaktį pagarbiai švenčiam
Nuo pasirašymo dienos.*

*Stiprybės semkim iš didvyrių,
Nors ir gyvybę mums kainuos.
Būkim signatarai kenčiančios tėvynės,
Dirbkim dėl laisvos Lietuvos.*

MŪSŲ MIRUSIEJI

RAMOVĖNAI - KARIAI, ŠAULIAI, BIRUTIETĖS . . .

VĖL NAUJAS KAPAS — MIRĖ E. RAŠTIKIENĖ

It medžio lapai, blaškomi vėjo, krinta vienas po kito sesės ir broliai. Vėl naują kapą supylė Los angeles J. Daumanto šaulių kuopa.

1990 m. sausio 14 d. Los Angeles mieste mirė Elena Marija Smetonaitė - Raštikienė, sulaukusi 86 metų amžiaus.

Jos gyvenimas nebuvo rožėmis klotas. Bolševikams okupavus Lietuvą, jos vyras gen. S. Raštikis, NKVD sekamas, vengdamas suėmimo, pasitraukė Vokietijon. Vyru pabėgus, žmona Elena suimama ir kalinama Kauno sunkiųjų darbų kalėjime iki 1941 m. birželio — karo pradžios. Trys mažametės dukrelės ištremtos Sibiran — nežinon.

Antrąkart artėjant bolševikų frontui, 1944 m. pasitraukia su vyru į Vakarų, gyvena pabėgėlių stovykloje ir 1949 m. emigruoja į JAV. Jos gyvenimas persunktas skausmu, nes nežino dukrelių likimo. Paskutinį gyvenimo dešimtmetį praleidžia Los Angeles mieste. Apie dukrelių likimą sužino tik po Stalino mirties, palengvėjus ryšiams. 1985 m. mirus vyru, velionė Elena liko vieniša, palaužtos sveikatos. Po ilgesnės ligos atsiskiria su šiuo pasauliu, nespėjus abiem dukrelėm atvykti (trečioji jau buvo mirusi).

Sausio 20 iš Šv. Kazimiero parapijos bažnyčios, asistuojant šauliams — ems, vilkstinės automobilių palydėta į Šv. Kryžiaus kapus. Atsisveikinimo žodį tarė prel. J. Kučingis, rūpinęsis laidotuvenimis ir dukrelių iškvietimu. Gen. garbės konsulas V. Čekanauskas — diplomatu vardu, J. Kojelis — Amerikos Lietuvių Bendruomenės

vardu, šaulių — J. Pažėra, tautinės Sąjungos ir Birutiečių vardu — Rūta Sakienė.

Ilsekis ramybėje, miela Sese, nors ir toli nuo tėvynės, šioje svetingoje žemėje!

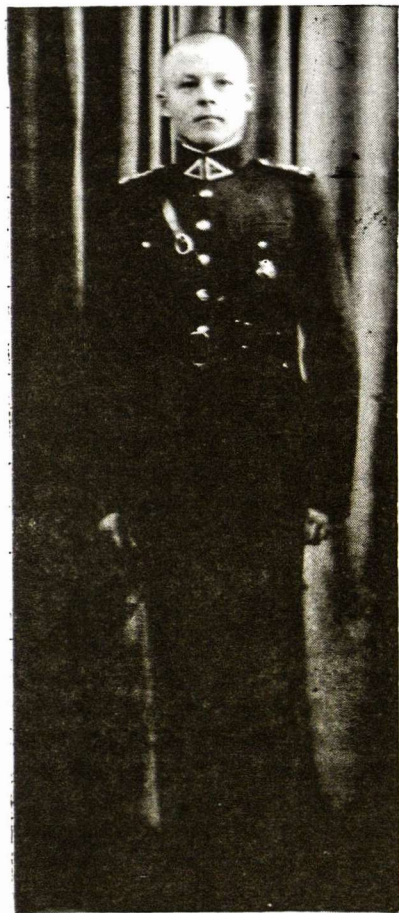
J. Pažėra

MIRĖ PREZIDENTO A. SMETONOS ADJUTANTAS

Lapkričio 12 d., eidamas 88-uosius metus, mirė Lietuvos kariuomenės majoras, Prezidento rūmų adjutantas Ignas Jasiūnas, mūsų skaudžios istorijos vienas liudininkų, 1939 - 1940 m. įvykių dalyvis.

Ignas Jasiūnas gimė 1901.X.13 Šiaulių apskrityje, Diržių kaime, valstiečių šeimoje. 1920 m. buvo pašauktas į Lietuvos kariuomenę ir pasiūstas į karo mokyklą. Po baigimo tarnavo kariuomenėje, baigė Generalinio štabo kursų, tobulinosi Prancūzijos karo akademijoje, studijavo teisę Vytauto Didžiojo universitete. Nuo 1933 m. Ignas Jasiūnas — prezidentūros komendantas, o nuo 1939 m. adjutantas. Artimai bendravo su prezidentu A. Smetona, lydėjo jį visose kelionėse po Lietuvą. 1940 m. įsiveržus sovietams, nugabeno A. Smetoną iki sienos. Grįžęs į Kauną, perdavė prezidentūrą naujai vyriausybei, vėliau — J. Paleckiui. Tris mėnesius — J. Paleckio adjutantas, po to iš pareigų buvo atleistas ir išvyko į kaimą mokytojauti.

Po karo I. Jasiūnas suimamas, kalinamas. Grįžęs iš lagerio, dirbo darbininku, raštininku. Visur niekinamas, ujamas, gyveno ramiai ir išdidžiai. Užsidirbo sovietinę pensiją, ją pradėjo gauti tik sulaukęs 72 m. Senatvėje, net sunkiai sirgdamas, iš-

Kpt. Pranas Šopaga mirė 1989 m. balandžio 24 d. Nekrologas buvo išspausdintas š. m. "Kario" Nr. 1, psl. 55. Mirusiojo artimas bičiulis S. Kazlas, mirties metinėse pagerbdamas velionį, "Kariui" atsiuntė auką

laikė Nepriklausomos Lietuvos dvasią. Mano atmintyje išliko jo žodžiai apie J. Paleckį: "Tai buvo inteligentiškas žmogus. Jis tikrai negalvojo, kad taip bus". Jie buvo pasakyti 1940 m. liepos pradžioje.

Aloyzas Kvedaras
(Iš *Gimtojo krašto*, 1989 m. Nr. 49)

A. A. ANTANAS ZUMARAS

Cicero jūrų šaulių kuopa "Klaipėda" vėl neteko vieno savo veiklaus nario. Šį kartą negailestinga, mirtis nusinešė a. a. Antaną Zumarą.

Velionis buvo gimęs 1903 m. gruodžio mėn. 8 d. Antalkių kaime, Vilkijos valšč., Kaun apsk. Iš profesijos Antanas buvo mokytojas. 1931 - 32 metais baigė kariūnų-aspirantų Karo Mokyklos 6-tąją laidą ir į atsargą paleistas j. leitenanto laipsniu. Yra tarnavęs ir Kauno miesto viešojoje policijoje. Atvykęs į Jungtines Amerikos Valstijas A. Zumaras baigė braižybos kursus, tuo būdu raskamas galimybę dirbti lengvesnį darbą įmonėse.

A. a. Antanas neuutrūko ir nuo vi-suomeninės veiklos bei darbo. Gyvendamas ir dirbdamas Cicero mieste priklausė Lietuvos Vyčių 14 kuopai, Cicero "Klaipėda" jūrų šaulių kuopai. ALTai, R. Lietuvių B-nei, ramovėnams.

1989 m. spalio 18 d. a. a. A. Zumaras padėdamas žmonai Barbarai iškrauti supirktą maistą, sukrito ir daugiau nebekėlė. Visos dėtos pastangos jį atgaivinti nebedavė reikiamų rezultatų ir Antanas mirė prie savo garažo. Stiprus širdies smūgis buvo jo mirties priežastimi. Vargšė širdis buvo jau pailsusi ir šį kartą sustojo plakti amžinai.

Velionis paliko savo liūdinčią žmoną Barbarą Vengelytę, sūnų Rolandą, du anūkus, keturis brolius ir dvi seseris ok. Lietuvoje. Matome, kad Antanas buvo kilęs ir augęs gau-sioje šeimoje.

Su a. a. Antanu atsisveikinimas įvyko spalio 20 d. Vence laidotuvių kopyčioje. Velionio pageidavimu jis buvo aprengtas jūrų šaulių uniforma. Karstas papuoštas tautine vėliava. Taip pat šalia karsto stovėjo j. š. kuopos ir tautinė vėliavos. Uniformuoti kuopos šauliai nešė garbės sargybą. Atsisveikinimą pravedė "Klaipėda" jūrų šaulių kuopos p-ks Juozas Mikulis. Tą vakarą su velioniu atsisveikino: j. š. kuopos vardu — Juozas Mikulis, ALTos vardu — A. Juškevičius, R.

L. B-nės — A. Brusokienė, Lietuvos vyčių — L. Dubauskienė, Krikščionių Demokratų — s. Palionienė, Lietuvių Respublikonų — V. Matušis.

Spalio 21 d. a. a. Antano Zumaro karstas buvo atlydėtas į Šv. Antano parapijos bažnyčią, Cicero. Čia šaulys kun. A. Rutkauskas atlaikė gedulingas mišias. Po šių apeigų velionio kūną palydėjome į Šv. Kazimiero Lietuvių kapines amžinam poilsiui. Čia sukalbėjus paskutines maldas, sugiedojus tautos himną, palikome Antaną ilsėtis ramybėje.

Ap. Skopas

A. A. KPT. GRIGORIUS RADVENIS

A. a. kapitonas Gregorius Radvenis gimė 1903 m. lapkričio 11 d. Vilkaviškyje, Klampučių dvare. Buvo vyriausias sūnus didelėje šeimoje.

1920 m. įstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę ir buvo paskirtas į Karo aviacijos mechanikų mokyklą.

Karo su Lenkija metu beskraidydami Gregorius su žvalgu pakliuvo į rūką. Žvalgui suklydus, jie buvo priversti nutūpri Vilniaus krašte, kuris tuo metu buvo lenkų užimtas. Tapo belaisviu. Kartą bandė bėgti, bet nepasisėkė. Antrą kartą vėl bandė, šį kartą po didelių sunkumų pasiekė nepriklausomą Lietuvą. Grįžęs Lietuvos, toliau tarnavo Lietuvos karo aviacijoje.

1923 m. buvo paskirtas į mokinių lakūnų grupę, Tais pačiais metais skrendant tarnybos pareigose, lėktuvas nukrito ir buvo sunkiai sužeistas. Koją blogai sugijo, reikėjo operuoti, vėl ją naujai laužyti 1924 metais.

Skraidyti vėl pradėjo 1924 m. 1927 m. jam, buvo suteiktas karo lakūno vardas. 1928 m. buvo apdovanotas 10 metų Nepriklausomybės, Savanoriokūrėjo medaliais ir Gedimino ordinu.

1930 m. baigęs aviacijos karininkų kursus ir įgijęs karo lakūno vardą, buvo pakeltas į aviacijos jaunesnio leitenanto laipsnį, 1933 m. leitenanto ir 1936 m. į kapitono laipsnį. 1931 m. buvo apdovanotas "Plieno sparnų" garbės ženklu.

1931 metais rugsėjo mėnesį gavo mėnesį atostogų, kurių metu lankė Rasytės (Rossitten) sklandymo mokyklą. Labai susidomėjęs sklandymu, 1933 m. padėjo steigti sklandymo mokyklą Nidoje ir ten buvo sklandymo instruktorius. Nidoje padarė pirmuosius sklandymo rekordus Lietuvoje, iškabėdamas ore daugiau kaip 3 valandas.

1937 m. birželio 5 d. susituokė su Janina Mikulkaite, 1939 m. susilaukė sūnaus Egidijaus.

1941 m. Raudonajai armijai užėmus Lietuvą, Gregorius buvo rusų pašauktas į Vilnių. Žinodamas, kad jam gresia didelis pavojus, traukėsi į Vokietiją, palikdamas savo mylimą gimtinę. Karo metu teko kovoti prieš rusų raudonąją armiją. 1946 m. Hanau lietuvių stovykloje gimė antras sūnus Vytautas Eugenijus.

1952 m. Radvenių šeima atsikraustė į Ameriką pradėti naują gyvenimą. Niekada nepamiršo savo mylimos gimtinės, už kurią taip nuoširdžiai kovojo ir gausiai aukojo lietuviškoms organizacijoms, vis norėjo paremti lietuvių veiklą Amerikoje ir ypač paskutiniu laiku Lietuvos laisvėjimą. Mokėjo penkias kalbas — lietuvių, anglų, vokiečių, rusų ir lenkų ir mokėsi italų kalbos.

Labai džiaugėsi tuo, kad brolis, kuris buvo išvežtas į Sibirą, po ilgo nesimatymo prieš pusmetį pajėgė atvykti į Ameriką, susitikti su juo ir sesute, gyvenančia Čikagoje.

Kapitonas Gregorius Radvenis, atšventęs savo paskutines Kūčias su šeima, gruodžio 26 dieną paliko šį pasaulį.

Jo dukraitė Gailė

MŪSŲ MIRUSIŲJŲ KRONIKA

Kpt. Petras Aušūra gimęs 1910.X.1, tarnavęs Lietuvos kariuomenės Karo technikos valdyboje. Amerikoje gyveno New Buffalo, MI. Mirė 1990 m. sausio 18 d. Palaidotas Swan kapinėse, IN.

Edvardas V. Mackevičius, Lietu-

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

KARĮ parėmė ar atnaujindami prenumeratą dar paaukojo:

\$500.00

LŠST Centro valdyba per išd.
M. Bauką

\$205.00

A. a. *Petru Matukui* atminti (pagal jo paskutinį pageidavimą vietoj gėlių) KARIUI aukojo: 55 dol. Harris Corp. (RF Communications Div.), 25 dol. Mr. Mrs. V. Monoenko, 20 dol. A. Gečas, po 10 dol.: J. Boberskyj, W. Diaczenko, S. Ilgūnas, R. Sedlickas, E. Vidmantas, J. Kowal, po 5 dol.: S. Bliudnikas, V. Cypas, J. Laukaitis, V. Puidokas, V. Regina, J. Jonušas, V. Sodyš, J. Ladne.

\$82.00

LŠST *Maironio* šaulių kp.
Subdury, ONT; pirm. J. Stankus

\$80.00

A. A. *Prano Kidoliaus* atminimui (aukojo: 20 dol. B. V. Kidoliai, 10 dol.: A. Adomaitis, A. Bakšys, L. Kapeckas, K. Vc. Nenortai, E. Tijiūnelienė; 5 dol.: A. M. Maslauskai ir S. Vilinskas).

vos kariuomenės savanoris kūrėjas, mirė sausio 17 d., sulaukęs 86 metų. Gyveno Čikagoje, Brighton Parke. Liko žmona Marija, dvi svainės ir kt. giminės Amerikoje ir ok. Lietuvoje. Palaidotas sausio 20 d. Šv. Kazimiero kapinėse Čikagoje.

Bronius Galinis, ramovėnas ir kt. organizacijų narys, inžinierius, staiga mirė š. m. sausio 13 d., sulaukęs 78 metų. Buvo gimęs Vilniuje. Bostono apylinkėse išgyveno apie 40 metų. Nuliūdime liko žmona Irena Trumpytė, dukterys Jūra ir Giedrė bei kiti giminės Amerikoje, ok. Lietuvoje ir Lenkijoje. Palaidotas sausio 16 d. Forest Hill kapinėse, Bostone.

Juozas Pampalas, Lietuvos kariuomenės viršila, savanoris, mirė š. m. sausio 19 d. New Buffalo, MI.

\$50.00

LŠST dr. *Vinco Kudirkos* šaulių kp.
Worcester, MA per išd. F. A. Spirauską
Alg. Kepalas, NY

\$42.59

LŠST *LK Mindaugo* šaulių kp.
Montrealy, QUE; pirm. Aug. Myle

\$27.00

P. Smolskis, Australia

\$25.00

J. Abraitis, IL
LŠST jūrų šaulių kp. *Palanga*, FL
per išd. Br. Zabuką
W. Simanas, FL
K. Venclauska, CA

\$24.00

Nina Norris, IL
Dr. A. Pacevičius, Ont
P. Petrušaitis, WI
S. Ratas, Australia
E. Sinkys, CA

\$20.00

Ad. Deikis, Fl.
V. A. Gailiūnas, CT
Kun. J. Pragulbickas, NJ
E. Pusneraitienė, IL
K. Simanauskas, CT
Ed. Skopas, CA

15.00

A. Malinauskas, IL
K. Pautienis, FL

\$14.00

J. Ardys, PA
P. Babickas, CT
K. Bačauskas, NY
K. Čėsna, MA
J. V. Černius, CA
K. Daunys, ONT
K. Jakštas, WI
P. Kanopa, ONT
M. Kizis, ONT
Vl. Patašius, Australia
Al. Spirikaitis, OH
Ed. Skobeika, NY
Vl. Varneckas, CT
Dr. K. Valdis, IL
St. Virpša, IL

\$10.00

J. Auštra, MD
G. Balanda, MI
J. Bardauskas, MI
J. E. Babrys, FL
A. Daukantas, CA
V. Dubauskas, NY
J. Jakubauskas, FL
V. Kalendra, Ont
St. Mazilis, NY
K. Naudžius, CA
Br. Sutkus, NY
Vc Senūta, MA
Z. Strazdas, FL
J. Šalčiūnas, IL
A. F. Veston, NJ

\$9.00

J. Andrulis, AR
J. Deveikis, ONT
Stefa Dimas, NY
Vl. Garsys, MA

A. A.
kapitonui JUOZUI JABLONSKIUI,
mūsų buvusiam lektoriui, iškellavus amžinybėn,
jo žmoną nuoširdžiai užjaučia

J. Klimas
Karo mokyklos XXIII laidos vardu

P. Gaubys, CA
 Alb. Gesius, FL
 V. Kažemekaitis, WI
 Ig. Kraučiuonas, CT
 J. Lekas, IL
 Er. Lengnikas, ONT
 Alf. Lukas, MI
 J. Mikulis, IL
 St. Mikalaukas, OH
 St. Mykolaitis, IL
 B. Narbutas, CA
 Pr. Pakalniškis, CA
 T. J. Rotcas, Australia
 Birutė Romeika, Ont
 J. Strokas, IL
 St. Vilinskas, CT
 L. Virbicks, FL
 G. Žemaitis, OH
 Alb. Želvis, CT

\$8.00

J. Gurevis, IL
 A. Pinkus, CA
 Vl. Šlikas, MI

\$6.00

V. M. Marcinkevičius, ONT
 J.. Viktažentis, MA

\$5.00

C. Balas, OH
 M. Barauskas, CA
 J. Bartkus, MI
 St. Bliudnikas, NY
 Alg. Bielikus, IL
 J. Bubnys, IL
 St. Butrimas, OH
 B. Dambrauskas, Australia
 Br. Grajauskas, Ont
 Pr. Gustas, CA
 J. Jaudegis, Australia
 El. Jodinskas, MI
 L. Kapeckas, CT
 J. Karaliūnas, ONT
 Z. Liutkenis, IL
 St. Mečys, OH
 J. Mačėnas, IL
 P. Milašius, Škotija
 V. Norkus, NY
 H. Poškus, ONT
 St. Pačėsa, Australia
 Ig. Petrauskas, ONT
 K. Rimas, IL
 V. Saras, CA

L. Šilas, Australia
 Ig. Stankus, OH
 K. Vieraitis, IL

\$4.00

V. Ir. Alantas, MI
 An. Ambrozė, MI
 V. Andriukonis, MA
 A. Antanavičius, IL
 Aug. Ašoklis, IL
 J. Balčiūnas, ONT
 Vl. Bagdonavičius, PA
 F. A. Baldauskas, OH
 A. Bakšys, CT
 Ed. Bzenas, FL
 J. Bartkevičius, Vokietija
 J. Beniūnas, CT
 St. Bernotavičius, IL
 Br. Bernotas, OH
 R. Bielkevičius, MA
 J. Bironas, MI
 Al. Bruzga, IL
 Pov. Bružas, Belgija
 J. Būdas, IL
 Vl. Bundonis, Anglija
 J. Bušauskas, ONT
 Vc. Butkys, NY
 J. Dapkus, CT
 Vl. Dainys, MA
 P. Didelis, PA
 J. Dlugauskas, CT
 Pr. Dovydaitis, CA
 Alg. Carolis, OR
 J. Gasperas, IL
 B. Garliauskas, OH
 K. Gasperaitis, FL
 A. Gelažius, CT
 Vl. Gedmintas, FL
 J. Gepneris, MI
 St. Gofensas, MA
 J. Gramas, IL
 St. Griežė-Jurgelevičius, MA
 Ig. Girdzevičius, ONT
 A. Grabauskas, FL
 A. V. Jankauskas, NY
 V. Jankus, NJ
 J. Janušaitis, IN
 T. Janukėnas, MA
 Ch. M. Jeziorski, IL
 J. Ivanauskas, Vokietija
 J. Kacilauskas, IL
 J. Karsas, IL
 K. Kilikauskas, CA
 K. Kielius, IL

J. Klimavičius, MI
 Vl. Klivecka, Vokietija
 Vl. Kriaučeliūnas, ONT
 J. Kriaučeliūnas, IL
 Aug. Laucis, IL
 Ad. Lingis, NY
 Al. Liutkus, OH
 V. Litvinas, QUE
 M. Lisauskas, CT
 A. Lukas, ONT
 H. Markšaitis, Švedija
 P. Matekūnas, NY
 J. Matiukas, NY
 J. Mikonis, OH
 D. Mickeliūnas, IN
 J. Mazulaitis, ONT
 V. Mitkus, IL
 Aug. Myle, QUE
 J. Norkūnas, Australia
 K. Miniauskas, Vokietija
 L. Morkūnas, NJ
 M. Norkūnas-Averka, MA
 St. Patlaba, IL
 St. Paulauskas, IL
 Pr. Pakalkienė, IN
 St. Palekas, IL
 D. Paškevičius, CA
 Pr. Petraitis, FL
 Al. Petraška, OH
 St. Prancevičius, IL
 J. Raškauskas, OH
 St. Raškevičius, ONT
 Br. Reventienė, FL
 Br. Repeika, IL
 Z. Reivydas, CA
 El. Ribokas, MA
 J. Rimkūnas, FL
 J. Rovas, ONT
 P. Ruikis, IL
 K. Rutkauskas, IL
 J. Salys, CA
 B. Sebastijonas, IL
 J. Skaudys, CA
 J. Skeivalas, ONT
 J. Simnas, ONT
 St. Skirmantas, CA
 Al. Šimėnas, MA
 O. Stasiulis, ONT
 M. Šarauskas, MAN
 J. Starinskas, MA
 J. Strungys, CT
 J. Šiugždinis, IL
 J. Šlapelis, OH
 T. Šlekys, ONT

K. Šviežikas, ONT
 J. Tarvydas, ONT
 Vl. Tervydis, IL
 "Tremtinys", Lietuva
 L. Trilupaitis, DC
 J. Uksas, CA
 Janina Usas, OH
 N. V. Udrys, MI
 Alg. Vaitiekaitis, MI
 Dr. J. Varnas, CA
 V. Valkavickas, IL
 S. Veiverys, Vokietija
 J. Venckus, MA
 Vl. Vilčinas, WI

R. Vilkas, FL
 J. Vitas, ONT
 V. Vitkus, NY
 Aug. Virkutis, CT

\$3.00
 J. Lapšys, Australia
 Pr. Saulėnas, ONT
 Br. Ščepanavičius, ONT
 J. B. White, IL

\$2.50
 Z. Baltušis, FL

\$2.00

A. Gatautis, ONT
 S. Pocauskas, QUE

\$1.00

V. Raugas, NJ
 J. Rimkus, ONT
 J. Rimkevičius, IL

Patiksliname

"Kario" Nr. 1, 1990, viršelių psl.
 3, aukotojų sąrašė pažymėta, kad K.
 Sapetka, CT, aukojo \$24.00; turi būti
 — aukojo \$50.00.

Už visas aukas nuoširdus AČIŪ.

"KARIO" PLATINTOJAI

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walsgott St.,
 North Geelong, Vic. 3215

S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street,
 NSW, 2199

KANADOJE

TORONTO, ONT. —
 V. A. Aušrotas, St. Prakapas.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALST.

BROCKTON, MA —
 A. Šeduikis, 990 N. Main St.

CHICAGO, IL —

"Gifts International", "Parama", "Patria"
 Gifts & Electr.

DETROIT, MI —

V. Čižauskas (Šv. Antano parapijos
 Spaudos kioskas).

WATERBURY, CT —

"Spauda"

ANGLIJOJE

S. Kasparas, 32 Puteaux House, Roman
 Road, London E 2. ORF, England

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
 Miesau 2 Raiffeisenstr. 4.

Spausdina:

FRANCISCAN PRESS
 341 Highland Blvd.
 Brooklyn, N.Y. 11207

30. 794. 39